

**ANAYASA, AÇIKÇA
ÇİĞNENMEDEN ATİP'İN
ŞEÇİMLERE GİRMESİ
ÖNLƏNEMEZ**

OKUYUCUDAN YÖNE

Aşırı - veris

Aşırı-veris deyince kim bilir akınlıza neler geldi? Halı ticareti mi? Koyun ticareti mi? Değil. Hiç bir değil.. Benim demek istedığım başka: Kadın alıcıverisi. Biliyorum bu konu etrafında epeyi yazıldı ve söylendi. Ama bennim vereceğim rakamları (bilhassa su olsun yıl içinde) öyle tahmin ediyorum ki hiç duymadınız. Ana doluda bir adet vardır — yerin dibine batın böyle adeti de. Kız babası, kızını evlendirdirken (isterse eli olsun) karısı tarafından muayyen bir para alır. Şimdi bu para sekiz bin liranın fistlinde. Ustü başı, altı, akçesi de caba.. On sene evvel daha ucuzdu. Üç yüzden baslar, sekiz yüzde kadar çakardı. On misli bir artı. Dava bu artısun azlığında veya çokluğunda değil hiç olmamasında. Ama biz yine yasalı belki faydası olur.

Bin dokuz yüz ellide, Deli İbrahim, kızı Dündili'yi Oduncu'nun Yetim'e beş yüz yetmiş liraya satmış. Hattâ adam borcum yarısını ödileyemediği iççâ kâramanı kefil vermek suretiyle harmanla bırakmıştır. Beş sene sonra fiatlar arındır yükseldi. Bir iki ve bin beş yüzünde furladı. Fakir fukarano evlenmesi de zorlaştı. Tarlasını satıyor, öküzünün tekini satıyor, kızın babasının başlığı verirdi. Okizini tekrar çiftlemek için çahıma hızını artırmak zorunda kaldı. Daha bir haftalık evli iken, kadın çapaya gidiyor, kendisi de ağaya çoban oluyordu. Denkken fiatlar da durmadan arttı yordu. Binden, üçbine, dört bin çikıyordu. Ote yandan birkaç tane kızı olan sevinçli. Karadağlıının Ali'nin beş tane kızı vardı. Parmak hesabı yapındı Ali. «Beş kız, üç bin liranın olsa, on beş bin lira eder» derdi. Şimdi üç tanesini sattı, ikisi daha hâliçük. Bîzim köye yeni bir gocuk doğdu mo, kız olursa annesi «hâliçük» der. «Bînliğim benim.. Kim avucuma üç bini savarsa ona vereceğim..» der.

Bizim amcanın oğlunun çocukları da hep erkek. Tam altı tane zavallının. Ne yaprı şimdî? Tarla yok, bağı yok, bahçe yok.. Büyüük oğlan anasına davatıyorum. «Babam beni nice evreniyor?» diye.. Halbuki ilk okuldan daha geçen sene mezun oldu. Neden buvison o kadar parayı babası.. Altı çocuğun yiveceğidi, giyeceğidi bunu bile yetistiremezken.. Annesi geçen gün «Üç tane kız olsayı, hiç olmazsa onları para şyla oğlaları everdiriks» diyor. Doğacak çocuğun kır olmasa için dedeye çaput bağlayıp, horoz kesişler. Dede eger dileklerini kabul buyurursa oğlanlardan birisinin evlenme parası garantilemiş demektir. Söyledir zengin yere ve rîri sevgisinde masrafı çkarılır ya..

Denkken bîndokuyuze alımsın yâhın da ağına bir sekiz bin liraya, dâra gelip-toslayınca piyasâ allak bullak oldu! Enflasyon.. Oğlan tarafının sürü sürü koysuları vardı. Evli idi ama bir hanum da ha olsun istiyordu. Eski karısı yaşılamış çoluğa çocuğa karışmış ti. Oğlannı gözleri feldir feldir di. Kocaman bir göbek battamış ti. Eti, yumurtayı yiyp imişti kızarmıştı. Hem töyde iki evli bir sürü adam vardı. Kızın Tahtacı Ahmed'in onlu yaşadığını kızın kandırıp dağa kaçırıldı. Kızın babası çoktan dâvâci. Epi de borçlu. Tam fırsat Oğlanın başını dâra dayayıp borçları temizlemenin tam sırası Başlığı borcuna göre mi hesanladı, orasımlı bilmeni ama «sekiz bin gaymeden aşağı olmaz» diye dayattı. Bu işte en çok jandarmalar perişan oldu. Açı, susuz dağlarında bir hafta kaçak aradılar. Delinen kunduralarının altına kâğıt koydular. Bir de Dandini Happa. Kızın anası Happa «kızımı sen kandurdın» diye mevdeden davâci çekti. «Gönilleri

vardı kendi elleriyle kaçırıldı» demesinler, diye. Araya es dost girdi, kızın babasına bir «ayıp», oğlannı babasına bir «ayıp yahu» çekip sekizbin liraya arayı düzeltti. Kızın yaşı büydü. Oğlan hâristen çıktı, eski karısını büyük bir para karşılığı boşayıp, yeşilise nikâhlandı. Hani bunun elbisesi, bilmem nesli derken, on beşinci yakayı zor kurtardı.

Olan fakirlere olmuştu. Fiyati cu kadar artırmanın ne yeri var. Zengin keçisini satıp, koyunu satıp oğlunu kurtaryordu. Kimsenin beğenmediği kötü Haçça'nın babası bile dörbindeñen aşağı olmaz deyip, dayanırdı. Gökgözünün ise bi güdü eşinden başka birseyi yoktu.

Hülfî Behan — BURSA

Türkiye ve Endonezya

Bu yazıya sebep ne oldu bilir m'siniz? 1965 Ocak ayında elime «Endonezyada Öğretim ve cehalete karşı zafer» başlığını taşıyan, Endonezyanın Türkiye Büyükkâşılığında yayınlanan bir broşür geçti. O broşürde gördüklerim, bir de bizim durumumuz bâna karşılıklı mükâyese izmâkta verdi. Karşılaştırmamın sonucunda çok duygulandım. Bu sizimi yazmakta kendimi almadım.

Türkiyem «az gelişmiş ülke» adı ile tanımlanmaktadır. Görüşüne göre yakun bir gelecekte de bu tanımlanmadan kurtulamayacağın benzetmektedir. Bütün temelinde köklü nedenler yatkınlardır. İktisadi nedenler, sosyal nedenler...

Kârkıma için para lâzımdır, doğru. Kuvvetli bir ekonomi görüşü ve gâlicî lâzımdır, bu da doğru. Ama hepsinin üstünde toplumun kişilerini gelir fertler olmaya götürecek silâk lâzımdır. İste bu da tüm ulusun eğitimden nasibini alması olmasıyla mümkündür. Aksi halde bilen veya biliyorum sanan, bilmeyen dalmaya yiyerek, bu kör döşüşü, insanların birbirini yemesi sîrlip gidecektir. Yalnız milletlerin milletlere değil, fertlerin fertlere olan sömürmesi de olagelmektedir. Bu işe bîzim silâkımızda fazlasıyla mevcuttur. Böylece de istenilen ideal hürriyete ulaşmak çok zor ve uzakta gibi görülmektedir.

Nereye bakarsak bakalım efüm yüzdesi yüksek olan memleketlerin ekonomi gücü, sanayisi ve hayat seviyesi de üstündür. Gerçekten eğitim meyvalarını öyle kisa vade ile verivren cinsî değildir. Uzunca bir süre istenir. Ama geleceğin gelişmiş bir ilkesi ve ulusun olmanın temel nedîn eğitimdir. Çünkü mevcut her türli kaynaklardan ve imkânlardan en iyi şekilde eğitime faydalansın.

Ozgûrlüklerine seni kavuşturan sömürge ülkelerde bu gerçekliği gözden kaçırınamayın ilk is olarak okuma-yazma seferberliğine girişmişler. Bunda bîyîk olçüde başarılı olmuşlar ve olma yoldaları. Orneğin Afrika ülkeleri.

Bizde de bîyîk Atatürk cumhuriyetten sonra peşî sıra gelen devrimlerin ulusa mal etmek için ilk iş türünden cehâetten, bîsîzlikten kurtulma gerçekine ezmîm, ulusuna bizzat başbakan olmuştı. Ne yazık ki bîlimüden sonra buncu kabulâlara karan okur-yazar oranının yüzde 70'ın üsteye geçmemiştir. Yer yer filizlenen Kubilay olayı benzeri irticâl olaylarının zaman zaman tekrarlanması bu yüzdeyi öteye hızla aşamayınca ilgilidir.

Oysaki daha bağımsızlığını kazanmış umum 20'nci yılın bile doldurmayan Gîneydoğu Asyâsının adalar ilkesi Endonezya 31 Aralık 1964 de kurtuluşunun 19'ncı

yıldöşümünde yazma—okuma durumunu, bilsizliği gidermede yüze yüze başarıya erdiğini, cahil sayısını sıfıra indirdiğini ilan ediyor. Ne büyük başarı. Bizim Atatürkümüz gibi onların da Sunâkânosu var. Ama durum bizim üzümize çok acıdır.

Orada bu 7-14 yaş esasıyla değil ulusa seferberlikle ve zorunluluk ele almış olmasın dandır. Bîzde ise okuma—yazma Atatürk zamanında ele almış, Sülmâni takiben yillardır ve ikinci dânya savaşının bizi uzaktan yakından ilgilendiren sıkıntılarda sârdırılmıştır. Çalısalı, çok partili dönenin giriceğimiz durum, ilâkişini yitirmiştir.

Ulusun okuma—yazma oranının yükselmesini dar bir gürüşle yalnız 7-14 yaş esasına dayamıştır. Bu gürüşle, dâha uzun, birkaç kusatı ötesi sıfıra indiremeyez. Halk dersaneleri göstermeliktir. Kuvvetli dayanak ve teminatı yoktur. Dolaylı yollarla da olsa tüm ulusun okutulmasının ve okuma seferberliğinin karşısına otanlar vardır. Hattâ bunların Büyük Meclis içine, saylav koluk larına kadar gelmiş temsilcileri vardır. Yine bunlar çok kere lera mevkîinde olanlara karşı baskı gücü durumundadırlar.

Mademki İlköğretim parasız ve mecburidir, öyle ise bunda 7-14 yaş sınırları bir kenara bırakıp geçmiş idarelerin, ihmallerinin bir sonucu olan okutulmamış yingilârlara aynı mecburiyeti bîssederek kisa bir sürede İlköğretimi vermemelidir. Bu işi ciddi tutmalı, takip etmelidir. Bunu her şeyin fistinde bir kamış mevzuu haline getirmeli. Vâzândas yönünden gelecek her türlü olumsuz istek ve behaneleri de reddetmelidir. Kuvvetli kâdeler koymalı. İstihâri olmakta kurtarmalı. İste Endonezya buna böyle yapmış.

Anayâsim: «İlköğretim mecburidir» diyor. Madem ki üyelerimiz İlköğretimi dün veremediklerimiz, ze bugün vermek mecburiyetini devlet olarak, hükümet olarak hissetmeliyiz. Ulus olarak hissetmeliyiz. Tüm okur—yazar hale gelmek içi orta yaş ve yaşıla rın 50'ün, hayatı geçilemesini kasaca 2000 yılın beklememeliyiz. 7-14 yaş sınırlamasını bir kenara bırakmalıyız. Bu sınırlamayı bir kenarda bırakmak ilk başta, «bu zorlama anayasaya uygun degildir» diyeciklere fırsat verebilir. Ama yine o aynı anayâsim: «İlköğretim mecburidir» deymişti İlköğretimi zamanında ve remediklerimize somradan, bugün en kisa yoldan verinek zorluluğu onun rûhunda, özünde mevcuttur.

Dünün sömürge ülkeleri Atatürk Devrimleri ile Türk kultürü mucizesini örnek olarak göstermişler ve biz de gidiyoruz.

Arkadaşlarına anlatmış sonra durumlu. Patron da duymuş anlatımları. Ertesi sabah Hüseyini

ise çok gerilere kalmış. Böyle mi olmalıydı? Orneğin işte 19 yıldır okuma—yazma oranının yüzde yâze çıkarılan Endonezya ve cumhuriyetinin 41. yıldönümünde okuma—yazma oranının yüzde 40 tan öteye geçirememen Türkiye. Bunu yan sıra 15 bine yakın köyde okulsuz 2 milyona yakın çocuğu okuldandan yoksun

dönen dişilleri, adamağını paçadan kapı Sonra koca govieyi kıyma etti. Ne sigortası, ne işçi hakları koruyan kanun var, Hasan'cık gittili gider. Bir kere kapılmıştı dişillerere. Karanı «kit kanaat doyurayım» derken, yem oldu gittilere...

Adımcığınız tarlası yoktu. Bir şaganın elinde ortaklık ederdi. Tarla ağının, tohum ağının O eker, birer, kaldırır; sonra ağa ile bölgüllerde kaldırıldıları bugdayı. Aradan yıllar geçti. Ağa bir traktör aldı, bir de birer döger. Kendisi vapacaktı tarlanın ekimi atı. Ortâğı olan çiftçiyi «şadi ortak kendine is bul bakam». Ben traktör aldım, birer döger aldim Tarayı kendim işleyeceğim» dedi. Neapsın ortak? Başını ahp Ankara yollarına döştü. Zorunluyu buna. Dört çocuk asıldı, ekmeğin isterdi Çankırı semtinin batak hanlarından birinde kendine bir köşküce buldu yatacak. Sırına vurdugu, elkin gibi yatacığında bîzüllip yataken köyü ve çocukların gözleri nî önden gitmezdi. Kazancı, nî çok az ile karnını doyurmayı başardı. Peynir ekmeğ, domates, biber gibi ayak fistili gıdalar ile geçirir. akşamları da bir işkembeciden sıcak çorba içerdî. İki yıl yakun bir zaman hayan böyle geçti. Ankaramı girdiği çiktisini da epeve öğrendi. Baktı olacak değil Mamakta bir gecekondu yapmayı başardı. Çocuklarını getirdi. Onları da kent hayatına alıştırıyordu. Oğlannı bir gazeteye satmaya başlıdı. Birde gazete satıyordu. Kendisi de Ulus ismini ve başka yerlerde inşaat ameliyâtini yapıyordu.

Günlerden birinde eve geldi Memis. Çocuklar meraklıdlar. Babalarının önemli bir işi çıktı. «İçinde karar kıldılar. Ertesi sabah, gazete satmaya çıkan çocuk, eline gazete alıncı ilk gördüğü haber, «İçgi Memis, inşaatın dörde katından dişillere kapılırak aşağı uçtu. Beynin üzerinde düşüdü için derhal öldü.. Çocuk da beyinden vurulmuşa dönerek eve koştu. Bir kiyamettir kılıçlı gecekonduda koptu.

Artık durur mu dişiler. Yaza, m carpiyor, sâviliyi carpiyor, İstanbullu anlatımları, kendisi de kârharfı sokılıyordu. Meydan komşuları yakalanmış, büyük adamların yolları kesilmişti.

Gençlik makinadan geçiyordu. Dişillerlerde yeri karanlık dehîlerde hazırlamıştı. Öğretmenler, yerlerinden elj yavruları gibi dağıtılmıştı. Dişiler, bilyümlüti. Dev bir güç olup ulusu sarılmıştı. Bir kara yıl, orta yıl, kârharfı vârılıyordu. Bir bunahım, bir içersintisi, usu erenleri kapsamıştı.

Akşamdan daha yaman bir yıl esti. Süpürdü gitti dişileri. Gel zaman git zaman, yeniden torna da geçti dişiler, yavaş yavaş öğütmeye hazırlıyorusu erenleri. Bu toplumun usunu çâstırı mak güç gösteriliyor, bir ulusun kafasının afyonlanması isteniyor.

Onümüzde bir kızamık salgını var, taze çocukların temizlemekte, otuz milyonu kara bîzülligin içinde kârharfı vârılıyor. Çocukların sıcak tutulması için ahlarda insanlar, hayvanlarla birlikte yatıyor. Karakurtta — Bozkurtlar ayağa kalkıyor. Ote yanda Enver Paşa ülküleri, Hazer'î fethetmekle uğraşıyor. Doğudan, batıya Bozkurtlar ulusuyor. Bu ulus ne zaman kurtulacak böylesi dişilerden? Anayâsim sağladığı dişîlince özgürliği bunların işine yaradı. Onlar dilediğinî söyleyazarken, gerçek aylıklar gemlenmek istemiyor.

Anadolunun bozkırlaşması, Konya ovasının çölleşmesi ilgilendiriyor onları. Ormanlar, dağların dibinden doruğuna çıktı da kvi dağlarında, iç dağlar, cülcülli de kopmuş soğana döndü. İç gelir, dış gelir sizin emrinizde dişiler. Bîzlerde dişlerinkin kovuğunda kürdantı.. Oyle mi.. Sâk duran dişiler karşısında,

Mustafa ŞANLI

Uzun zamandır beklenen büyük Antoloji yayıldı.

TAHIR ALANGU «Cumhuriyetten sonra Hikaye ve Roman»

I. Cilt: 1919 — 1930. 10 Lira
II. Cilt: 1930 — 1940. 15 Lira
III. Cilt: 1940 — 1950. 15 Lira

Bu üç ciltlik Antoloji zarif bir kutu içinde 40 liraya alınabileceğin gibi, teker teker de satılmaktadır. Bütün kitapçılardan bulunur. Ödemeli olarak gönderilir.

İsteme Adresi: İstanbul Matbaası. Nurşâmaniye Cad. 96
İstanbul. Tel: 22 85 87

YON — 060

ABONE: Bir yıllık (32 sayı) 80 TL. Altı aylık (26 sayı) 50 TL. Üç aylık (18 sayı) 18 TL'dir. Yurt dışı abone manzûrlarla bu bedellerde artıres posta pulu ücreti kadar lâke yapılır. Sayıda sayfaların fiyat 2.80 TL'dir.

YON, 16 NİSAN 1965

BİR HATIRLATMA

Günlerdir pis bir oyun oynanmaktadır: Bir ay kadar önce maden işçileri kurşunlanırken, iki sendikacı arasında geçtiği ileri süren konuşma etrafında yapmacık bir fırtına koparılmaya çalışılmıştır. İşçiler kurşunlanırken susan haysiyetsiz yayın organları, bir sendikacının, doğru bile olsa, kan ve ateşin yarattığı şækinkilik ve helyecan içinde değerlendirmesini gerekten donkişotvâri sözlerine, can kurtaran simidi gibi sarılmışlardır.

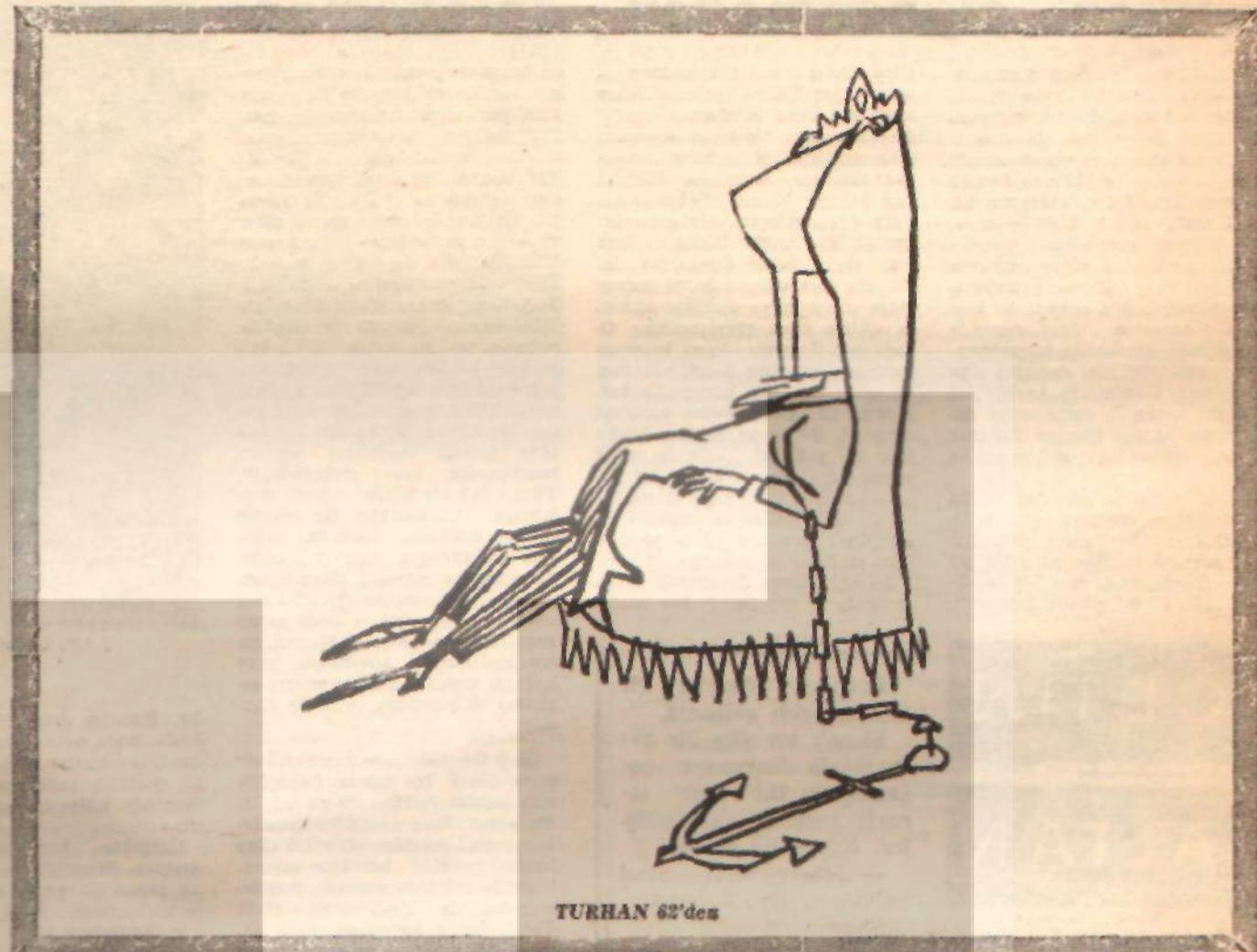
TIP, ihtilâlci sosyalist bir parti imiş. Anavasa düzenini zorla devirmek istiyormuş.

TIP için hayli şey söylenebilir. Bu satırların yazarı da TIP'in tenkit edilecek birçok davranışını olduğunu düşündürmektedir. Ama mücadelesinin özünü, Anavasa düzeninin tam ve eksiksiz uygulanması teskil eden TIP'in Anavasa düzene karışı olduğu, hiç bir zaman ciddiyetle söylememektedir. Taşlı sopalar saldırılır karşısında bile, kanun dışı en ufak davranıştan kaçınmak için, ilk hristiyanların sabrını gösteren bir partinin, zorbalıktan yana bulunduğuunu ileri sormak güçtür. «İhtilâlci dehilim» diyen bir partide, zorda «İhtilâlci» etiketi yapıştırma çahsmak, iyi nivetle bağdaşmaz. Hele Türkçede, İşçileri orduya karşı yürütülmeyi düşünmek için insanın gerçekten zordeli olması lazımdır. Ancak delillerin söyleyilebileceği bir söyleye dayanarak, politika pazarında fırtınalar kopartılarak kalkışmanın kılıçlı nivelti ve makulat bir davranış olduğunu söyleyebilir.

Fortuna hangi oyunların konser tahtına dikkat etmektedir. Kimiter yarın ne beş olacak? 27 Mayıs'tan beri manzıllarında ve her fırsatta gizlilikte bir kare ihtişâm bulemişti dile retreverler... Sermavenin diktatörlüğünü demek olan fasılının açıkça çektirilenini yayanlar... Sona ve taslaclar siyasi partilere saldırmayı, kongre basımvı ve yol kesmevi alkışlayanlar... Dünyanın dört köşesinde fasist darbeleri para yardımıyla destekledikleri bilinen ve milli menfaatlerimiz aleyhine faaliyet gösterdikleri ispatlanan yabancı petrol şirketlerini vüzleri kızarmadan savunan salımlılar... Brezilya'da iş adamı, sermen askeri bir darbeyle demokrasive son verdiğin özene özene anlatır. Türkiye'de de aynı seyin yarılması gerkiğini açıkça öne süren demokrasi düşmanı sermaye makulları... Bir yabancı devlet başkanına ve iş adamlarına vakınlığı tâbi bir politik koz sayacak kadar vatan ve millet sevgisini kaybetmiş çevreler... En haklı grevler ihanetmiş gibi göstermeye kalınan içi düşmanları... Geçmişte gerek D.P.'nin, gerek C.H.P.'nin ve hatta MHP'yi ve Çelikbas'ın blonde anti demokratik söyledi, Anavasa ayakları 141 ve 142. maddeleri ihlalmek yerine ağırlaştırmaya kalktılar...

DEMOKRASIYI BEKLEYEN TEHLIKE

Anavasa düzeninin bugün tehdit edildiği doğrudur. Ama bu tehdit, birlikte dört kesinliğiyle, emekten

TURHAN 62'den

değil, sermayeden gelmektedir. Sermaye, iç ve dış müttefikleriyle birlikte, 27 Mayıs öncesinin ünlü deyimi ile, «dikensiz gül bahçesi»nın, yanı fazımanın öleme içinde dir. Sermaye ve osun dışardaki olendlileri, tutuluların pis menfaat oyuncuların biret biret gölgelelerin serilmesinden fena halde örkümlerdir. Bugünkü yüzüm hürriyetlerden bille korkarak, tam bir kapalı rejimi arzulamaktadır.

Bu, bir tesadüf sayılmalıdır. Ekonomik bağımsızlığını kaybederek, emperyalizmin baskısıyla kapitalizme sürüklenen bütün az gelişmiş ülkelerde, ister istemez sosyal ve ekonomik bir nitelik kazanan milli uyancı, yerli ve yabancı sermayeyi, fasist rejimlerde güvenlik aramaya zorlamaktadır.

Güney Amerika'da, halkın oy ile işbaşına gelen demokratik idareler, kütüplerin baskısıyla, emperyalist çıkarları dokunan demokratik reformlara el atınca, emperyalizmin düzenlediği fasist askeri darbelerle devrilmektedir. Seçimler, emperyalist çıkarları sınırlamak isteyen hükümetleri devamlı olarak iş başına getirmekte ve bu hükümetler, «komünizme kayma» gereğiyle, iktidardan zorla uzaklaştırılmaktadır. Güney Amerika'da, halktan ve demokrasi denilen yana olanlar komünistlerdir! Amerikan sermayesinin bekçiliğini yapan fasıstler ise, «Hür Dünya»nın koruyucularıdır. Bu yüzünden ki, on milyarlarca dolar Amerikan sermayesi yatırılan Güney Amerika, fasist rejimlerle dolu bir kit'a haline gelmiştir. Bu yüzünden ki, Güney Amerika'da, demokrasi ve özgürlük savası yapanlar, karşılığında fasızının ikiz kar-

dezi olan emperyalizmi bulurlar. Bu yüzünden ki, demokrasi ve özgürlük savaşları, antiemperyalist mücadelenin ayrılmaz bir parçası olmuştur.

AVA GİDEN AVLANIR

Bu tip oyunlar, bugün Türkiye'de de oynanmak istenmektedir. Vatansız bir sürü üslerle ileri karakola çevirenler, petrol ve maden gibi tıngiliklerimize el koymaya kalkışanlar ve onların yerli suc ortakları, açık rejimi tehdile bulmaktadırlar. Bunun içindir ki, 27 Mayıs öncesinin sermaye diktatörlüğünü veniden kurma çabasındadırlar. Bir sürü yalanlar, iftihalar ve tertiplerle, toplumun bütün sağlam kuvvetlerini ve gitgitçe güçlenen sendikaları aldatmaya, parçalamaya ve kırıcı çığlarına álet etmeye çalışmaktadır.

Kısa vadeli çıkarlarından ötesi, ni görmeyen kökü dışarda sermayenin bu marifetlerinin şaşılacak bir yanı yoktur. Sadece sermayenin özgürlüğünü düşürenler, Türkiye'nin özgürlüğünü için çırplınlardan elbette hoşlanmıyacak, onlarla uğraşacaklardır. Kökü dışarıda sermayenin miyop temsilcileri, uzun vadeli çıkarlarının Anavasanın dürüstlükle uygulanmasında olduğunu anlatmak kolay değildir. Miyoplارın, önlerindeki duvarı, kafalarını ona çarpmadıkça farketmeleri zordur. Ama bu çevrelere, gene de, önlerinde yük selen duvari göstermeye çalışmalıyız.

Bugünkü Türkiye, artık 27 Mayıs'tan önceki Türkiye değildir. 27 Mayıs'tan önce bile başarısız kalan metodlar, bugün kabucak iflasa mahkündür. Memleketimiz, bir avuç aydının yapıp çizmesi ve konuşması yüzünden değil, iç ve dış olayların zorlamasıyla hızlı bir uyanış içine girmiştir. Olaylar zorladığı içindir ki, bu olayları dile getiren yazılar ve konuşmalar etkili olmaktadır. Meselelerimizi çözemediği içindir ki, kapitalizm, günden güne itibarını yitirmektedir.

Olaylar yürüdücük, yazarları susturmaya ve siyaset teşekkülerini kapatmaya kaçırmak, olayları hızlandırmaktan başka sonuç vermez. Sonra bu öyle bir gidiştidir ki, her baskı, yeni bir baskıcı gerektirir. 27 Mayıs'tan önce denendiği üzere, her şiddet tedbirini, yeni şiddet tedbirlerini beraberinde getirir. Basın hürriyeti kaldırılmadıkça, üniversitelerin kapısına kilit vurulmadıkça, sendikalar köleştilirmediğe ve Parlamento diken, gül bahçesine çevrilmedikçe, yarı tedbirlerle baskı rejimi kırulamaz. Bu sebepledır ki, tehlükeli yollara heveslenenler, attıkları bir yanlış adımlın, onları ne gibi dönüşü olmamış çıkmazlara sürüklerebileceğini iyi hesapla idurlar. Bilmek gerekdir ki, memleketin yüzlerce derdine çare bulanımlar, bir de mevcut hürriyetleri yok etmeye yöneliklerse, artık hiç bir meşruiyet iddiasında bulunamazlar.

Doğan Avcıoğlu

Anayasa düzeni, kökü dışarda sermayenin tehdidi altında!

TİP'in seçimlere girmesi, Anayasa, açıkça çiğnenmeden önlenemez

O gün Senatör Sadi Koçtaş, Amerika'ya kırılanan vatan toprakları hakkında önemli bir soru sormuştu. Bu soruya sütunlarında bir tek satır yer vermişen AP'li basın, manşette TİP'e saldırmakla moguldü. Zafer, «TİP'nin hüviyeti belli oluyor. TİP'in haretleri nefretle karşılandı» diyor. Yeni İstanbul, 8 sütun üzerine «TİP ile ilgili iddia savcılıkta. Olay büyük nefret uyandırdı» başlığını atıyordu. Atas grevinde Amerika'lı presonelin lojmanlarını resimlerini, işçi meskeni diye yayınıyan Hürriyet'i başlığı ise «İşçileri, ordu ile çarpışmaya dâvet ettiği, iddiası fizerine, TİP hak kunda geniş tâhakkat açıldı» şeklindeydi...

İşçi dâvâsına aleyhtar basına arzuadıkları sermaye, gazeteciler, «A.P.'ye karşım. Zira A.P. özel sektörü himaye eden bir gôrûse sahiptir Oysa ben bir sendikacı olarak bu görüse karşım.

Demokratik sosyalizme inancı olsun» diyen Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç tarafından, İzmir'de düzenlenen bir basın toplantısında sağlandı. Halil Tunç Zonguldak olayları sırasında, Türkiye İşçi Partisi Genel Sekreterinin Türk - İş'e gelerek, «Ne duruyorsunuz? Size bağlı bütün işçiler emir verin, hedef Zonguldak deyin. Bu gaye uğruna işçiye çarpışmaya dâvet edin» dediği açıklandı. «Kime karşı çarpışacaklar. Orada işçi ile ordu karşı karşıya sorusuna ise Rıza Kuas, «Madem ki, ordu ile karşı karşıya, o halde ordu ile çarpışmaya» cevabını verdi. Bu cevap üzerine Türk - İş'in bir yetkilisi, «Siz de işçi temsil ediyorsunuz, bu işi siz yapın» demiştir. Rıza Kuas'ın mukabelesi, «Biz o güçte erişmedik.» Eriştigi zaman o işi de yapacağınız şekilde olmuştur.

Bu açıklamaya dayanarak, programında ve yayaladığı her bildiri

de Anayasaya mukaddes bir kitap gibi sırları ve Anayasa düzeninin titizlikle uygulanmasını isteyen TİP, İhtilâlcî sosyalizmden yana olmakla suçluadır. Ne var ki, TİP Genel Sekreteri Rıza Kuas, aynı zamanda Türk - İş Yönetim Kurulu Üyesi idi ve bu sözleri —eğer söylediyse— Türk - İş Yönetim Kurulu Üyesi olarak, Türk - İş yetkililerine söylemişti. TİP Genel Sekreterinin sözleriyle TİP'i vurmak isteyen işçi aleyhaları basın, bu mantıkla Türk - İş'i de aynı şekilde suçlayabilirdi. Bu gün işine öyle geldiği için, saldırlarını TİP'e yöneltmiş. Ama yarın, hiç şüphe edilmesin, «Türk - İş'te İhtilâlcî sosyalizm isteyen sendikacilar var» teraneleriyle, Türk - İş'i bir bütün olarak suçlamaya kalkışacaktır. Bu sebeple yapılan açıklamalar, Türk işçi haretini bakımından zararlı oldu. Sendikacilar, sendikâr düşmanlarının eline koz verdiler. Sendika düşmanları da «İşçi ve ordu sanki karşı karşıya imiş» intibâbı ve ren başlıklarla, Anayasaya grev hakkını koyan zinde kuvvetleri şâşırma ve yanıtma çabasına dâstıllar.

Olay üzerine savcılar harekete geçti. Ciddi bir gazete, Urgüpü'nün sorular üzerine «Boyle bir iddia varsa, önce savcılığın harekete geçmesi gereki» sözlerini «Başbakan, savcılar harekete geçmemeli dedi» şeklinde vererek, meseleyi daha da alevlendirdi. Halil Tunç, İzmir Savcısına da iddialarını tekrarladı ve ispatla hazırlığını söyledi. Ifade, Koçlu olayları tâhkitâm yürüten Zonguldak savcılığına gönderildi. Ne var ki Kuas'a atfedilen sözler, Zonguldak olaylarının vukuundan sonra söylemenmiştir. Olay üzerine söylenen sözlerin, olayları tâhrik ettiği herhalde leri silrülemez...

Diğer tarafından İstanbul Savcılığı harekete geçmiştir. Savcılık İhbarla tâhkitâm yürüten, TİP hakkında iddia olunan olaya dair defil tesbit edebilirse, Anayasa Mahkemesinde dâvâ açmak yoluna gidecektir.

Şimdiden kadar Anayasa Mahkemesine açılabileceğini ileri sürmüştür. Aybar'ın açıklaması şudur: «Bu bir siyasi skandalıdır Türkiye İşçi Partisinin işçi Orduya çarpışmaya tâhrik ve teşvik ettiği iddiası, bir yalandır. Bunun yalan olduğunu, bu yalanı yudurular da, bu yalandan faydalananma kâsihanılar da billyorlar. Maksatı olmadık, aklı başında hiç kimse Türkiye'de ilerici akımın siyasi alanda öncülüğünü yapmış Türkiye İşçi Partisinin, İhbarla hazırladığını inanmaz inanmaz. Türkiye İşçi Partisi kurulduğu günden beri Anayasamız efsiz, tâstamam uygulanması için mücadale ediyor. Taş, sopalarla saldırlar karyüsünde bile zora başvurulmamış bir parti, İhbarla hazırlamakla suçlanmak için gizle rin içine dönmüş olması gerektir.

Ve gerçekten de gözler dönmüştir. Çünku halkın şayanmaktadır. Hakkâna sahip çıkmaktadır. Ve bu bozuk düzenden bütün yolsuzlukları hergün göder ünâne serilmektedir. Bu bozuk düzenden sârmesinde mefaşî olalar halâkın uyanışı Türkiye İşçi Partisinin varlığında sindirmek, ezmek hayaline kapılmışlardır. Bütün engelleri bir bir yenerek TİP'in Türkiye İşçi Partisinin önlümlüdeki milletvekili seçimlerine gitme hakkını kazanması, ve bu hakkın resmen tesilî ile ilân olunması, çıkarcıları dışardaki efendilerini ve bunların maşalarını çileden çıkarmıştır.

Koparılmak istenen firtinanın altında yatan nedenler bunlardır. Yalanlardan, tertiplerden meded umalara sunu haber vereyim ki, çırpmışları boşunadır. Ne yapısal halkın uyanmasına, haklarına sahip çıkmamasına Partimizin başarıya ulaşmasına engel olamayacaklardır. Anayasa mutlaka hükmâran olacaktır.

TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar
«Pervamız yok!»

dir. Bundan dolayı, TİP'nin zor kullanılmaya hevesli bulunduğu yolda iddialar, belirttiğim gibi, bu partinin seçimlere girmesinin yaratığı telâş ortaya koymaktadır.

Gerektiken her söyleyle mevcut Anayasa düzeninin sayunucağın yapan bir partinin İhbarla suçlanması, ciddiyetten uzak bir davranıştır.

AYBAR'IN BASIN TOPLANTISI

Zonguldak olaylarıyla ilgili olarak ifadesi alınmak üzere Savcılık İhbarla polis marifetyle celbedilen TİP Genel Başkanı Aybar, partisi hakkındaki herhangi bir soruşturma ancak Anayasa Mahkemesine açılabileceğini ileri sürmüştür. Aybar'ın açıklaması şudur:

«Bu bir siyasi skandalıdır Türkiye İşçi Partisinin işçi Orduya çarpışmaya tâhrik ve teşvik ettiği iddiası, bir yalandır. Bunun yalan olduğunu, bu yalanı yudurular da, bu yalandan faydalananma kâsihanılar da billyorlar. Maksatı olmadık, aklı başında hiç kimse Türkiye'de ilerici akımın siyasi alanda öncülüğünü yapmış Türkiye İşçi Partisinin, İhbarla hazırladığını inanmaz inanmaz. Türkiye İşçi Partisi kurulduğu günden beri Anayasamız efsiz, tâstamam uygulanması için mücadale ediyor. Taş, sopalarla saldırlar karyüsünde bile zora başvurulmamış bir parti, İhbarla hazırlamakla suçlanmak için gizle rin içine dönmüş olması gerektir.

Ve gerçekten de gözler dönmüştir. Çünku halkın şayanmaktadır. Hakkâna sahip çıkmaktadır. Ve bu bozuk düzenden bütün yolsuzlukları hergün göder ünâne serilmektedir. Bu bozuk düzenden sârmesinde mefaşî olalar halâkın uyanışı Türkiye İşçi Partisinin varlığında sindirmek, ezmek hayaline kapılmışlardır. Bütün engelleri bir bir yenerek TİP'in Türkiye İşçi Partisinin önlümlüdeki milletvekili seçimlerine gitme hakkını kazanması, ve bu hakkın resmen tesilî ile ilân olunması, çıkarcıları dışardaki efendilerini ve bunların maşalarını çileden çıkarmıştır.

Koparılmak istenen firtinanın altında yatan nedenler bunlardır. Yalanlardan, tertiplerden meded umalara sunu haber vereyim ki, çırpmışları boşunadır. Ne yapısal halkın uyanmasına, haklarına sahip çıkmamasına Partimizin başarıya ulaşmasına engel olamayacaklardır. Anayasa mutlaka hükmâran olacaktır.

Tarih önde dâvâci biziz سورىز:

1) Bu İhbar neden bir ay beklenmektedir?

2) Akhisar'da, Kırıkkalede Anayasa apaçık çiğnenmiştir. Bu açığın suçun tertipçileri de, faileri de meydandadır. Hükümet bunları karşı neden yumuşak davranmaktadır?

3) Anayasa var mıdır? Yok mu? Emekçilerin menfaatlerini temsil eden birincik muhalefet partisi Anayasa ve kanunların teminatı altında mıdır, değil mi? Yoksa dün olduğu gibi demokrası bugün de mutlu azınlık varına bir oyun mu yapılmaktadır?

4) Önümüzdeki seçimlere büyük tertipler mi zâdilecektir?

5) Türkiye Kurtuluş Savaşı yillardır kişiliği olan başımız ve yüzde yüz millî menfaatlere göre ayarlanmış politikasına kesinlikle dânecek midir dönümcük midir?

Soruyoruz. Açık cevap istiyoruz.

Tertiplerden, saldırlardan yanalar ve iftiralardan pervamız yoktur!

DURUM

Bir bardak suda yaratılmak istenen firtina, bu açıklamaya rağmen devam etti. Gazeteler, TİP'in Izmit merkezinde araştırma yâpıldığını yazdılar. Genel Başkan bu haberleri yalanladı.

Ortaya atlan iddialar ne olursa olsun, sıkça görülmektedir ki Anayasa düzeni kökü dışarda sermayenin tehdidi altındadır. Fakat unutulmamalıdır ki, Anayasa açığa çiğnenmeden, TİP'in seçimlere girmesi önlenemez.

Türkîniyin sayısız tertillerine çare bulamıyorlar, mevcut yarım yamalak hürriyetleri de yok etmeye kalkışırlarsa, hiç bir reşîyle iddiasında bulunamazlar.

TÜRKİYE'DEKİ

AMERİKAN

ÜSLERİ

Pazar gâlilik Yeni Gazete, şu ilgi çekici manşeti attı: «Amerika ve İngiltere Plaza Raporu için bize baskı yapmaya kalktı. Baskı devam ettiği akırdır, Türkiye'deki Amerikan işlerinin durumu ve NATO'daki durumumuz yine de

CETİN
ALTAN

İste sual

Yabancı büyük bir devlet küçük bir devlete yardım etmek için gelmiye kalkarsa ne yapmalı?

Bunun cevabı Sadi'de var:

— Kümese deve dâvet etmek iyi değildir, diyor.

Ve bir Iran atasözü bunu doğruluyor:

— Nasıl indireceğini hesaplamadan dama eşek çıkarma.

Arzu

Gazetelerin yazdığını göre, Türkçe, Kıbrıs mücahitlerinin de filen başına geçmek istemiş. Bu Türkler de tâhâsiz bir galiba. Önce 27 Mayıs devriminin başına geçmek istemiş, olmadı. Sonra 14 lerin başına geçmek istedi, o da olmadı. Şimdi öğreniyoruz ki, Kıbrıs mücahitlerinin başına geçmek istemiş, o da olmamış.

Son demecinde CKMP ile; bakalı onun başına gelebilecek mi?

Bu arada insanın aklına bir de sorn takılıvor:

— Neden bâzı insanlar bu kadar çok isterler başa geçmeyi?

Korkarız ki saliba bozulmamak için.

Bernard Shaw'ın bir fikrasi geldi aklimiza. Shaw'ı bir gün bir eve müzik dinlemeye çağırmışlar. İki tenor sırayla şarkilar söylemler. Ev sahibi üstada:

— Müzisyenleri nasıl buldukuz, diye sormuş.

Shaw:

— İki de oküz gibi böğürdü, demiş.

Ve ilâve etmiş :

— Ben pek anlamam müzikten. Tenorların ikişi de bana gelip birbirlerini için böyle söylediler. Herhalde hiç birimiz ne olduğunu onlardan daha iyi bileyemiz.

Cicim çok mu acitti

İkide birde bağırap duruyorlar:

— Zararlı akımlar önlenmelidir?

Nedir zararlı akımdan muratları biliyor musunuz?

Sen ne iş yapıyorsun, kaç saat çalışıyorsun, kaç para kazanıversun sorusu... Fikir akımları beleşçiler arasında deşîmez zararı ortaya kovduğu ölçüde. beleşçiler de akımları zararlı bulmaya başlarlar.

Kimi oraya kimi buraya

Raporlar durumu ortaya koydu. Türkiye'de üç yıldır 42 bin maden işçisi kazava uğramış. Öyledir, işçiler hep kazaya uğrarlar. Bu konuları kurelavanlar da uğrarlar kazaya...

Ya neki vilâyete kimler uğrar?

Gelin de bakın İstanbul, Ankara, İzmir'e navânlarda kimlerin uğradığını öğrenmek için.

Bir sivasımız ötekine:

— Könekk, demiş.

O da ona:

— Serefsiz.

gözden geçirilecek.

Bu haberden iki gün önce, Senatör Sadi Koças, bir yazılı soru ile Dışişleri Bakanlığından Amerika Üsleri hakkında bilgi sormuştu. Akşam ve Cumhuriyet'ten başka gazetelerin önemsememiş olduğu sorunun metni sudur:

- 1** Türklyede muhtelif anlaşmala dâhlî olduğumuz ittifak grupları üyelerinden veya münhasıran ikili anlaşmalara istinaden, çeşitli maksatlarla arazi işgal eden yabancı devlet veya müessonse var mıdır?
- 2** Varsa, bunlar hangi devlet veya müessonselerdir?
- 3** Nerede, ne miktar arazi işgal edilmiştir? Uzerinde ne gibi daimî tesisler vardır?
- 4** Bu işgal hangi anlaşma esaslarını istisnâ etmektedir?
- 5** İşgal edilen arazi devlete mi, sahiplere mi aittir—Şahislerin alt iken sâf bu maksatla istimâk edilmiş arazi var mıdır? Varsa devlet bu İstîmlâkler için ne ödemistiştir?
- 6** Muamelesi bitmemiş, hâlen devam eden İstîmlâk işleri var mıdır?
- 7** Her tesis, üs veya çeşitli İşgallerin kuruluş maksadı nedir?
- 8** Bu tesislerin her biri kâlin idaresindedir? Kâlin kontrolündedir? Türk makamlarının kontrollü olmayan tesis var mıdır?
- 9** Türkiye'nin bu tesislerden menfaati nedir?
- 10** Tesisi kurulan devlet veya müessonse menfaatleri nelerdir?
- 11** Bu İşgaller dolayısıyla devlete veya sahiplere kâr ödemenektedir? Odemeyen işkâs rederler? Odemeyen, bu işkâsanın sebebi neler?

Bâyleme şâfiye kadar tabu sayılan hayatı bî komâda milletâzâmlâcâlîleri bîlî edineceklerdir. Amerikan senatörlerinin en ince teferruatına kadar bîlî olugu Türklyedeki işler konusunda. Türk Parlâmentosu en ufkıbîlî yoksundur. İşler, parlâmentodan geçirilmeyen gidiî anlaşmalar kurulmuştur. Anlaşmâni şartları tamamen meculdür. İşler Türk Millî Savunma Bakanının girmesi bîle mesele olmuştur. Türk kanûn oyu, Türklyeden kalkan U2 casus uçağının düşürülmesi ve Lübnan çikartmasında İncirlik Üssü'ün bir atlama taşı olarak kullanılmış gibi olaylar dolavîsile. İşlerin mahâveti hakkında yardım yamalak bîlî edinmiştir. Ora Doğudaki mülahale içîn, müsaade dahi almadı. İuzum görlümeden Türk topraklarının kullanılmasından duyduğu endîseyî belirtir. İndîbî'yi, zamanın Dışişleri Bakanı Fatih Rüstî Zorlu, cehâlet ile suçlayabilmiştir! Amerikan ve Ingiliz gazetelerindeki işler konusunda bir yazı yazan Izmirli bir gazeteci, askerî sârları açıklaması suçuya mahkemeve verilmiştir. Kurucu Meclis üyesi iken dokunulmazlığı kaldırılmak istenen bu gazeteci, Ingiliz ve Amerikan gazetecilerinin serbestçe yazıklarını. Türklyede yazmamın neden suç teşkil ettiğini Meclis kursu içinde sornak zorunda kalmıştır. Gerçekteki yabanca basında zaman zaman Türklyedeki haberlere dayanarak Türklyedeki işlerin yerleri ve nitelikleri hakkında yazılar çıkmaktı, resimler yayınlanmaktadır. Ama Türk-

Senatör Sadi Koças
Haysiyetimizi kurtardı

kiyede parlamento bile tam bir bilgisizlik içindedir. Çeşitli üs ve tesisler, ne gibi anlaşmalar da yanarak, ne maksatla ve hangi şartlarla kıralanmıştır? Tamamen meçhulümüslüktür.

Senatör Sadi Koças, sorduğu yazılı soruya, her seyden önce, Türk Milletinin ve Parlâmentosunun haysiyetini kurtarmış olmaktadır. Temenni olunur ki, Haricî yemiz, Senatör Koças'ın sorusunu en ufkı teşveri gizleden tam bir açıklıkla cevaplandırmış. Amerikan işçileri Şîren sur perdesine taşınan kaldırılmış, Anglo-saksonlar Kıbrıs meclisindeki vurdumduyunuz tutumlarını sürdürmeleri üzerine, «İşlerin durumun gözden geçirilecegi» şekilde balon haberler gurmaktan çok daha etkili bir yoldur. Senatör Koças, Hükümete bu fırsatı vermiştir.

Kıbrıs

CENTO toplantılarında, Dışişleri Bakanımız, tahmin edileceği üzere bol bol itidal ve ulaşma naşihatı aldı. Komünist Çin ve Sovyetler Birliği ile iyi münasebetler kuran Pakistan, Amerikan ve Ingiliz Dışişleri Bakanlarının kaldığı toplantıya Dışişleri Bakanlığı ile yollamamıştı. Bakan, Eyyüp Han ile birlikte Moskova'daydı. Toplantıda pakt üyesi olmayan Amerikanın Dışişleri Bakanı, pact üyesinin Komünist Çin'i tanıtmalarının doğru olmadığını bîlîrtti. Halbuki pacta iki üyesi, Ingiltere ile Pakistan, Komünist Çin'ci tekton tanımıştı. Nastîhat, Türkiye ve Iran içindi.

Kıbrıs konusunda da Anglosaksonlar, Arabulucu Raporunu ve Arabulucuya reddetmemizi iyi karşılımadıklarını söyleydi. Türk-Yunan görüşmelerini gerçekleştirmeye çahıskalarını tekrarladılar.

Prof. Ahmet Sükrû Esmer, Ülkâsta bu durumu şöyle açıklıyor:

«Galo Plaza'yı reddedîniz, müteffikleriniz tarafından iyi karşılanmamıştır. Amerikalılar, bu hareketimizi tasvip etmediğimizi gizlememeliyler. Geçen gün,

BBC. Radyosunda yapılan bir yorumda bu olaylar tahrif ediliyor. Bu yorumu göre, taksim kabul etmediği için bîlî Galo Plaza'yı reddetmiş. Oysa neden kabul edemiyecemiz Dışişleri Bakanlığının bildirisinde açık olarak Lâzâh edilmiştir. Esasen Türkiye, taksim istemediğini tekrar tekrar söylemiştir. BBC. yorumcusu bunu bîlîzîr deyildir. Fakat basın dan beri İngilizler, Rumlar ve Yunanistanı tutmuşlardır. Bir düşündürkleri, Adadâk işçileri kurtarmaktan ibaretir. Bu «hükmâr» işler. Kıbrıs Adasının dışında kahyormus ve tartışma konusu bile deyilmi. Amerika da NATO'nun sarsılmastyyla, İngiliz, başka bir sey düşünmüyordu. Fakat NATO'nun sağlam kalması fedakârlığını, Türkiye'nin sârname yâkemisti. Zaman gelecektir ki, Ingiltere işlerini kaybedecek ve yıkılmasa da herhalde NATO'nun Doğu kanadı felce uğrayacaktır. Yani her ikisi de ovnâdıkları oyunu kaybedeceklerdir.

Bu âuda Dışişleri Bakanı İshâk, bir konuşmasında Türk Hükümetinin Kıbrıs politikasını aşķâlî Politika, Amerika ve Sovyetler Birliği'ni belli bir görüşte birlestirir. İki blok liderinin baskısıyla Yunanistan'a yola getirmek şeklinde. Kâğıt üzerinde çok cazip görünen bu politika, asırı hayalcıdır. Zira bir tarafın temel amacı, Kıbrıs yüzünden çökmek üzere olan Türk-Yunan dostluşunu tekrar kurarmaktır. Öteki taraf ise, NATO'nun Doğu kanadını kurtarmaktır. Öteki taraf ise, NATO'nun çökmesini istemektedir. Bir taraf Kıbrıs işlerini güven altında tutmak cabasıdır. Öteki taraf ise, işler kaldırma davasındadır. Çıkarları tamamen zıt olan iki taraf uzlaştırmak, herhalde mümkün deyildir. Ashâna Türk polîkisi, yavaş yavaş Anglosakson nüfuzuna kaymaktadır. Yeni ekiplerin de bir dîs politikâ uyulmakta güçlüğüne hissedip ve İndîbî politikasının adım adım terkedildiğini gören Sovyetler Birliği, Makarios'u bırakmakta müttereddîtir. Makarios, 17 bağıntısız Ulkeyle birlikte, Amerikanın Vietnam politikasını takip etmekle, şartsız müzakereye yanaşmamış Amerika, gayri samîmî de olsa şartsız müzakereyi kabul ettiğini açıklamıştır. İşte Makarios, dünya politikasında ağırlığını hissettiren büyük bir bloğun destegine sahiptir. Bu destek kırılmadıkça, Türkiye'nin Kıbrıs davasını kazanmasının mümkün degildir. Ne var ki bu destek kırılmakla yine ekip de-

Gerçek Saygısı

Üç Yanlı Bir Hareket

Fethi Naci

İşçi hareketlerinin üç yanlı bir görünüşü vardır; işçi sınıfının birliğinin sağlanması, işçi sınıfının öteki emekçi kitlelerin birleşebilmesi ve gerçekten uygar bir toplumun, daha ileri bir tarihi dönemin kurulması için bunların birlikte yürütülmesi şarttır.

Bu üç yanlı görünüşü, ekonomik mücadele, politik mücadele ve ideolojik mücadele olarak özelleşmek mümkündür.

Ekonominin mücadeleyle sendikalar, politik mücadeleyle partiler yürüttür. Ideolojik mücadele daha da geniş plânda yürütülmektedir.

Sendikaların yürütüttükleri mücadelenin amacı bellidir: belli bir ekonomik ve sosyal düzen içinde, statüko dokunmadan, İşverenlerin hep İşveren ve İşçiye de hep işçi olarak kalacakları esasından hareket ederek, İşçilerin meslekî menfaatlerini korumak, ekonomik ve sosyal durumlarını düzeltmek... Çalışma şartlarını iyileştirmek, sıcret artışıları ve sosyal yardımlar sağlanmak, iş güvenliği gerçekleştirmeye çalışmak..

Bu üç yanlı görevi, yetersizligi de..

Faydalari: İşçilere daha iyi yaşama şartları sağlanmak, buna yaparken, İşçileri birlesirmek, bir sınıf bilinci uyandırmak.

Yetersizligi de belli: kapitalist dâzen içinde, yalnız iş bulan İşçilerin durumlarını düzeltmek mücadele, ne İşçilere uzun süreli bir refah ve güvenli bir iş sağlayabilir, ne de bu yoldan toplumun temel meseleleri çözülebilir.

Az gelişmiş ülkeler, bizim bazı sendikâllerimizin örnek aldığı gelişmiş bâlikâkam batı toplumları gibi, işçi hareketlerini yalnız pastanın bâlikâkam üzerinde oturamazlar; pasta —daha doğrusu— ekmeğin doğru dürüst yoktur ki ortada, bunun bâlikâkam meselesi birinci plâna çıkarın. Mesele, her seyden önce, bâlikâkam ekmeğin yapmak, bu ekmeğin toplum için yeteri olmasını sağlayacak yollar bulmak meselesi. Başka türlü söyleşmek, mesleke, üretme güçlerinin geliştirilmesi, üretimin artırılması ve üretimden sağlanan gelirin hâka dağılımı meselesi. Ve bu, her seyden önce, politik bir meseledir.

Sendikaların yürütüttüğü ekonomik mücadelede İşçiler İçin yeterli olduğunu sanmak, işçi hareketlerini sadece ekonomik alanına hapsitmak ve böylece İşçilerin politik bakımından bâlikâkamlarına hapsitmak, hâkim sınıfların ideolojisine hizmet etmek başka bir sey değil. Çünkü bugün yapılan sendikalar politikattan uzak tutmak adı altında, İşçileri hâkim sınıfların oy deposu olarak kullanma imkânını sürdürmeye çalışmaktadır.

İşçilerin henüz politik bakımından olgunlaşmadığını, bunun için ekonomik ve politik mücadeledeki bâlikâkam ayrılmazı gereklidir, sendikalar politikadan uzak durmalarının faydalâcağını söylemek de, gerçekte, hâkim sınıfların ideolojisine hizmet etmek başka bir sey değil. Çünkü bugün yapılan sendikalar politikattan uzak tutmak adı altında, İşçileri hâkim sınıfların oy deposu olarak kullanma imkânını sürdürmeye çalışmaktadır.

İşçi sınıfının yürütüttüğü hareket üç yanlıdır: ekonomik, politik ve ideolojik. Bunların birlikte ve bir arada yürütülmeli şarttır. Bunlardan hâlinin eksikliği, İşçi sınıfı hareketinin ayakları noksan bir sâcayaç gibi yâpalatacak, bu hareketin topluma oturmasının geciktirecek ve yalnız İşçi sınıfı bunun hesabını onlardan soracaktır.

İşçi sınıfının yürütüttüğü hareket üç yanlıdır: ekonomik, politik ve ideolojik. Bunların birlikte ve bir arada yürütülmeli şarttır. Bunlardan hâlinin eksikliği, İşçi sınıfı hareketinin ayakları noksan bir sâcayaç gibi yâpalatacak, bu hareketin topluma oturmasının geciktirecek ve yalnız İşçi sınıfına değil, bütün Türk tophâmına zarar verecektir.

politikâsında gereklî değişikliği yapacak istidatı gözükmemektedir.

Böylesi, bağıntısızlık ile, dâzenin desici kazanılamayacağı gibi, İndîbî hâkimîte sahanmak üzere olan Sovyet desteği de kaybedilecektir. Neticede Türkiye tekrar Enosis'ci Anglosaksonlarla başbaşa kalacaktır. Bu da Kıbrıs davasının yavaş yavaş kaybedilmesi demektir.

Küçük Amerika

Türkiye Küçük Amerika dâzenlerin zaferi hakları var. Zira Türkiye'deki Amerikan İşverenlerin bir türk Türk İş hukukunun verdiği hakları vermek istemezler. Boyuna direnenler.

Maamâfî son zamanlarda Türklyedeki Amerikan İşverenleri, belki de Türk kanûn oyunda Amerikalılar aleyhinde kendi elleriyle yarattıkları antipâti havasının yayılışından olacak, biraz rota değiştirdiler. Artık bundan böyle yanlarında çalıştırıldıkları bir İşçiyle veya personeli canlarına çektiğin an kulağından tutup tek kurus tazminat vermeden işinden atamayacaklar. Sâdece İşçilerini Türkiye'de yârılıkâkamîdeki İş kanunu hükümlerine uygun hale getireler. Nişan başından sonra işinden çıkışanlara, ortalama

AMERİKA VE İNGİLTERE PLAZA RAPORU İÇİN BİZE BASKI YAPMAĞA KALKTI

Baskı devam ettiği takdirde Türklyedeki Amerikan işçilerinin durumu ve Natodaki durumumuz yeniden gözden geçirilecek

Yeni Gazete'nin başlığı
Balona ne lütfum var?

Köy Enstitülerinin 25. KURULUŞ YILI

OY Enstitülerinin kuruluşundan bu yana 25 yıl geçti. İsmi buraklarak sistemin kismen değiştirildiği 1947 yılında 18 yıl ve adı ile birlikte eğitiminin de tamamen terk edildiği 1952 yılında beri de 13 yıl. Geçen 25 senenin sonunda bugüne köy教育un eğitiminde ve köy kalkınmasında bulunduğumuz noktayı acı ile düşünmek durumda kahyorum.

Köy nüfusu artıyor, okuyabilen köy çocukları ters orantılı olarak azalıyor. Bugünkü yedeklik ilk öğretiminden de bir hayır gelmiyor.

Köy Enstitülerine yergilerin başladığı ve gitgide hızla artıldığı 1956-1960 yıllarında bu eğitim sistemini birkaç kalem tıpkısa savunuyordu. Enstitü hareketinin öncülerleri, öğretmenleri ve öğrencileri ile Enstitü mezunu öğretmenler küçük gruplar halinde sessiz sakin bir araya gelip kendilerine yapılan circa araştırmaların ve toplumun anlayışsızlığı altında eşik, dertleşiyor ve çıkış yolu arıyorlardı. 27 Mayıs devrimi ile bir ışık belirdi. Zamanla Köy Enstitülerini savunmaları başlıyor, sistemin lehine yayınlar artıyordu. İlk villardan dosta evlerinde yapılan yıldönümü toplantıları büyükşehirlerimizde toplantı yerlerinde kalabalık gençlik ve aydın kitlenin katılımı ile genişliyor. Giderek bu yıldönümü toplantılarına eğitim teşkilatının başları da katılyor ve Enstitülerin savunucusu oluyorlardı. Yüksek tahsil genelik teşekküler. Köy Enstitülerini, sonuna kadar savunacakları bir millî dava olarak ilan ve andı içivarıları. Köy Enstitülerini en ağır şekilde yerlerin sesleri gittikçe kısıyorlardı. Ama yine de Köy Enstitülerini politikacılara korktuğu bir konudur.

NEDİR BU KOY ENSTITUSU DENEN OKULLAR?

Enstitüler, neden bu kadar ağır yermelere nüvvarak kapatıldılar? Değişen ne oldu da, şimdiki enstitülerde dönümesi için çaba gösteriliyor? Eğitimin kalkınmada rolü nedir? Köylümlüzün ağa, sofra baskısından ve kaderlikten kurtulması ve Atatürk devrimleri ile Köy Enstitülerinin ilintisi nedir?

Gelin, bütün bu sorulara kısaca göz gezdirelim ve Köy Enstitülerinin getirdiklerini görelim:

GERİ KALMIS ULKELERİN KALKINMASINDA EĞİTIMİN ROLÜ NEDİR?

Türkiyemizin az gelişmişliği hepimize biliniyor. Tarımınız en iyi metodlar içinde. Toprak gün güne yozaşmada. Köy nüfusu artıyor ve toprak onu geçindiremiyor. Ormanlarınız yok oluyor. Köylü doktorsuz, ilaçsız, okulsız, öğretmensiz ve her türlü medeni hizmetlere yoksun. Devlet bütçesi ve gelir sahipleri dar. Dış borç kambur üstünde kambur koymus. Eğitim seferberliğine geçmez, EMEK değerlendirmeyeceği için kalkınma olmaz. Dar bütçe bu seferberlige imkân vermez. Ekonomik değer yaratıcıyı klâsik eğitim kalkınmaya yarar olamaz. O halde ne yapmalı idik? Ne mi yapmalı idik? Oyle bir eğitim sistemi getirmeliydi ki hem bütçenin dar imkânlarını tüketmesin, hem de klâsik eğitim yerine İŞ EĞİTİMİ getirerek ekonomik değer yaratın ve eğitimin jöner sermayesini böylece karşılasın.

Oğrenci yaparak ögrensin ve yaptığı işi olmaktan çıçıp ekonomik değer getirsin. Prensibî böylece belli bir tür eğitim sisteminin metodu tesbit için (Eğitmen kurslarından alınan başarılarla sonuçlanan) 1937 senesinde iki deneme istasyonu kuruldu. ÇİFTELER VE KIZILÇULLU. Çorak ve step iklimi karakterini ve yolkullarla mücadeleyi temsil eden ÇİFTELER ile en uygun şartlarda ve modern ıskân bölgelerinde ve hazır tesâlere KIZILÇULLU. Üç senelik deneme sonunda memleket şartlarına ve köy gerçekte en uygun sistem olarak ÇİFTELER esas alınarak 17 Nisan 1940 tarihinde 3803 sayılı kanunu İS İÇİNDE. İŞ ARAÇLARI ile İŞ ICİN EĞİTİM'i temeli atılmış oldu.

KOY ENSTITULERI KANUNUNA GORE KOY İLKOKULU ÖĞRETMENİNDE NELER BEKLİYORDUK?

Köy Enstitülerinden mezun öğretmenler o güne kadar köye gönderilen öğretmenlerden istemiyen işlerde uğraşacaktı. Yalnız okulundaki öğrenciler ile ve sınıf içi çalışmalarla yetinmeyecek, çevresine de etki yaparak bölge şartlarına uygun tarım, hayvancılık ve ej sanatlarını geliştirecek, devletçe kendi-

Köylünün, Köy Enstitülerini istemediği büyük bir yalanıdır. Enstitülere olan öğrenci müracaati, bunu kesinlikle göstermektedir. 1951 yılında, müracaat eden öğrencilerin ancak yüzde 10'u Enstitülere alınabilecektir.

NECATİ ERALP

sine verilen tarlasında ektikleri ile örneklik edecek, böylece yeni ekonomik değer yaratacaktır. Egititüllü öğretmenin toplumsal hayatında devrim yaratıcak, millî oyunlar, halk müziği, spor kolları, kitap sevgisi yolları ile hayattan zevk alan, neseli, canlı ve uyankı bir toplum hareketini öncüsü olacaktı. Enstitü öğretmeni idare ile olan destillerke, dileklerine yardımcı olacak ve başkaları tarafından sömürülmesine, halkın kaybolmasına engel olacaktı. Egititüllü bürokratik idare kademelerinin binine takıldı mı, onu atlayabilecek ve üst kademe ye kadar dileği götürecek. Enstitü öğretmeni Cumhuriyetimizin temel ilkelerini, devrimleri köylüsüne iletecek, aykırı düşün ve hareketlere karşı ou hazırlayacaktır. Enstitü kız öğretmenler de köy kadının her derdine koşacak, dikkat, nauş, elişi gibi el sanatlarını köyde yayılmasına çalışacak şekilde yetiştirecekti.

KOY ENSTITÜLERİNİ NERELEDE KURACAKTIK?

Köy Enstitülerini, yetistirecegi öğretmenlerden aradığı bu şartları verebilmek için, ne klâsik okul binalarından, ne şehir okullarından yararlanılabildi. Tarım çalışmaları için geniş araziye muhtaçtı. Karma eğitimi öğrenen sistem, kız ve erkek öğrenciler için ayrı ayrı yatakhaneler ve işliklere lütum gösteriyordu. İstek bu kadarla da bitmiyordu. Köy Enstitülerini bölgese içim, toprak, tarım ve topjumsal ve etnik şartları da gözönüne almak zorundaydı. Böylece yurt 21 bölgeye ayrıldı ve Egititüller ikinci Dünya Harbinin (1940) binbir yokluk devresinde birer birer kurulmaya başladı. Türkiye bir savaşa girmiştir. Kansız bir savaş. Kurulus devresinde çekilen zahmet ve zorlukları okuyan insan, taş yürekli bile olsa gözleri yaşar. Sıfırın altında 20-30 derecede kılçadır altına öğretmen ve öğrenciler barınak inşa etti. Buz tutan su kanallarını kırmak için gece yarısı kazma külre ugraşıyordu.

Dikenden başka ot bitmeyen, yılan, çanın ve akreplerin cırıltı attığı çorak arazide kızığın günes altında aç-susuz çalışıldı. Tepeler aşilarak tarım ve içme suyu getirildi. Okullar, işlikler, yatakhaneler, yemekhaneler, ahırlar, elektrik santralleri ve matbaalarını bile güç şartlar içinde meydana getirdiler. Kendi ekitikleri buğdaydan unları, bulgurları, hayvanlarından süt ve yoğurtları, sebzelerden sebzelerini ve meyvalarından meyvalarını aldılar. Edebiyat yapmadığımız rakamlar kusunda açıkça görülecektir.

Ekipler halinde yapılan çalışmalar, nese-

canlılık, meşakkate katkılmaya ve birlik duygusunu aşladı. «EKIP GITMEK»; Enstitü öğrencilerinin lügatında ilk yerini aldı ve çalışma parolası oldu. Toplu çalışma, tarım, işlik dışında okul içi her türlü çalışmaların da temeli idi.

KOY ENSTITUSU SİSTEMİNE UYGUN ÖĞRENCİYİ HANGİ KAYNAKTAN ALACAKTIK?

Yukarıda sayılan işleri yılmadan, usanmadan sevk içinde kim yapabilir? Elbette mücadelede almış, pişmiş olan köy çocuğu, esasen uygulamada görülmüşdür ki, köyden girmekle beraber, kasabada esnaf çıraklı yapmış olanlar bu ağır çalışmaya dayanamayıp okulu terk etmişlerdir. Bunun dışında uzun senelerin tecrübe göstermiştir ki, şehir çocukların öğretmen olarak köye gitmek istemiyor, köyden kaçmak için binbir çareye başvuruyor, çaresiz gitse bile köy toplumuna uyamıyor, yiyeğini, içeceğini, oyununu, konuşmasını yadrigiyor, köyde bir yabancı kahyorum. Köy sorunları onun bilmediği, acisini çekmediği, bu sebeple care bulmakta yetereksiz kaldığı konulardır. Verebiliği birse okuma - yazma, biraz yurt bilgisi ve az miktar aritmetik. O kadar.

Okumayı alşanlık haline getirememiş ve getirme yeteneklerinden yoksun köy çevresinde bu yarım yamalak okuryazarlık da köy çocuğu okuldan çıktıktan bir-iki sene sonra uçup gidiyor. Dört aylık yaz tatilini iple çeken shırlı öğretmen köyü en yoğun iş devresinde ortada görünülmüyor. Görünse neye yarar. O halde Egititüllü öğretmen kaynağı nedir? Köy İlkokuluunu bitirmiş kasabada hiçbir iş tutmamış köy çocuğunu alacağız. Enstitü çalışmalarında da köy çalışmalarını şartları içerisinde olduğundan, köy çocuğu okulu yadrigamyacak. Toplu çalışma ve toplu oyular esasen onun yabancısı değil.

KOY ENSTITÜLERİNİN EĞİTİM PROGRAMI NASIL OLACAK?

Türk köylüsünün bir tabiri vardır: «GORENEK». Görenek ispat demektir, görenek tecrübe demektir. Türk köylüsüne söyle bir seyl zor kabul ettirebilirsiniz. Asırların tecrübesi, lâfa kanıtmamayı ona öğretmiştir. Onu inandırmanın tek yolu dediğimi yapıp ispat etmektedir. Köylümlüütün yaptığından daha iyi ve faydalısını yapıdbilginiz an onu yankıza getirin. Enstitü çalışmalarında da köy çalışmalarını şartları içerisinde olduğundan, köy çocuğu okulu yadrigamyacak. Toplu çalışma ve toplu oyular esasen onun yabancısı değil.

Bazı Enstitülerde hayvan mevcudu: Oluvuz K. Enstitüsü (Kars)’ında 1944 yılında 61 sığır, 54 at, 250 koyun, 110 kütmes hayvanı. Akçadağ (Malatya) 61 sığır, 12 at, 6 kattır, 44 koyun, 130 kütmes hayvan.

Mesrutiyet devrindeki yapılan bütün çiftliklerde mukabil 1940 senesinde temin edilen köy öğretmeni sayısının 6 bin ve okul sayısının 4 bin olduğunu, buna mukabil K. Enstitülerde kanunu kabul edildikten sonra on sene içerisinde (yukarıda çırakları tabloyla ifade edilen) 1940 senesinde temin edilen. On sene köy okulu yapımı artışı % 336, öğrenci artışı % 282 ve öğretmen artışı % 301. 1946 senesinde yapılan plânlama tatbik edilebilseydi okul ve öğretmensiz köy kalmayıcağı gibi, 3 bin sağlık memuru 5 bin ebe, 5 bin tarım teknisyeni, 5 bin köy zanaat erbabı (marangozlık, demircilik, yapı ustası), bin tarım kooperatifci ve bin Nahiye Müdürü yetişti. Sistemdeki terkedilişin bize mal olduğunu bugüne bakarak acı duyamamak mümkün mü?

bir kişi aç kalan köylüye enstitü kendi unutulan vermiştir. Adapazarı zelzelesinde yıkılan evleri kimler yeniden kurdu, bunun hatırlanın bugün de zelzele bölgesine giderken ha-yırdu ile anıldırmıştır.

ENSTITÜLERİN MALİYETİ

1941 - 1946 yılları Akçadağ K. Enstitüsü'nden bütün tesislerinin o günkü râhiye bulunuşu tesis maliyeti TL 2.803.000 liradır. Devletçe gönderilen ödenek miktarı ise sadece TL 1.624.628 liradır ve bu paraya ALTI YILX 200 kazan mevcudu dahildir. Şehirlerde kurulmuş yedi okullara öğrenci başına harcansa para hesaplanması YEDI MİLYON LIRA tasarruf edildiği ortaya çıkar. Bir de devleten dikenlerinden başka ot bitmeyen çorak arazide yetişirilen 12.000 meyva ağacı, on binlerce kavak ve yüz binlerce fidanın kattığı değeri hesap edin. Terazinin bu kenesine 8 sene yetişirilen, hem de sıfırdan yetişirilen kisan dereleri ekleyin. Köy Enstitüsü sisteminin bütçe imkânları dar, geri kalmış bir ülkede kalkınma probleminin çözümünden de derece isabetli olduğu meydana çıkar.

Cifteler Egititüllü (Eskişehir - Mahmudiye) nin 1945-1946 ders yılı devresinde yetişirilen mahsulü görevim: Buğday 40.500 Kg. arpa 10.000, yulaf 2.300, mercimek 500, soğan 9.000, sarımsak 3.000, patates 10.000, fasulye 1.500, kabak 25.000, havuç 2.000, patlıcan 3.000, biber 4.000, domates 15.000, pirasa 20.000, üzan 20.000, lâhana 2.000 v. b.

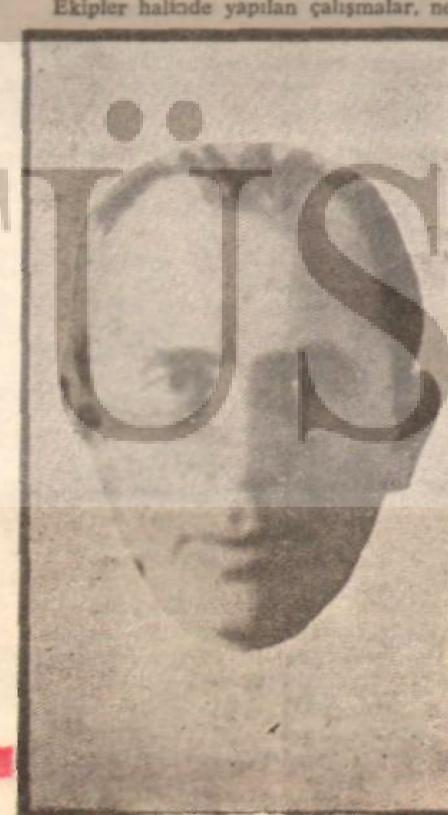
Bazı Enstitülerde hayvan mevcudu: Oluvuz K. Enstitüsü (Kars)’ında 1944 yılında 61 sığır, 54 at, 250 koyun, 110 kütmes hayvanı. Akçadağ (Malatya) 61 sığır, 12 at, 6 kattır, 44 koyun, 130 kütmes hayvan.

Mesrutiyet devrindeki yapılan bütün çiftliklerde mukabil 1940 senesinde temin edilen köy öğretmeni sayısının 6 bin ve okul sayısının 4 bin olduğunu, buna mukabil K. Enstitülerde kanunu kabul edildikten sonra on sene içerisinde (yukarıda çırakları tabloyla ifade edilen) 1940 senesinde temin edilen. On sene köy okulu yapımı artışı % 336, öğrenci artışı % 282 ve öğretmen artışı % 301. 1946 senesinde yapılan plânlama tatbik edilebilseydi okul ve öğretmensiz köy kalmayıcağı gibi, 3 bin sağlık memuru 5 bin ebe, 5 bin tarım teknisyeni, 5 bin köy zanaat erbabı (marangozlık, demircilik, yapı ustası), bin tarım kooperatifci ve bin Nahiye Müdürü yetişti. Sistemdeki terkedilişin bize mal olduğunu bugüne bakarak acı duyamamak mümkün mü?

ON SENEDE ÖĞRETMEN, ÖĞRENCİ VE

Yıllar	Öğretmen Okul sayısı
1942-43	4077
1943-44	4173
1944-45	5173
1945-46	6274
1946-47	7099
1947-48	8194
1948-49	9510
1949-50	10901
1950-51	11939
1951-52	12733
1952-53	13701

(Kaynak: Tonguç'a kitap, 1961)

İsmail Hakkı Tonguç

KÖY ENSTITÜLERİNDE KULTUR ÇALIŞMALARI

Şimdi de K. Enstitülerinde sanat konularına biraz değinelim. 1945 yılında Hasanoglu'nun K. Enstitüsünde mevcut müzik öğrencilerine bakın. 250 mandolin, 55 keman, 37 bağlama, 8 akordeon, 3 piyano, 3 davul, 160 Battı müziği pliği, 3 radyo, 1 pikap, 1 amplifikatör, 2 metronom. Söyler misiniz? Lütfen Konservatuvarlar hariç bu nisbette müzik aletine sahip (orta-yüksek) bir okul var mı? Arifiye K. Enstitüsünde keman, mandolin ve dost sesli koro ile söyleyen parkurlar izliyelim. (Koroda 22 soprano, 13 alto, 18 tenor ve 24 bas var). İstiklal marşı (4 sesli), Aysem (2 sesli), Timur ağa (4 sesli), Efem (3 sesli), Kar (2 sesli), Yıldızlar (2 sesli) Beethoven (4 ses ve orkestra), Serenade Don Juan (4 ses ve ork.), Esirlerin rüyası (4 ses), Reverie (4 ses ve ork.), Barkarol (2 ses), v.b. Bir de bu çocukların iki cümlilik tek sesli halk türkülerinden başka bir sey duymadıklarını düşünün.

MILLİ OYUNLAR: (Zeybek Oyunları) Harmandalı, bengi, dağlı, Somali, Denizli, Sandıklı, Tavas kırmızı (Halaylar) Timur'a, cico, hoş bilezik, haynaro, Çorum, Merzifon, Sivas ağrífaması, Kars, Abdurrahman, Eminem, dello, Kalış pontılı gelin, Tamzara, (Horonlar) Sıskara, Beşikdüzü, kızlar horonu, Hopa, Hemşin, Rize, Düzce iki ayak, döner Çoruh, Hopa titremesi, düz horon...

Milli oyunlarının yayılmasında tanınmasında ve Batıya taşınmasında Enstitülerin ve öğrencilerin rolü olmadığını söyleyebilir misiniz?

TEMSİL ÇALIŞMALARI: 1942 - 1947 yıllarında HASANOĞLU K. Enstitüsünde verilen temsillere bakalım: 1 - Bizim köy (Öğrenciler yazdı), 2 - Uvey ana (Öğrenciler yazdı), 3 - Cümlek (Plautus), 4 - Bir evlenme (Gogol), 5 - Kral Oidipus (Sophokles), 6 - Cimri (Molière), 7 - Bir yazı gececi rüyası (Shakespeare), 8 - Anphitron (Molière), 9 - Müftüfett (Gogol), 10 - Horoz ibigi (Jules Renard), 11 - Teklif (A. Çehov) v.b.

Bir de Akçadağ Enstitüsünün bir hafta sonu programını görelim:

1 - İstiklal marşı (hep birlikte), 2 - Toprağım (şırı - Arif Arslan), 3 - Körögü (şarkı 3 sesli), 4 - Halaylar (Abdurrahman halayı), 5 - Ayselek (şırı - Bekir Demirsoy), 6 - Ağamı everdik (köy temsili), 7 - Sarkular (koro 3 sesli), 8 - Aklımda yoktu (monoloj - Fezvi Kaplan), 9 - Bağlamadan çikanlar (bag-

lama ekibi), 10 - Mandolininden sesler (mandolin bırlığı), 11 - Haftanın güreşci (2. ci sınıflar arasında müsabaka), 12 - Dağ başını duman almış (Marş - hep beraber).

Bu tip hafta sonu programlarının her enstitüde dağını yapılımktan olduğunu gözden uzak tutmuyahm ve diğer okullarla karşılaşırma yapalım. Ve düşüncemiz ki bugün şehir okullarımızda müzik dersleri bile sınıf içinde ve äletsiz yapılmaktadır. Sene sonu bir temsili ya veriliyor ya verilmeyecek.

Edebiyat çalışmalarını sıralamaya ve örnekler vermeye ne lízum var? İşte Mahmut Makal, İşte Fakir Baykurt, İşte Talip Apaydin, İşte Başaran v.b. Bilinmeyen köyü ve köylüyü geçerek 'durumu ile bize kimler tantıttı' Enstitü mezunu yazarlar değil mi?

Ne yazık ki meyvelerini tam derleyeceğiz sırada, bundan sonrası kısında göreceğimiz gibi, oy gogyoyuluğu uğruna feda edildi ve İS İÇİNDE İS ARAÇLARI İLE İS EĞİTİMİ yerine pasif klasik eğitim, masrafık ve değer katmayan eğitim sistemine dönündü ve çıkmazı saplandı.

KÖY ENSTITÜLERİ HANGİ YONLERDEN YERİLDİ?

Elimizde bu hususta ciddi bir etüde做的 olan tek eser yok. Demokratik hareketin başlaması ile gazetelerde günün politik çarklarına uygun yermeleri bir kenar bırakıksak, elimizde bir tek broşür kahyorum. UNESCO'nun bütün geri kalımı ülkelere KÖY ENSTITÜLERİ sisteminin tavsiye eimesine, Columbia Üniversitesi'nde doktora tezi olarak kabul edilmesine ve Lehine içte ve dışta çok sayıda yazılar ve eserler verilmesine karşılık aleyninde yalnız bir tek broşür. On-onbeş yazının tenekilerini bir araya getiren 128 sayfalık bir kitabı. Bu broşür Prof. Mümtaz Turhan 4 sayfalık yazısı ile koca eserleri toptan yermiş. Burju 4 şartla hattâ dört kelime ile de yapabildi. Derdi ki: -- Enstitü'lü öğretmenler işlerinde çok kıymetli olanlarını tamamı bulunmama rağmen Enstitü'ye köy sorunlarını çözmede yeteneksizdir. Öğretmeni köyde tek başma bırakır yanı kaderine tek eder ve kendisine tanınan imkânları elinden alırsanz elbette tek başına bir sey yapamaz. 3803 ve 3804 sayılı kanunların öngördüğü öğretmenin mezun olduğu Enstitü ile ilişigi kesilmiyor. Kendi çözemediğini Enstitüsünde soruyor. O da çözemezse Yüksek Köy Enstitüsü var, onu onun ve Bakanlığın, Tarihin, Sağlık Bakanlığının *İhtiyaç* Kolları ile işbirliği var. İyi niyetle hareket edildiği ve celme takılmadığı müddetçe ebette problemler çözülecek ve çözülmüşür de. Hele bir de düşününüz, Köy Enstitülerinin halkçı devletçi ve devrimci bir politikanın bir parçası olarak uygulanmaktadır... Ama gel gör ki iş bu değil. Sayın profesörün bir eğitim görüşü vardır. Eğitimin aşağıdan yukarıya değil, yukarıdan yan seklinlerden azar azar aşağıya doğru inmesine taraftardır. Hattâ köylünün okunmasında bir fayda bile görmez. Dr. Mümtaz Turhan'ın Maarifimizin ana dávaları ve bazı hal çareleri eseri incelendiğinde, hangi eğitim görüşü içinde kaldığı açıkça görülür. Köy çocuğundaki

cevheri anlamamış ve kendi köylüsünü sevmemiş bir eğitimci ancak böyle düşünebilir.

Brosürdeki geri kalan bütün yazılar bu Enstitülerin birer komünist yuvası ve fesat ocağı olduğu iddiasında. İşte bir tanesinden bir paragraf:

Sayfa: 27 (Yazan Ali Uygur) »Evvellâ şunu ehemmiyetle tebarii ettirelim ki, Köy Enstitülerinde memleket ve milletine hizmet amacı ile büyük fedakârlık ve feragatla çalışmış külümsemeyicek mikarda kıymetli öğretmenler mevcuttur. Köy Enstitülerinden mezun olmuş on beş bine yakın genç köylü çocukları her türlü salbeden árı olarak bugün en lütu köylerimizde vazife görmektedirler. Öğretmenlerin pek büyük kısmı ile tüm mezunlar bu salbeden uzaklaş, peki geriye ne kaldı?«

1962 senesinde Toprak yayınları arasında okan bu broşürde bir de Kadircan Kafsi var. Bakın ne diyor: «Köy Enstitülerinin başında bir resim öğretmeni vardı, eğitim ihtiyası olmadığı, hayırlı bir hizmeti de görülmemiş halde (büyük eğitimci) ve (baba) diye anıldı. Kaç eseri var? Hiç! Eğitim dâvâmında bir prensip, bir usul koymus mudur? Hayır! O bir äletten başka bir sey değil!»

Simdi biz I. H. Tonguç'un eserlerinin bir listesini verelim ve pek sayın yazara nitelik ve nicek bakımından eserlerini soralım, razi olur mu? İşte bizim listemiz: 1 - Elçileri rehberi (1927 - Arap harfleri ile), 2 - Muallim almanası (1928). 3 - Mûreibbin ruhu ve muallim yetiştirmeye meselesi (1931 senesi 140 sayfa), 4 - İlk, Orta ve Muallim mekteplerinde resim elisi ve sanat terbiyesi (1932 senesi 255 sayfa), 5 - İş ve meslek terbiyesi 1933 (164 sayfa), 6 - Kerschensteiner 1933 (87 sayfa), 7 - Almanya maarifi 1934 (248 sayfa), 8 - Köyde eğitim 1938 (512 sayfa), 9 - Canlanıracak köy 1938 (233 sayfa), 10 - İlkokul öğretmenleri için yaptırılacak evler 1944, 11 - İlk öğretim kavramı 1. ci cilt (412 sayfa), 12 - Eğitim Yolu ile canlanıracak köy 1947 (666 sayfa), 13 - İş eğitimi ilkelerine göre hazırlanmış öğretmen ansiklopedisi 1949 (144 sayfa), 14 - Öğretmen ansiklopedisi ve pedagoji sözlüğü 1953 (567 sayfa), 15 - Pestalozzi çocukların köyü 1960 (72 sayfa) ve ölümünden sonra yayınlanan 16 - Pestalozzi ve devrim (Rauf Inan ile birlikte).

Hicbir sey bilmediğin ve bir sistem getirtmediğini iddia ettiginiz merhum I. H. Tonguç, Pedagoji ansiklopedisine geçmiş ve sistemi kabul edilmiş tek Türk Pedagogudur. (Bak: A. Francke AG. Verlag - Berne Lexikon der Pädagogik cilt 3 sayfa 455).

Açık konuşalım, bu broşür Darendeli'nin Toprak yayınlarından 27 Mayıs devriminden sonra Köy Enstitülerinin yeniden açılması endişesi taşıyan ve her türlü devrimlere ve reformlara karşı, sapık ideoloji tarastaları ile statükonun aleyhilerine bozulmasından korkan ve vatan sevgileri kazançları ile doğru orantılı zümrelerin çıkarlarını koruma gâyesyle kaleme alındığı açıkça görülmüyor mu? Ben isterdim ki Köy Enstitüsü mezunu, sistemi içinden bilsen birisi çıkışın da yersin. Yok mu böylesi? Var.. Bir kişi, Kemal Fedal Coşkuiner, Aksu Köy Enstitüsü mezunu, 1944 senesinde öğrenci olduğu sırada bir sil yazmış, bu enstitü dergisince reddedilmiş, basılmış Neymis peki bu şiri? İşte bu malum broşürde girişinden bir kitabı kendisi takdim ediyor. Şirinin yayımlanmadığı kısımları nasıl gelişiyor, onu da bilmiyoruz.

Tarihe sor kökümlük anayurttadır bizim. Boşluklara uzanmış çıkmazımız bizim.

Altaylardan duyular hâlk sesimiz bizim. Atalarдан yadigarı bu kan blze arkadaş.

Enstitüler	Müraçat eden	Alınan	Geri çevrilenlerin
Beşikdüzü	613	59	Çoğu köylerine birkaçı orta okula
Pulur	630	70	Köylerine
Düzce	392	91	Köylerine
Kepirtepe	390	47	Köylerine
Dicle	237	95	Köylerine

Arife tarif ne gerçek. Şu bir kit'a bile yazın eğitimi göstermeye yetmez mi? Ama yâdımız bu değil bizim. Rüyâzârî karşı savulam. Elbet sahibini bulacak.

3803 ve 4274 sayılı kanunların B. M. Meclisinde kabulü sırasındaki tenkililer esas olarak kısaca cevap vermeyi daha akla yakından göremekteyiz.

a - Derler ki: - Devlet idaresinde bir silsile-i meratip vardır. Nasıl olur da 19-20 yaşlarında bir köy öğretmeni Nahide Müdürülü, Kaymakamı, hattâ Vali atlar da silâkettini Bakanlığa kadar götürür? Deriz ki: - Devlet idaresinin A dan Z ye kadar

bozuk olduğunu билen ve açıklayan hükümet elbette arabâ tekerine comak sokmayı ve işi yokuşla silmeyi marifet sayan bürokrasiyi karşı dâvanın yürütülmesi için bunu düşünlüp ve öğretmene yetki vermişti. Bunu düzeltmek için, herhalde enstitülerin yıkmak gerekmektedi.

b - Derler ki: Kendisinden evvel köye tayin olunmuş ve daha kıdemli bir öğretmen varken yenî gelen Enstitü'lü öğretmenin hemen başöğretmen tayin edilmesi doğru olur mu? Deriz ki: Eski ve kıdemli öğretmen köy torunlarına göre yetişmemiş ve köyün adamı değildir. Tatilde çekip gitmektedir. Onun için de kendi de bizzat tarım vapan ve mecburen tarîde de köye kalan esen o köyün köylüsü olan öğretmeni başöğretmen yapmakta tatsızısva fâvdalar vardır.

c - Derler ki: - Öğretmene verilen alyık ücret çok düşüktür. Şehir öğretmeni şu kadar alırken köy öğretmeni üvey evlat maaşlı görmektedir.

Deriz ki: Köy öğretmeni memur değildir. Tarımçı olmak hâlvetini kabul etmeyeciktir. Öğrenci yetiştirmekdeki hizmete karşılık belirli bir ücret verilmektedir. Ona asıl verilen ev, tarla, tarım havâvanı, tohum tarım ve işlik araçlarıdır. Bumlar hayatını kazanacak ve borgesine yeni ekonomik değer katacaktır.

d - Derler ki: - Kız ve erkek köy çocukların aynı mektepte yatılı okurlarla neler olur. Bari bir de doğum evi açılır. Deriz ki: - Köy hayatıda esen oğac-gök voktur, Küçük vaştan beri davar gümekte düven sârmâde, hasatta ve harmanda beraberler. Oyunları müsterektir. Enstitü mezunu erkek esinî okul arkadaşları arasından seçer se bu dâvâmiza en uygun şekilde ikisi ayrı ayrı köy hayatında etki yaparlar. Birbirlerinin dertlerine daha iyî ortak olurlar. Erkek tarla ve işlik bakımından, kız da dikiş, na-kış hâlcı yardımcı olur. Kız erkek karması tehlikelerini ortaya süreñler hak verdirecek sadece beş vak'a tesbit edilmiş ve 3 çift evlenmisler diğer 2 çift ise okuldan çıkarılmışlardır. Bu nisbeti şehir yâtili okulları ile kıyasladığımızda vak'a adedinin nisbeti şehir okulları için daha fazla emmîyet arz eder, hem de karma olmadıkları halde.

SİMDİ BİR SORU DA BIZ SORALIM MUSADENİZLE

Ba Enstitüler köy çocukların eğitmek, köylü sorunlarını mümkün nisbette çözme ve köy hayatıda devrim yaratmak gayesile kuruldu değil mi?

Peki bu sistemin zararlarını herkesten evvel kendisinden hissetmesi gereken köyden, köyün kendisinden bugine kadar niye bir sıkayetteydi? Ben isterdim ki Köy Enstitüsü mezunu, sistemi içinden bilsen birisi çıkışın da yersin. Yok mu böylesi? Var.. Bir kişi, Kemal Fedal Coşkuiner, Aksu Köy Enstitüsü mezunu, 1944 senesinde öğrenci olduğu sırada bir sil yazmış, bu enstitü dergisince reddedilmiş, basılmış Neymis peki bu şiri? İşte bu malum broşürde girişinden bir kitabı kendisi takdim ediyor. Şirinin yayımlanmadığı kısımları nasıl gelişiyor, onu da bilmiyoruz.

1951 yılında yanı Köy Enstitülerinin henüz adalarının değiştirilmediği ve sistemin ta-mamen tersine çevrilmediği sene müracaata bakanlıkta:

Amerikalı eğitimi bayan Wofford'un hâl-kümetimizin daveti üzerine verdiği rapor dan (Bak: Türkiyede Köy Enstitüleri - Fay Kirby, İncece yayınları 1962 sayfa 375.)

VE OKUL ARTISI (1942 - 1952):

Köy Okulu öğrencisi sayısı	Öğretmen sayısı
402579 (% 25 kız)	6992
427865 (% 27 *)	6895
613527 (% 33 *)	9094
708946 (% 34 *)	10023
761244 (* * *)	11092
818305 (* * *)	12657
900885 (* * *)	14790
1.031737 (% 36 *)	16262
1.054306 (* 35.5 *)	18417
1.087057 (* 35 *)	19746
1.133380 (* 34 *)	21072

Bu rakkamlar karşısında bir de kurulus yillarda Amerikan kolejinden devr alınan mükemmel tesisleri ile İzmir Kazılcılu Köy Enstitüsünde 50 talebe bulunamadığını düşünelim. En denli yermekere karsılık gene de köylü bu Enstitüler tutmuş demek ki.

Cevap verin bana beni edin. Bir köy çocuğu olarak inandırmı beni. Ama bu sefer aldatmacalara sapmayı. Yoksa sizlere rahmetli H. A. Yıldız'ın Meclis kurşusunda verdi cevabı tekrarlamak surûnda kalacağı.

«Efendiler siz: sirtına bîndiğiniz at'ın sizin kadar akıllı olmasını istemiyorsunuz.»

**Bir A.P.
toplantısı**

İlçe Başkanı Tevfik Aşkın, sağlığı çok iyi bir insandı. Masalar etmeden kılımelenmiş yüzde yakınından iki sözleri ile hâkim çıktı. Olanları, konuşmaların yapıldığı tarafa doğru saf bağıtlı toplantının amacını anlattı. Bu toplantı, AP Altındağ İlçe Teşkilatı seçimlere hazırlık toplantıydı. Bu toplantıda seçimler yerinde AP olarak Altındağ'da alınacak tedbirler görüşülecekti. CHP'ye karşı amansız bir savaş açılmıştı. Bu savaşın tensiri olmuştu. Kendileri İlçe teşkilatı olarak ellerinden geleni yapıyordu. Ama, Milletvekilli ve Senator maaşlarına yapılan zam, TRT konusundaki tartışmalarda AP yöneticilerinin davranışları teşkilatı bir moral çöküğü yaratmıştır. CHP'ler bu konuları iyit isittirmişti. Buna cevap vermek gerekiyordu. Teşkilatı olarak kendileri bu hususlarda cevap bulmakta açıksa kalmışlardı. Toplantıya katılan sayın milletvekillerini kendilerine bu hususlarda yardımcı olsunlardı.

İlçe Başkanı Tevfik Aşkın daha sonra, İlçe yönetim kurulu olarak yaptıkları ve yapacakları çalışmalarla anlatıldı. İnsallah yakında yeni binalarına taşınacaklardır. O zaman fakir vatandaşlar için bir doktor bulunacak, haftanın belirli günlerinde fakirler bedava muayene edilecekti. AP'ler seçimler arifesindeki su gürültelerde uyannılmak, çok çalışmak zorundaydılar.

**GÜNDEMDE DISARI
CIKMAYIN**

Açılış konuşmasını, «Ankarada Türk bayrağının yanında Adalet Partinin bayrağına dikketiniz» diye bitiren İlçe başkanı, kahveyi doldurmuş dinleyicilere de talimat verdi: «Gündemden dışarı çıkmayan sorularınız hepsi milletvekilli sayın misafirlerimiz tarafından cevaplandırılacaktır. Soracağınız hususlar belidir. Son günlerin sivası olaylarını soracaksınız. Memlekette zenginlik faktörlerin kırılmak isteyen solcuların yaptıklarını soracaksınız...»

Olay, geride bıraktığımız haftanın ortasında Çarşamba akşamı, gecekondular semti Altındağda, Tuna kahvesinde AP İlçe yönetim kurulu tarafından düzenlenen bir sohbet toplantılarında cereyan etti. Toplantı Ankara AP milletvekilleri Zühtü Pehlivanlı, Ferhat Nuri Yıldırım, Mustafa Kemalev Erkovalı, Antalya Milletvekilli Hasan Fehmi Boztepe, Rize Milletvekilli Şadi Pehlivanhoşlu, Dinarbakır Milletvekilli Alp Doğan, Sen. AP Ankara İl İdare Kurulu üyelerinden Prof. Recai Ergüder, mütteahhit Münümmer Kiraner, Kemal Coşkun, Haydar Görk, Turgut Toker, Kermal Yılmaz, İl Genel Meclisi ve Belediye Encümeni üyelerinden bazları ile Kırıkkale İlçe başkanı katılmıştı.

BEKLENMEYEN SORU

Yarısı normal kahve müsterisi ise yarısı da çevrenin AP'lerini olan yüz kadar dinleyici İlçe Başkanının bu sohbeti kızmıştı. Konuşmasından sonra söyle bir yerlerinden kırıldılar. Karsularında bir sıra halinde ve görcülü çökme mahcup tazelere gibi partilerinin birinci derece değilse bile, üçüncü beşinci derecede yöneticileri oturuyordu. Dinleyicilerden, başı kasketli biri kasketini eline alarak ayağa kalktı ve söyle konuştu:

«İlçe başkanının da bildiği gibi, Altındağ teşkilatı bina kirasiyi ve telefon ücretini ödemeyince durumdadır.

Telefon kapanmıştır. Milletvekillerinin gönüllerinden ne koparsa yardımında bulunmazlardır.»

Bu başlangıç büyük tepki yarattı, milletvekilleri ve öteki yöneticiler şaşkınlardı. İlçe Başkanı Tevfik Aşkın, hemen lâfa karıştı, milletvekillerinin bundan alınmamalarını rica etti, kahvenin bir kösesine konacak tepsisi kim ne kadar istiyorsa o kadar yardımca bırakması rica etti. Sonra, konuşmayı başka bir istikamete çekmek için cerbezeli bir şekilde cevinden Son Havadis gazetesiini çakardı. Orada, Tekin Eren adındaki yazar tarafından nakledilen bir

C. I. A. sobatajları

Amerikan Gizli İstihbarat Teşkilatı (C.I.A.), dünyadan dört köşesinde tertipledigi hükümet darbeleriyle ve Türkiye'de başbakan arama faaliyetleriyle YON okuyucuları çok iyi tanırlar. Bu marifetli teşkilat, sadece hükümet darbeleri düzenlemek, çeşitli yalan haberler ve oyularla büyük sılysı manevralar çevirir. Şimdi israrla, Sovyetlerin Makarios'u en ağır silahlara donatılmış yarmakta ve Türk basını, vatansever hisseler, bu oyuncunun aleti olmaktadır. Sovyetler böyle marifetler yapmaz demek istiyoruz. Ama bilinen bir gerçek vardır: Makarios ve Grivas'ın kuvvetleri esas itibarıyla NATO silahlarna sahiptir ve Adam silahlannan herkesin gözü önünde ve Amerikanın açık tasvibyle yapılmıştır.

C.I.A. şimdilik neden Sovyetlerin Makarios'u silahlandırdığını israrla yarmaktadır? Maksat, Türk iş politikasında bağımsızlığı kayışı engellemek ve Türkiye'yi Enosis' kabule zorlamak. Nitelikin, bu oyunu en yetkili şahıslardan biri, eski Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, bir diplomat aşırıbaşılılığı ile açıklamaktadır:

Bazı haberlere göre, Sovyetler Birliğinin, bir tarafından «Federasyon» dan bahsederken Türkiye'ye kur yaparken, diğer tarafından da Kıbrıs Rumlarına, uçaksavar füzeleri ve tanklar dahil olmak üzere, her türlü silah ve mühimmatı verdiği dair çıkan rivayetler, Birleşik Amerika tarafindan Sovyetlerin, Türkiye ile Yunanistanı çatıştırıp, NATO'yu parçalamaya çabası olarak yorumlandırmaktır. Genel olarak Kıbrıs silah sevkı hakkındaki haber ve tefsirler üzerinde gerçekten, bütünlük bir itina ve hassasiyetle durmamış gerekmektedir. Sovyetler Birliğinin, Kıbrıs, devamlı olarak silah vermekle olduğunu dair ilk haberler üzerine, Ankarada Büyükelçiliğe mi rucaat etdi ve alınan cevapta, evvelce Kıbrıs ile yapılacak silah anlaşması gereğince, Makarios'a bir miktar silah gönderildiği, fakat bizim Moskova görüşmelerimizden itibaren Kıbrısa her türlü silah sevkine son verildiği ve bu kararın Makarios'a da tebliğ edildiği bildirilmiştir. Silah sevkıyatı haberlerinin tekrar ortaya çıkışına tizerine, Sovyetlerin eski teminatı cevaplarını yanı teşebbüslerke konu yapmak ve herhalde bu silah verme mesesini kökünden sağlamla bağlamak için Hükümetimizin gerekçi vazifeyi yerine getireceğine şüpheye yoktur.

Bu voghe, işin Sovyetlere taalluk eden safhasıdır. Bizim hesabımıza väki hassasiyet ve ikazlarından dolayı Amerikan müttefiklerimize teşekkürlerle mukabele ederken, biz de, sadece rivayet ve şüphe üzerine değil, çok gerçek mafumata istinaden bildiğimiz ve ancak Amerikan dostlarımızın bertaraf etmeye kaçırlı olacaklarına kani bulunduğumuz diğer bir silah sevkı meselesinden bahsetmek ihtiyacım duyuyoruz. Kıbrısa müttevci bu sevkıyat ayırdığı beri, Yunanistan tarafından yapılmaktadır. Doğu Akdenizde müttefik devletler doyamalarının gözleri önünde, hiçbir mührün görmediği, Yunan limanlarından Kıbrıs, adetleri on bine yaran asker gönderilmiş ve bu ordu Yunanistan tarafından, en ağır silah ve mühimmatla tehdiz edilmiştir. Yunanistan bu hareketyle, yürürlüğe alınan andırmalar bir defa daha ihlali etmiş ve gerek bağımsızlığını, gerek toprak bütünlüğünü korumayı im-

komünist sairin, Hasan İzzet Di-namo'nun komünizm propagandası yapan bir siliri okudu ve, «Türkide sinif farklıları yaratmak isteniyor. Bunları yapanlar Moskova usaklıları, sorularınızı, milletvekillerine yapılan zam, TRT ve CHP'nin tenkildileri konularında sorunuz» dedi.

LAF ANLAMAYANLAR

Nedense o akşam Tuna kahvesindeki toplantıya gelenler lâf anlamaz cinsindendi. Bir başkası kalktı, söylediğe de su oldu:

«Altındağ ilçesi hiçbir zaman imar edilmemiştir. AP'nin katıldığı koalisyon hükümeti de birsey yapamaz. Yapamır derse yalan söyle. Ne zaman ki iktidarı tek parti olarak ele alabilirsek o zaman istedigimizi yapabiliyoruz.»

Sonra acemi bir milletvekilli adayı edası ile firakla bir nutuğa gitti. Altındağlıları kara kaşlarından da kara kırıklıklarında ve gözlerinden 1946 ruhunu gördüğünü söyledi. Sonra CHP Genel Başkanı İnönü'yi kastederek «Bu memleketi bir kancer hastalığı sarıyor. Sayın büyüğümüz iyi bir doktor bulsunlar da bir ligne ile bu kanseri yok etsinler» dedi, su fıkralı naketti:

Bir köye yabancı bir imam tutulmuş. Fakat aradan uzun zaman geçtiğit halde köyde ölen olmadığı için imamın cenaze kaldırımı bilip bilmemiği köylüler arasında merak konusu olmuş. Bunu için de bir deneme yapmaya karar vermişler. İçerinden biri yalancıktan ölmüş, corazeyi kaldırmak için imama haber salmışlar. İmam, peki demiş, suyu hazırlayan geliyor. Yalancı ölüyü tahta yatarımlar, birine de su ısıtmaması söylemişler. Suyu ısıtan oyunu bilmediğinden suyu içice kaynatmış. İmam gelip kay-

nar suyu yalancı ölüünün başından aşağı dökmüş. Teneşirdeki yalancı ölü kayar suyu yer yemez doğrulmak istemiş ama bu kere de imam boynuna sarılıp sıkmaya başlamış. Sıka sıkı da son nefesini verince kadar bırakmadı. Köylüler, artık bu öldü ne yapalım, olup biten saklavaham demisler. Bir zaman sonra köyde gerçekten bir ölmüş, imama haber gönderilmiş. İmam, daha vakti var, erken yarın kaldırıncı demis. Köylüler israr edince de geçen defa acele ettiniz canı tam çikmamıştı çok uğradım, bırakın sunun canı tam çiksin da öyle kaidarham» demis.

Fıkralı anlatan İhtiyaç sonra bir kere daha milletvekillerine döner şöyledi: «Siz de ne duruyorsunuz? Basın girtığına çıksın canı», kahve alkışlar ve kahkahalarla doldu.

KAPITALİZMDEN SIKAYET

Sonra Belediye Meclisi üyelerinden Şeref Güclüyener konuştu. Mağallı dertlerden söz ettii Altındağ belediyesinin ve İl genel meclisinin yol yapılırmadığını, bir takım kapitalistlerin gecekondularının bulunduğu ısrarları malından diyecek ele geçirmeye, gecekonduları yıkırmaya kalktıklarını söyledi. Milletvekillerini bu işe bulmaya davet etti. Bir araya da İl Genel Meclisi Üyesi Naime Toksoz ile yol yapıldı, yapılmadı konusunda bir ağız dalaşına girdi, ama araya girecekler västasıyle yataştırdı.

Derken dinleyicilerden biri Atatürk için saygı duruşu yapılmadığını söyledi. Etraftan bunu bir kongre toplantısı olmadığı, söyleyenler oldu. İlçe başkanı konuşma fırsatı kendisine gelmesinden memnun bir kere daha söyle başladı. Gene Türkiedeki solcuların yeraltı faaliyetlerinden, gizli ve açık propagandalardan bahsetti. Nihayet bir hayli gavretten sonra mülkâfatı olan alkışları aldı.

Birkac kişi de «kahrolsunlar» dileyenleri bağırtı. Sonra bir soför söz aldı. Kendisinin AP ye ne kadar

zasiyle teyid ve taahhüt etmiş bulunduğu adayı askeri işgal altına almıştır' Yunanistan, ayrıca, NATO adına, Amerikan Hükümeti tarafından kendisine verilen silahları, tahsis hâri olarak Kıbrısa göndermek suretiyle, Amerikan Kongresi tarafından kabul edilen kanunu da ihlal etmiştir. Bütün bu kanunları dâvâ etmektedir. Amerikanın açık tasvibyle yapılmıştır.

Oynanan oyuna ortadadır ve eski Dışişleri Bakanı, yeni Hükümeti, bu oyuna gelmemesi için ikaz etmektedir.

Toplumun uyastık çevrejer de, C.I.A.'yı artık lîce tanımaları. 7 Nisan 1965 tarihli Yeni Gazete'de «C.I.A.'nın bir sabotajına Kennedy'nin nasıl engel olduğu açıklandı başlıklı yazı, C.I.A.'nın ne mührül şeytanlıklar yapabileğini göstermemek bakımından ibret vericidir. Yazı ayın yazımıyoruz:

Max Frakel'in New-York Times'ta çıkan bir makalesi, Başkan Kennedy'nin, 1962 de Kıbrıdan Rusya gönderilen sekiz yükçülü sabotaj etmeye hedef tutan bir C.I.A. (Amerikan gizli istihbaratı) teşebbüslüne engel olduğunu açıklamaktadır. Amerikan gizli servisler kimyasal bir metotla sekere kullanılmaz hale getirerek Sovyet halkına Küba aleyhine bir cevren uyanmasını temin etmek, böylece de Moskova ile Havana'nın arasını açmayı umuyorlardı. Olay, sekere nakletmek için Sovyetler tarafından kıralan Ingiliz badur Streat-Hill gemisinin 22 Ağustos 1962 de bir resife çarparak hasara uğrayan uskurlardan birinin tamiri için Porto Rico'daki San Juan limanına demirlemesiyle başlamıştı. Geminin tamiri için bir kaç hafta gereklidi. Tamir çalışmalarını kolaylaştırmak amacıyla da sekere bir kismi Emanet antrepolarına tâsındı. Seker yükünün Amerikan C.I.A. ajanları tarafından kullanılmaz hale getirilen bu kısmını, Ajalar, atrepolara girmeleri, zehirleyici nitelikleri olmayan bir kimyasal metotla sekere kullanılmaz hale getirmiştir.

Bir süre sonra, Streat-Hill tamiratını bitirmiş hâreket hazırlıklarına girişmiş. Sekerin sahibinin Küba'dan çok Sovyetler olmasına rağmen bir Porto Rico mahkemesi antrepolardaki sekere sanayiciye verilmesine karar verdi. Miami'lı sanayiciye göre, Küba Hükümeti Havana'da bulunan bazı malları millileştirmiştir. Sanayici böylece, millileştirilen mallarla karşılık, sekere el koymuyordu. Sovyetlerin uzun bir süre hukuki ve diplomatik yollarдан durumu protesto etmeleri ise tabii hiç bir sonucu vermemeyecekti ve Streat-Hill II Kasım'da sekere sabotaj edilmemiş kısmıyla yoluma devam etti.

Antrepolarda sabotajı ugramış sekere Miami'lı bir sanayici sahip çıkmıştı. Sekerin sahibinin Küba'dan çok Sovyetler olmasına rağmen bir Porto Rico mahkemesi antrepolardaki sekere sanayiciye verilmesine karar verdi. Miami'lı sanayiciye göre, Küba Hükümeti Havana'da bulunan bazı malları millileştirmiştir. Sanayici böylece, millileştirilen mallarla karşılık, sekere el koymuyordu. Sovyetlerin uzun bir süre hukuki ve diplomatik yollarдан durumu protesto etmeleri ise tabii hiç bir sonucu vermemeyecekti ve Streat-Hill II Kasım'da sekere sabotaj edilmemiş kısmıyla yoluma devam etti.

Yazıt sahibi Max Frankel Miami'lı sanayici olayın gerçeketmektedir. Sabotaj edilen sekere «yoluna devam» etmesini önemle önleme amacıyla yaratıldığını da ayrıca belirtmektedir.

bağı olduğunu anlatı. Mütterilerinin CHP'li olduğunu anlasa, onları otomobiline bile almak istemediğini, otomobilinde hic kimseyi AP aleyhinde konuşturmadığını nakletti. Ardından, AP'nin koalisyon ortaklarını incitmeden işi hükümet edebilmek için siyasi taktil kullanması gerektiğini söyledi. Zam konusunda partinin ve milletvekillerinin açık bir şekilde cephe almamalarından dert yanındı. TRT tartışmasında da susmamın yerinde olmadığını söyledi. halkın bu yoldaki düşüncelerinin yoklanması ve taktilerin ona göre yapılması istedı.

Şoför vatandaş iyi bir taktisyen olduğunu ispat için de örnek verdi. Mesela dedi, zam mevzuunda red teklifi getirildi, fakat nasıl olsa zam kabul edileceğinden, biz gördüğümüz gibi red ettik ama Meclis kabul etti denir, halkın gözünde iyi not almındı.

Derken Altındağ İcmine bağlı köylerden birinden gelmiş bir vatandaşın konusunu: «Bizi AP hükümeti de unuttu, yolumuz yok, suyu yok» dedi. Milletvekillerin biri red ettiğini söyledi. Zam konusunda partinin ve milletvekillerinin açık bir şekilde cephe almamalarından dert yanındı. TRT tartışmasında da susmamın yerinde olmadığını söyledi. halkın bu yoldaki düşüncelerinin yoklanması ve taktilerin ona göre yapılması istedı.

KIRKPINAR MEYDANI GIBI

Pehlivanlıdan sonra sözü Pehlivanlı aldı. Sözlerine CHP'ye çatıracak başlıdı, yurt dışına işçil gidermesi işini CHP'nin bu milletin başına sardırmış söyledi. CHP'ler böyle AP'leri yurt dışına göndererek savıları azaltmak istivoları dedi. Sonra komünizm konusunu geldi. Bazi servet sahiblerinin bile komünizmi vaymak istediklerini fakat Türk isçisi buna alıcı olmayı başaramadı. Sözcülerini, «komünistlik ulla-ruuna hırılı dolaplar çevirenlerle birlikte lânet» diyeceklerini söyledi. Yarınları kırkırmızı olmustu.

Sohbet toplantısının en çok sıkılanan hatibi «Sayın Celâl Bayarın özel doktoru Sayın Prof. Dr. Recai Ergüder» oldu. Kendisi de yerkerten alkış tutuldu. O da AP'nin halkın partisi olduğunu, halkın derdine ancak bu partinin deva bulabileceğini söyledi.

Toplantı, gece yarısına yakın saatlerde. Altındağ AP'lerin moalleri iyiye düzeltilecekti ve 1965 seçimlerinde tek başına iktidara geleceklerini inanmış olarak sona erdi. Misafirler kapı önünde park etmiş husus arabalarını bindiler. Yenisehir ve Kavaklıderedeki apartmanlarına, dinleyicilerin gecekondularına doğru yola çıkmaya başlıdilar.

Toplantı, gece yarısına yakın saatlerde. Altındağ AP'lerin moalleri iyiye düzeltilecekti ve 1965 seçimlerinde tek başına iktidara geleceklerini inanmış olarak sona erdi. Misafirler kapı önünde park etmiş husus arabalarını bindiler. Yenisehir ve Kavaklıderedeki apartmanlarına, dinleyicilerin gecekondularına doğru yola çıkmaya başlıdilar.

Evet, gördüğümüz gibi, Atatürk'ün tarihi ilgisi Osmanlıci, İslâmci ve Batıcı tarih görüşlerine karşı çevrilmiş bir arayış olarak başlıdı. Fakat Atatürk o zaman bir çok milliyetçi tarih görüşünün temsilcisi olarak ortada bulunan Türkçü tarih anlayışı ile karşılaşınca onu da bebenimseyemedi. Zaten Türkçülerin de onun devrimcilik ve uygurkî anlayışının benimsenmediğini görmüştük. Gökalp'in anladığını anlamak bir ulus biriminin artık bir «mefküre» bir hayal olmakta çok bir gerçek haline gelmiş olduğunu bir zamanda «Türkçülük» diye bir davanın devamını anlamsız bularak, Kemalist devrimciligi uyamamış bir ideolojinin yuvası olan Türk ocaklarını kaldırdı. Halkçılarının kuruluşu, Meşrutiyet dönemi dolayısıyla anlatlığımız ve o zaman gene kısaca anlatlığımız şartlar altında koputuya uğrayan Halkçı hareketinin özleşlerine dönündüğü gösterir. Yani, evvelce Halkçı hareketini bozup onun yerine geçen Türkçülüğün yerine sindi tekrar Halkçı hareketi getirilecekti. Bu şekilde başlayan bu hareketin akibeti, tarih tezi akibetine benzeydi için burada ayrıca onun eleştirmesi girmeyeceğiz.

Tarih tezi, şu hâle bu sayıdığımız tarih görüşlerindeki «irk», «hars», «medeniyet», «din», «devlet» kavramlarını eleştirmeye çeken çabalardan yaratığı olarak sekillenmeye başladı. Simdi bu kavramları alarak bu görüşün eski görüşlerden farklı olan yanlarını kısaca belirtmeye çalışalım.

IRK KAVRAMI

Bir çok aydınlar, özellikle Batıcı aydınlar tarih tezinin irkçılık olduğunu sanırlar. Halbuki bundaki ilk kavramı, kafatasıların anlayışından o kadar farklıdır ki yalnız bu farklılık, irkçılardan o teze ve Atatürk'e düşman olmalarına yeter. Aydırın irkçılığı olan antipatilerinin etkisi ile kafataslarının bilimde ne işe yarıdığını görmezlikten gelmek zorunda kaldıkları gibi, okullarda da bilgisiz öğretmenler elinde tarih irkçılığı yaratabilecek şekilde öğrettiler. Aydınlar, bu antipatinin etkisiyle irkçılıkla alay etmek için onlara kafatası adını taktılar. Buna, insan kafalarını inceleyen antropoloji ile irkçılık karışımında olurları gösteriyorlar. Gerçekte, irkçılardan antropometri ve arkeoloji bilimiyle kadar cahil kişilerdir. Bilimsel açıdan «race», kavramı, yazılı tarihten önceki uygurlıklıları bilmek için kullanılan kavramlardan biridir ve bunun Türkçe karşılığının «irk» değil, «cins» olması gereklidir. En eski uygurlıklardan bize topraklar altında bir takum kalıntıları kalmıştır. Bu kalıntılar bir kısmı, kullanılan esya, bir kısmı bitki ve hayvan kalıntıları, bir kısmı da insan kemik ve kafalarıdır. Bunlar kalmamış olsayıdı, zaman önceki tarih belki hiç bilinmeyecekti. Bu kalıntılar, teknoloji, botanik ve zooloji bilimleri tarafından yapılan sınıflandırımlarla göre «cins» veya «türk»e ayrılmışlardır. İşte tarih tezindeki anlayış bundan ibarettir. Bunda, kültürleri veya uygurlıklarını irkler yaratır; su kafa tasında su keramet vardır; su in bu irka listündür gibi inançlar yoktur.

Belli bir kemik ve kafa ölçüleri göstergen insan kalıntıları sayesinde tarihten önceki zamanların medeniyetlerinin zanaatı, yerleri, yayılma veya gelişme alanları hakkında bilgiler edinilmektedir. Bu «cins» kelimesi için kullanılan «irk» kavramının yanlışlığı birçok kafa - karışımına sebebi olmuştur. Sıradan olmayan kavramlar için kendi dilimiz olmayan yabancı bir dilden kelimeli alıp kullanmanın bir cezasıdır bu. Bu kelimenin, eğer Arapça'dan alınacaksa, doğru karşılığı «irk» değil, «cins» tir ve o ilde bugün bile karşılığı budur. «irk» kelimesi Aşiretçe «cins» demektir ve bunun bilimsel insan ve kemik «cinsleri kavramı» ile bir ilgisi yoktur; Avrupa dillerindeki «race» kelimesinin de karşılığı değil sadece başbayağı daenor demektir. İrcilik bir soydan, bir aileden, bir kabileden, bir kast veya sınıfın, bir dinden olmanın keramet asalet, kudret, imtiyaz hak, üstünük temeli olduğu, bunu kanla geçtiğine inanırlar. Oyun için bunlara kafatası değil, kancı demek gereklidir.

Arkeolojide kafa ve kemik işe yaraya çok ölçü işini gördüğü halde, kan bu işi görmez. Kafa ve kemik, kültür ve medeniyet sebebi değil, bir kültür ve medeniyete mensup insanların geriye kalan bir izidir. Bugün kanın işe yaradığı alan iptidir. Alfabenin illi harflerine göre adlandırılan kan grupları, kan kaybı vakılarında bilinmesi gereklili bir şevidir. Bir lordun hayatının başka bir lordun kanı değil mensus olduğu kan grubunda bulunan bir faktör veya işçinin kanı kurtarılabilir. Milletler bu kan gruplarına göre ayrılmazlar; hepsi bu grupları vardır.

Osmalı İmparatorluğunun ekonomik ve politik kargasahının yankılarından biri de, hala zararını çektiğimiz, dil ve semantik anarşisidir. İrcilik bu kan, ilk

BATICILIK, ULUSÇULUK VE TOPLUMSAL DEVRİMLER: X

«Tarih Tezi»nin temel kavramları

Atatürkçülük batıcılık değil, toplumsal devrimciliktir... Devrimcililiğe en aşırı şekilde düşman olan Abdülhamit devri, batıcılıkın en aşırılaşanı zamanıdır. Batılar, Atatürk dönemi ni batıcılık düşmanlığı, Menderes dönemin ise batıcılık sevgisi dönemi olarak anılarlar.

NİYAZİ BERKES

gibi kelimelerin semantik anarşisinin, Nazi ideolojisine Lehine kullanan bir yabancı ajan tarafından başka bir şey değildir. İrcilik, tarih kavramlarına yeni milliyetçilik anlayışına göre anımlar vermege çalışan tarih tezine düşman oldukları gibi, Türkçenin dilce, Türk düşününün semantik aranması çabalardır da, bu yüzden, düş-

menem nemen bütün endüstri kelimeye, Türkçeden gelme olduğunu hatırlayın. Çunku Roma devrinde sonra Balkanlarda medeniyet ve şehir hayatı olmuş, orası bir geri tarafı memleketi haline gelmiştir. Balkanlara lonta sitemini ve yeniden endüstrileri ve şehir hayatı Türkler getirdi. Türkler, kolonizasyon metodları ile çiftçiliği bile iptidai kabile köylülüğün den çok bir endüstri haline getirmiştirler. Avrupalılar arasında yaşayan ve Türklerin köylülükten başka bir şey bilmedikleri yolundan, Osmanlı devletinin devlet ve ekonomi özgürlüğünü yitirmesinden doğan yıkımlının mahsuludur. Gene bundan ötürüdür ki bugünkü Türk milliyetçiliğinin öz davası devlet ve ekonomi bağımsızlığı ve özgürlüğü davası: olağan mukaddesdir. Bugünkü Türk'ü ilk ve mukaddesat milliyetçiliği kurtaramaz sadece onu yok etmeye yarar.

İrcilik, dincilik, seriatçılık, mukadesatçılık gibi şeyle direndirilmek istenen bir milliyetçilik Türk geleneklerinden yalnız farklı değil, onlara taban tarafla zıt şeyledir ve kökü disinda ideolojilerin modasına kapılıp yayılmış Türk düşmanlığı fikirleridir. Türkologların «Türk» kelimesi ve kavramı üzerine ya bilgisizliklerinden ya da gorsüslüklerinden ötürü yaratıkları kargaşa da, Atatürk'ün düzeltmeye çalıştığı bir anası yaratmıştır. «Türk» kelimesine gelince, nedense Türkologların dili tutulur; yarı dilsiz cabıl insan rolleri alırlar; ya da başka konularda serbest serbest attıkları hal-

Futbol oynamak milliyetçilik, Türkçe ezan okumak Türkçülük, Kur'an Türkçe çevirmek bizi aydınlatacaktır gibi iddialarla yapılan şeyle kimseyi aydınlatmadığı gibi, toplumu da kalkındırmaz, üstelik toplumu kalkındıracak çabalara karşı halk arasında direnme yaratır.

ne de bir kavim vardır. Dili Türkçe olan çok sayıda kavimler vardır; fakat kavimlikten çıkmış daha da çok sayıda Türk vardır ve tarihte en çok bunlara «Türk» denmiştir. Türkler, eski ve ortaçağ tarihlerinde hic bir irkın, hic bir kavim yapmadığı işi yapmakla ayrılmışlardır. Kavimleri, kabileseleri, hatta ulusları kanakrabahı ve din grupları halinden çoğunu onları endüstri grupları halinde örgütlenenler olarak kılıfıstırılmış, onları devlet vatandaşlığı içinde ayırt bir dilen kurarak Töre yani toplum konunu altında toplumlardan yapılmış devletler kurmuşlardır. Türk, peygamber veya ruhani yaratılmış; kılıç veya papas çırakmış; fakat ordu, devlet, devlet adamları ve zemâncı tarih boyunca bol bol yaratılmıştır. Kurduyu devletlerin hic biri de tek devleti, kavim devleti, din devleti olmamıştır. Türk'in bu işte kullandığı teknik, Töre yani kanunsal düzenlenme teknigi ve zemâncı gruplarıdır. Çinde bunu yaptı; Uygur medeniyetinde bunu yaptı; İranda, Hindistan, Anadoluda, Balkanlarda bunu yaptı; tâ Osmanlı devletine kadar nerede bir devlet kurduysa bunu yaptı. Hindistan'a «Ordu» adı altında bir dil verdi; oradaki halkın önemli bir parçasını bu dil sayesinde birleştirdi. Oradaki Türk hükümlerinin kalkınmasının bu dil, tipki Osmanlıca gibi uygurkî önemini kaybetmedi; yarın artık yaşama imkânı da yok gibidir. Balkanlarda Sırp diline giren Türkçe kelimeler üzerine bir inceleme ya pan bir Sırp dicsisi, bu dile Türkçeden hemen hic tarım terimi girmediği halde

de bu noktada birdenbire çok titiz, süpheci bilgin rolünde girdi. Louis Bazin mütessesna, ben bu konu üstüne aklı alacağı şekilde aydın bir laf eden Türkologa raslasmadım. Benim anladığım sudur: Türk düzene girmiyan, dili Türk olan kavimler Türk olarak değil, sadece kendileri kavim adları ile anılır. Buna karşılık, bu düzene girenlerin bir kısmı dilce Türk, bir kısmı dilce Türkçesini olabiliyor, fakat bütün dilden bunlara dalmış «Türk» demiştir. Bizim Osmanlı dediğimiz (bu da sanıma göre 19. yüzyıl icadıdır) kılıscelere yüzüller boyu hem Araplar, hem Avrupalılar «Türk» demişlerdir. (Namık Kemal'in bir Osmanlı yazısında onun zamanında İngilizceye çeviren bir İngiliz, farkına varmadan, Kemal'in bütün «Osmanlı» kelimelerini «Türk» kelimesiyle İngilizceye çevirmiştir). Buna karşılık, dili Türk olup da Türk uygurlığını ve siyasi tarihine girmiyan kavimler hep Türkükten dışarı kalmışlar ve onlara ne kendileri ne de kimse «Türk» demişti. Bu yüzden, son zamanlarda Avrupalı, bizim Türk savmadığımız kavimler bile Türk saylığı halde, Türkçülerin Türk demeye başladığını, Ortasayı kavimlerin kavimlikte kalınlarına kendileri bile Türk dememişlerdir.

UYGARLIK TARİHİ VE HUMANİZM

Eski olsun, yen olsun tarih-yazarlar peygamberlerin ve rahiplerin yaptığı veya dediğii şeyle onları en akıl almaz saçılıklarına kadar kitap üstüne kitap yazıyorlar. Yalnız Isa hakkında yazılanlar koça bir kılıçphaneyi dolduracak kadar çoktur. Oyle olduğu halde, Battı tarihçiliği hâlâ bugün bile onu keşfetmeye mesgul. Mitolojiler üstüne yazmak tarihçilerin çok sevdiği bir şey; okuyucular da ondan hoşlanıyor. Buna karşılık, insanların teknik, ekonomik ve uygurkî tarihi hemen hemen hiç bilinmiyor. Türkün tarihi de teknoloji, ekonomi ve uygurkî tarihinin içine konmadıkça anlaşılması bir tarihi görüşü birbirine yaklaştırılır. Atatürk'ün tarihi görüşü yalnız Türk milliyetçiliğine yeni bir anlam katma değil, aynı zamanda bütün insanlık ve uygurkî tarihine tutulmuş yenî bir yön istidir.

İste, Hristiyanı harslığı, İslâm Aşaplığı ve sömürge Türkolojisinin taklitçiliğinden başka bir şey olmayan kökü disinda milliyetçilikle uydurma baticılık ona isyan etmesinin hikmetleri buları dr.

ATATÜRK ULUSÇULUGU - ZEKİ VELİDİ ULUSÇULUGU

Oyleyse, Kemalist devrimciligi nasıl oldu da bir vadandı eski usul baticılık şeine sokulurken, bir ayndan da bir megalomani uluslararası, dünya uygurlığının düşmanı bir şovenlik haline sokuldu? Atatürk'ün tarihi tezi, gerçekten bu muydu?

Türk aydınlarının ve tarihçilerinin geçmiş dönemlerdeki anlatlığımız görüşle re göre kafalarının sekillemesinin cezasını, bu önemli dâvâ cekti. Bândlardan

çökük oluşunun nedeni turkler iannite din ve hars kurucuları olarak değil, devlet ve uygurkî kurucular, yapıcları, taşıyıcıları olarak gözükmişlerdir. Kültürler tarihinde Türk bulunmadığ halde, uygurkî tarihinde Türkün yeri o kadar çok o kadar genişir ki bu ister istemez Atatürk'ün tarihi görüşüne, berkesi mübaşactır gibi gözükken bir genişlik vermiştir ve ne yazık ki İslâmlığa veya Avrupaîliğine karşı aşagılık duygusu içinde yaşayan bazı aydınlar tarafından bir pavavracılık haline getirilmiş, aklı başında cinselere kendini inandırmaz hale soğumuştur. Fakat, tarihteki yerini ve aniamını bulmak, muhayyeleye ya da pavavaya değil bu günün gerçeklerine ve yarının isteklerine göre onu değerlendirmek gerçek Türk milliyetçiliğinin işi olmalıdır.

Türk ne bir ırktır, ne de bir din toplumu. Ne harsçıdır, ne de kavimci veya kabileci. Nasıl Türk geleneğinde yeri yoksa, hars taassuplarının çeşidine de girmemiştir; girdiği zaman mağlûp ve perisan edilmiştir. Ethno-centrik olmamış; Christo-centrik hiç olmamıştır. Böyle olduğu halde, tarih boyunca ögütli bir devlet olarak da, hic unmadığımız yerde sivil ve askeri düzenleyici olarak vardır. Bu düzene, ayri uklardan, kavimlerden hattâ dinlerden insanları birleştirerek, hattâ bazan kaynaştırmakta Türk devletçiliği ve toplumculuğu kadar, tarihte başka hiç bir kuvvet muvaffak olamamıştır.

Türk tarihi our hars tarihi değil, bir medeniyetler tarihidir. Türk'ün din kültürlerinde aramak da beyhudedir. Türk'ün dili bile, ilk diline nasıl yabane ise, peygamber ve ruhanı dinlerine hic elverisi olmayan bir dildir. Türk'ün din dili diyebileceğimiz olsun ki senkretistliği ve perianizm (ki dinin senkretistliği ve perianizm düşününlüsüdür) meselâ Yunus Emre'de görüldüğümüz dildir. İncilia ve Kur'anın Türkçe tercümelerine bakınız: takır takır ederler ve Türkçe din bir duyuğu yaratmazlar; Türk'ün akhna da seslenmezler. Bu yüzden, Kur'an Türkçeye çevirmeye çabaları da başarı gösterememiştir ve belki de göstermeyecektir. Türk'ün Türkçeye çevirdiği Kur'an da zaten o dili sahibi olan Arap, Kur'an'dan saymamaktadır; çunku Arapın din ve tarih anlayışı, çekirdeğinde medeniyetçi değil, harsçıdır (Ancak son zamanımızdadır ki Arap ulusuluğu bu irkçı veya dinci hars ulusalılarından kurtulma çabası içine girmiştir). Atatürk Kur'an tercümeleri çabasını denedikten sonra, onun hem lüzungüne, hem faydasızlığına vararak işi bırakmıştır. Oyle olduğu halde, akıcı, avuçlanmacı Batıcı aydın hâlâ bu Kur'an tercüme etme içinde bir keremet etmektedir. Bu noktaya tekrar dönceğiz.

UYGARLIK TARİHİ

VE HUMANİZM

Eski olsun, yen olsun tarih-yazarlar peygamberlerin ve rahiplerin yaptığı veya dediğii şeyle onları en akıl almaz saçılıklarına kadar kitap üstüne kitap yazıyorlar. Yalnız Isa hakkında yazılanlar koça bir kılıçphaneyi dolduracak kadar çoktur. Oyle olduğu halde, Battı tarihçiliği hâlâ bugün bile onu keşfetmeye mesgul. Mitolojiler üstüne yazmak tarihçilerin çok sevdiği bir şey; okuyucular da ondan hoşlanıyor. Buna karşılık, insanların teknik, ekonomik ve uygurkî tarihi hemen hemen hiç bilinmiyor. Türkün tarihi de teknoloji, ekonomi ve uygurkî tarihinin içine konmadıkça anlaşılması bir tarihi görüşü birbirine yaklaştırılır. Atatürk'ün tarihi görüşü yalnız Türk milliyetçiliğine yeni bir anlam katma değil, aynı zamanda bütün insanlık ve uygurkî tarihine tutulmuş yenî bir yön istidir.

İnsanlığı aıcak böyle kendine kapanmışlığı dergiliğinin tarihçiliğinden arınmış bir tarihi görüşü birbirine yaklaştırılır. Atatürk'ün tarihi görüşü yalnız Türk milliyetçiliğine yeni bir anlam katma değil, aynı zamanda bütün insanlık ve uygurkî tarihine tutulmuş yenî bir yön istidir.

İste, Hristiyanı harslığı, İslâm Aşaplığı ve sömürge Türkolojisinin taklitçiliğinden başka bir şey olmayan kökü disinda milliyetçilikle uydurma baticılık ona isyan etmesinin hikmetleri buları dr.

elinde dejenere edenek, tezin düşmanı Türkologlar üzerinde duraklamak, onların regine girmek akibetin uğradı. Cumhuriyet döneminin aydınları, tarihçileri, iktisatçıları, edebiyatçıları, din, sanat, kültür ve eğitim işleriyle uğraşanları bu tarih görüşünün belirtisi gibi uluslararası anlaşmalar; bağımsız Türk kalkınmasının, halk kitlelerinin kurtuluş ve yaraticılığının emrinde onu ayrıntıları ile işlemek ödevini yapmamışlardır. O zamanın derilerine bakınız bunlarda bu memlekette Atatürk ve Atatürkçülük diye bir şey olduğunu tek izlemeli olarak, ashinda mebusluk arızası olan dağkavaklık yazılarından başka bir şey bulamazsınız. Atatürk'ün, Türk okumuslarının hiç sevmemiş olmasına, onlara istihraf hattâ bazan istihkaria bakmış olmasına hiç şaşmamak lâzımdır. Türk okumuşu da, ya bir diktatör ya da tapınacak bir put çerçevesi içinde sokmadık onu anlayacak başka bir yol bulamamıştır. Bir milletin düşüncesinin temsilcisi olan okumuş kitlesinin bir defa kafası çırıldançıp bozulmasın, onu Atatürk gibi bir kuvvet adamı bile düzeltmez. Osmanlı târihinin Koma Devrinde sonrâ başlayan tarih şururu ve hafızı kaybundan sonra, bu yazı dizisinde gözden geçirildiğimiz çarpıklıklar onun üzerinde bir dağ gibi yükseldi.

Tarih tezine karşı çıkan isyan, evvelce anlatığımız tarih görüşlerinin temel kavramları üzerine verlesik inançlara dokunduğundan çıktı. Asıl kavga, ayrıntıları üzerine değil, asıl görüş üzerine idi, fakat ayrıntıları üzerine suren tartışmalar asıl kavga konusunun niteliğini gözden kaybettirmiştir. Asıl syntitlar üzerindeki tarih tez'in ulusuluğu öldürmüştür. Tarih konusunu speküasyon vesilesi yapan çıkarcılar, asıl dâvâyi anlayamadan onu kendi politik çıkarları iç'ın alabildiklerine sömürmeye başladılar. Uydurma etimoloji makaleleriyle, aksin piyeleriyle gândelik gazetecere kadar taşan iddialarla, uydurma benzetiseleri meseleyi tanınmaz bir hale getirdiler; hattâ görüle aykırı kavramları da sokarak Atatürk millîyetçiliğinin yerine Zeki Veli'di millîyetçiliğinin zeminini hazırladılar.

DAGDAN GELIP BAGDAKINI

KOGAN ADAM

Atatürkün tarih görüşünün sömürgeçüler elinde kalmasına, Atatürk'e meydan okuma kudretini gösteren Başkurt nasionalisti Zeki Veli'din'in önemli bir rolü olmuştur. Ulusal tarih şururundan yoksun aydınların sabotajı sayesinde onun Rus ve Alman historiografisinin prejelerinden kurtulmayan tarihçiliği, Atatürk'ün tarihçiliğin yenerik onun yerine geçmiştir ve yillardan beri Türk tarihçiliğine hükmetmektedir. Onun bu kudretine şamatmak elden gelmiyor: Başkurt cumhurbaşkanlığını elinden kaçırmak talihizligine uğrayan Zeki Veli'di, Türkiye'ni cumhurbaşkanını, Türk düşünlünden silgili edip onun yerine oturmaktan dehasını göstermiştir.

Atatürk'ün uygarlık davasının Rusya muhacırıcıları, bâcî yazarlar, Osmanlıca müverrihler ve ırkçı lise hocaları elinde aldığı sekil onun asıl iş bir ilişigi olmamıştır. Ulusal tarih şururundan yoksun aydınların sabotajı sayesinde onun Rus ve Alman historiografisinin prejelerinden kurtulmayan tarihçiliği, Atatürk'ün tarihçiliğin yenerik onun yerine geçmiştir ve yillardan beri Türk tarihçiliğine hükmetmektedir. Onun bu kudretine şamatmak elden gelmiyor: Başkurt cumhurbaşkanlığını elinden kaçırmak talihizligine uğrayan Zeki Veli'di, Türkiye'ni cumhurbaşkanını, Türk düşünlünden silgili edip onun yerine oturmaktan dehasını göstermiştir.

Tarih tezi, bu devrimcilik anlayışını dünya uygarlık tarihi açısından oturtma çabasıdır. Eski Batı kavramını çok asan bir dünya uygarlığı anlaysıdır. Atatürk'ün tarih görüşü, ulusal varoluşun, uygarlık kalkınmasının, hattâ Türkiye'nin dış siyaset ve diplomatik hayatının hayatı ile ilgili bir görüsür. Atatürk devrimleri de düşümüzde şeylerin, Kemalist dönemin diplomatik anlayışının altında hâldeki uluslararası ilişkilerin, Türk diplomatik hayatı de «dragoman diplomatasi» haline gelmiştir. Kılavuzu böyle kargalardan olan bir toplumun akibeti, Batı ekonomik ve politik çıkarlarının bir oyuncası olmakta.

ANTI-KEMALIST MUHAFAZACILIKLAR

Atatürk'ün tarih anlayışı, şiddetli bir muhalefetin sayesinde bir yandan hâlde givensizlik yaratacak bir sinsi propaganda ile curlyürlükten, bir yandan da yeterince kuşaklara ırkçılık asılanma ile sokulması ile Menderes döneminin kadar Kemalizm ırkçılık, faulat, dencilik, şeriatçılık, oportünüstlik

ve dragomanlık saldıruları altında çığnendi. Palavra historiografisi ırkçılığın, ruhaniçlik historiografisi olan Hristiyan ve Müslüman tarihçiliğinin, emperyalist egemenlik historiografisi olan Avrupa tarihçiliğinin, bizdeki temsilcileri eliyle, Mustafa Kemal'den intikamı alılmış oldu.

KEMALİZM BATICILIK MIDIR?

Tarih tezinin yürütülmesinin bir sonucu da, devrimciligi seven aydınların Atatürk'ün uluslararası yanımı görmezlikten gerek, ondan utanarak onu sadece bir bâcî şeklinde anıtlarına yol açmak oldu.

Bugün devrimcilik durusundan memnun olmayan, fakat bu duran şeyin devrimcilik değil batılılaşma olduğunu sanan aydın yazarlar arasında bu sanı kuvvetlidir. Atatürk dendidî zaman, aklı gelen şey Batı uygarlığını takıma, aydınlanma, okuma-yazma, ve din aydınlanması geliyor.

Bu yorumlama, Kemalist devrimciligine ve uluslararasıya aykırı bir anıtları ve eski Tanzimat batılışının bir eşidir. Kemalizmin harsalık muhafazacılığı değil, medeniyet ilerliciliği olduğunu gördük; fakat ikisi arasında önemli bir unsur da var: ki o da devrimciliktir. Onun için, Atatürk'ün bâcî eski bâcîlerden veya bugün sayın Demirel'in moda ettiği «batı medeniyetçiliği» anlayışından farklıdır. Onda üç dâva zincir olmusp: üç halka gidiyor: (a) ulusal bağımsızlık, (b) egemenliğin halkın kalkınmasına yarayacak yönde olması, (c) bunun için devrimci usullere başvurulması. Şimdiye kadar gidenecidiriz Tanzimat, Abdülhamit, Menderes ve son «batı medeniyetçiliği» anlayışının bâcîliği, surât bâcî anlayışına karşıtolar. Çünkü onları böyle zırıçırılmış olarak almak devrimcilik: en başka bir şey değildir. Bir çoktanızın sanı ziddine, tek-hücreli bâcîlerin tarihimize, hattâ günümüzde en çok gericilik zamanlarla rastlar. Devrimci 've en aşırı şekilde düşman olan Abdülhamit devri, bâcîlerin en aşırılığı zamandır. Bâcîlerin Atatürk dönemini ise bâcîlik düşmanlığı, Menderes dönemini ise bâcîlik sevgisi dönemi olarak anılar. Onun için gericilik düşünsün: mutlaka bâcîlik karşıtı ve batılılaşma düşmansı olduğunu sanmak naâz yanlıssa, Atatürkçülüğü de surât bâcîlik ve batılılaşma sanmak yanlışdır.

KEMALİZM BATICILIK DEĞİL, BATIDAN BAĞIMSIZLIKTIR

İç-lice üç halkah görüs bize bâcîlik ve batılılaşma tutumunu uluorta değil, belirli şartlara bağlı olduğunu açıklar. Batılılaşma, Batı uygarlığının ekonomik prinsiplerine göre değil, geri kalmışlığın zorunlu toplumsal kalkınma prinsiplerine göre olacaktır. Ancak bu şartın sınırları içinde devrimsel değişme yönüne göre bir batılışmadan söz edilebilir, ama bunu da batılışma denmesinin bir hikmeti olmadığı ilerde tartışmak isterim. Böyle olmayı bir batılışma ancak Abdülhamit ve Menderes batılışması; Dün-yu-Umumiye ve Konsorsiyum batılışmasıdır.

Eğer, aydınlar ve politikacılar ulusal kurtuluş savaşının getirdiği uluslararası ve bâcîlik toplumsal devrimcilikle olan ilişkilerine göre anımlı olsalar bu gerekli kalkınma ve millîyetçilik buhranına yol açan bir şay yâkınlığı iç ve dış siyaset olaylarına pîsi pisine gidilmiş olmazdır.

Atatürkçülüğün bâcîlik dâvası olduğunu sanısın ilerici aydınlar arasında kökü

leşmiş olmasının bir sebebi, bugünün aydınının da Tanzimat, Meşrutiyet dönemi aydınları gibi, toplumsal içten ve bağdan yoksun, bireyci, akıcı, takımcı olmasıdır. Aydın, toplumsal varoluşla ilgisi sadece Atatürkçülüğün bâcîlik olduğu sanışına dayanır. Bu sanı onu, toplumsal olan bağ bakımından Meşrutiyet döneminde görüldüğünü söylediğimiz anomalilerin aynı olan güçlüklerle karşılaştırır. Uygarlık tarihi görüşünün yürütülmesinin de aydın toplumu ve toplumcu görüş ve topluma bağlı yoksunluğundan ileri gelir. Aydın, aynı zamanda, Batı hakkında kitap ve dergilerle, ayrıca yapılan Batı seyahatlerinde görülen mağaza camemekânlarından gelme gerçeğe aykırı mihanî ve safidâne bir görüş taşımaktadır.

İkinci sebep aydın ilerliciliğe değil gericilik'e yarar hale sokan aklı ve din aydınlanmasıyla mutlak imamıdır. Devletçiliğin gerektirdiği ekonomik kalkınma yoluna karşılık olarak, aklı ve din aydınlanması sevdaları bâcîliğin şartı olarak ilerici aydınlar tarafından tutulmuştur. Bâcîler, Bâcî'dan ne vâda, nerede geri kaldığımız sorusuna geçmiş'te gerici veya muhafazacılardan verdiği vanlı cevapların, ayıklanmadan ilerici aydınların eline gerekler ilerleme volu oluklarının sanalmasına bir görtsünlüdürl

CAGDAS UYGARLIKLA

ARAMIZDAKİ KESİNTİ NEREDE?

Evvelce gördüğümüz gibi, Tanzimat'a «geri kaldık» teshisine varıldığında «Batı neden ilerledi? Biz neden geri kaldık?» sorusuna o zaman veriliyen cevap, Abdülhamit döneminde «din» nedeni gösterilerek verilmiştir. Bu cevabı sakatlıklarının etkileri, zamanımıza kadar, düşünülmüş bir türlü doğrulutulamayan bir ekrilik içine sokmuştur. Bu başlangıç, Batı uygarlığı ile aramızdaki farkı din planına sokmakla, meseleyi olumsuz bir açı içine soktu.

Bu hatanın hızlandırdı Abdülhamit döneminde, Batı uygarlığı bâcîlerin kendi dânsızlıklarının eseri olarak kendilerine kalkıca ona düşman dejildi. Batı uygarlığı, bâcîlerin özgü bir şeydi. Müslümanlar da kendi dînlerinin yüksek gerçeklerini ortaya çıkaracaklar. Batı uygarlığına o zaman hiç lüzum kalımıyacaktı. Abdülhamit döneminin başlığı korkunç obskürantizm burada.

Mesrutiyet döneminde ona karşı geçen tepki, Tanzimat bâcîliğinin etiksi altında, bu ekrilik düzeltmek yerine onu tersine çevirmekle sadece olumsuz bir tepkî oldu. Esas tez, vâni Batı'yi dince anlaysa gene olduğu gibi kaldı.

Tersine çevrilince tez su şekle girdi: Batı, dânsızlığı için değil. Hristiyanlıkta reform wantı için avâdinâzarak uygarlığı yaratmıştır. O halde bâcî de İslâmîk bir reform geçirmeli, dîn uygarlığı karşı bir şey olmaktan çekilmeli. Bu sanı. Cumhuriyet döneminde daha da kuvvetlendi.

Biraz kurcalanırsa görüllük ki bunun Abdülhamit dönemindeki sanıya üstün bir yanı yoktur. Batı uygarlığının din reformu ve aydınlanması sonucu olduğu iddiası, bu uygarlığı Müslüman veya Arap uygarlığını etkisi altında Hristiyanlığı zayıflatması: eseri olarak doğduğunu iddia etmek kadar zordur.

Ziya Gökalp Abdülhamit döneminin görüşünün bir yanı ile Meşrutiyet döneminin Abdülhamit Cevdet tarafından gâldilen bir yanım kaynağı olarak bu yanlış sanıyi daha da kuvvetlendirdi. Batı uygarlığını Rönesans ile Reformasyona bağladı.

Onlu İngiliz sosyalisti John Strachey'nin, günün sağ-sol tartışmalarına ışık tutan eseri:

Büyük Uyanış ve Demokrasının Üstünlüğü

İkinci Baskısı Çıktı...
Eser hakkında bazı yorumlar:

... Marx'ın bazı düşünceleri ve kehanetlerinin nasıl yanlış çıktıktan sonra ve açık görüşü bir sosyalist kaleminden çok lâli anlatan bu kitabın birçok tartışma ve kaygıları zona erideceğini umuyorum.

Bülent Ecevit (Eski Çalışma Bakanı) Ankara, 12.12.1964

... Komünist görüşünden bazı ajan veya safl temsilcileri, Batı işçilerinin yasağına giderken gerçek bir işlerine olduğumu yalanlamaya çalışmaktadır. John Strachey, gayet yerinde olark, bu olaya «teori yürütmek» koşturmamın adını vermektedir.

... Komünistlere göre Strachey gerilemiş, ama sosyalizmi Batı demokrasisinin icerisi bir merhale sayanına göre ilerlemiştir.

Oktay Akçal, Vafan, 11.12.1964

... Bugün memleketimizde sağdan ve soldan heri sürülen iddiaların zihinlerde yarattığı tereddütler, Strachey'nin görüşleri altında aydınlanmaktadır.

Abdi İpekçi, Milliyet, 28.12.1964
... John Strachey, Marx'ın no kadar yanlışlığını... Komünizmin işçilerine doğrudan palavrası yâtarak anlatıyor... «Büyük Uyanış ve Demokrasının Üstünlüğü» değerli ve faydalı bir kitaptır... Aldatılmamış okurlarla, umarım ki ayılır.

Vecih Onal, Yeni İstanbul, 17.1.1965
Basılıca kitapçılarda arayınız. Fiyat: 5 Lira
(Umumi tezî yerî: Kemal Karatekin — Ankara caddesi 44, İstanbul). YON — 051

Gerçek sudur ki ne Rönesans, ne de Reformasyon başlangıç değil, başlayan bir seyin iki görlüntüsüdür. Ne biri, ne öteki Batı uygarlığı anlatmaya yetmez ve Batı dışı toplumların onu bu yolda anlamaya kalkması onlara çok zarar verecek bir alandadır.

Rönesans ve Reformasyon, Batı uygarlığının genel çizgisinde sadece birer epizot olmakla kalmaz, bunları bazı bakımlardan o çizgiye aykırı çok yanları bile vardır. Batı uygarlığının, Rönesansın Yunan-Roma uygarlığı modelinden kendini sıyrması için daha çok çaba harcaması gerekecektir. Reformasyona gelince, orası Batı uygarlığını yarattığı sadece bir efsanedir. Onun iki önemli lideri olan Luther ve Calvin, kafaca Rönesans papalarından daha gerilerde, Eski Ahî'ın iptidai kategorilerine göre düşünlür. Reformasyonda bizim için bilmemişimiz ve Reformasyon tarihçilerinin dikkate gizlediği asıl ilerici ve devrimci rolü oynayan adamlar, Reformasyon liderlerinin eserlerini yakuti, hâtâ kendilerini diri diri yaktığı heretikler olmuştur. Protestanlık taassubu yer yer eski Engizisyon taassubuna taş çıkartacak öyle bir fikir terrörü yaratmıştır ki ilerici ve devrimci kişiler nereye sığınacaklarını bilememiştir. Bu taassub toplum teknolojik ve bilimsel keşfelerden faydalananı kösteklemiştir; daha sonraları Batı uygarlığının başkâ milletlere ve kitâlara geçmesini önleyerek onun yerine dünya ölçüsünde bir misyonerlik hristiyanlığı ağı kurmuştur.

DIN AYDINLANMASI ILE KALKINMA OLUR MU?

Hic bir toplum din aydınlanması ile kalkınmış değildir. Din aydınlanması denenecek bir şey olduğu zaman da, bu, toplumda kalkınmayı başlatmış değil, başlamış bir kalkınmanın sonucu olmuştur. Bazi kerele de bu kalkınmayı geçiktirmiştir.

Mutlak anlama din aydınlanması dileye bir şey de yoktur. Çeşitli dinlere göre din aydınlanmasılarının da şekilleri farklı olur ve buna göre toplumsal kalkınmadaki rolleri değişir. Bâzın aynı din içinde bile bir yerde din aydınlanması sayılan bir şey, başka bir yerde din gericilik sayılır. Meselâ, bâzide gericiliği temsil eden İslâmîlikin Sebilîr Reşatçılık şekli îlahî alâdi. Misir selefliliğinde ve Endonezyadaki Muhammedîye cercyanında din aydınlanması sayılmıştır. Hristiyanlıkta ortodoks, katolik ve protestan kollarında din reformu şekilleri birbirinden çok farklı olmuştur. Hâtâ Protestanlığın içinde bâle öyle oldu. Bâz protestan mezhepleri en gerici Hristiyanlık ksdar müteassip olduğu halde, bazıları âdetâ dânsızlığının sinirine gelecek kadar liberaldır. Reform ve aydınlanma içinde, Hristiyanlıkla İslâmîlik arasında da, kendi yapılarındaki farklılıklar yüzünden, önemli farklı vardır. Budizm ve Şintolizm gibi Japonyâda yaygın dinlerde ise hikâyeye bûsbütün başkâ. Ayrıntılara girelimeyeceğiz.

Toplunda dinlerin münasebeti, dinlerin öğreti yapısı ve örgütlenme şekilleri, ve din aydınlanması mutlak anlama bir şey gibi anlaşılması yüzünden din reformu ile otoplum kalkınır gibi esasız bir teze, bir de İslâmîlikta reform ve aydınlanma hakkında, İslâmî dânsızlığını bilmemekten ileri gelén abuk sabuk fikirler ve eylemlere yol açılmıştır. Atatürk, bu işin en iyi çözümünü onu toplumun gelişime bıraklığı halde onu ölümünden sonra sonsuz hatâlar işlenmiştir. Futbol oynamak millîyetçilik; Türkiye ezan okumak Türkçülük; Kur'an Türkçe çevirmek bâzı aydınlatacaklar gibi iddialarla yapılan seyler kimseyi aydınlatmadığı gibi, toplumu da kalkıtmaz; istiklal toplumu kalkıtaracaklarla karşı halk arasında direnceye yararır.

Bu konuda söylemek çok şey var; fakat bu din aydınlanması ideolojisini Ataturkçülüğüne kadar aykırı bir şey olduğunu belirtmek için iki şaheserini zikretmekten kendimi alamıyorum: biri, aslında ters şayâyi ordinaryan gibi gericilerden gelen, halk için aydın din adımı yetistirmek dâvâsının yarattığı olan Tevfik Ferîdîn İslâm Enstitüsü. Diğerî, eski Çalışma Bakanının Avrupadaki Türk işçilerine göndermek üzere bula bula aydın din adımı gönderme fikridir. İnsan, bu dâhiyane fikirleri gördükçe, «acaba bu memlekette Atatürk adında bir adam olduğunu rüyada mı görmüşük?» diyor. Eğer yabancı memleketteki Türkler Türkliğünü din adımı sahyacaksı, bu Ataturk'ler, bu Türk tarifleri, bu Halkevleri bu Köy Enstitüleri baştanbaşa uydurma yalanlarıdır.

Bu halleri gören Müslüman milletlerle Batı Hristiyanlarının büyükler gerek verdiği hükümdür: Türkler, Müslümanlardan başka kişilikleri, benlikleri olmadı/ya anlıyorlar. Kemal Ataturk onları kâfa larında da ölmüştür.

BİR İLKE SORUNU

Abidin Dino

YON dergisinde Niambi Berkes, «Büyük, Ulusuluk ve Toplumsal Devrimler» yazı dizisinin beşincisinde, Türk aydınlarının Tanrı'mat ertesinden bugüne deşin olayları etkileme gücünden yoksunlkalarını ele almış bulunuyor.

Büyük kadar keskin mantığı, derin bilgisi ve araştırmaları ile, düşüncemizi geliştiren arkadaşım Berkes'in her sözdene önem verme zorunluğuna inandığım için, kavrayamadığım birkaç satır üzerinde durmak istiyorum.

Berkes önce Türk aydınlarının güçten yoksun görüyor, bunun nedenini «örgütüzlük», halkla bağlar kuramamasında buluyor. Uzun söyle ne hâcet, yazar yerden gide kadar haklı. Türk aydınının bu beceriksizliği karşılık Berkes. Gündemi örnek olarak gösteriyor, hiç olmaza keçi südü ve yılın eğitime tutkusunu ile halkı etkiledeğini söylüyor. İlerici Türk aydınlarının Gandhi öncüsememis olsalarını yadrigyor. Konu emperyalizmi kovma üstüne olanca, kullanıacak yöntem bakımından Türk aydınlarının Gandhiye fazla dikkün olmamaları doğaldır. Milli Kurtuluş Savaşında, halkla birleşmesini bilmiş Türk aydınları, «zora başvurmadan» değil, silahla sarsılarak dört yıl gibi kusa bir süre içinde zaferle ülkeye döndüler basarılılardır. Ateşlerde Gandhiyi kavrayamadılar. Ateşlerde dala benzeyen yemekler yediler. Denizdeki iskeledeki Gandhi vücutunu de emperyalistlerin elinde kovalılmıştır. Bence Hindistan'da çevresinde emperyalizme karşı silahlı savaş veren milletler kanlarını akıtmalarıdır. Ünici Dünya Harbinden sonra İngilizler ordularını geriye çekmek zorunluğunu duymayacaklardır. Ingiliz emperyalistleri başlarına gelecekleri önceden kestirdiler. Hintlerin sosyal devrimi cabeğiastırıracak bir akıma kayıtları: önemek için, «City»nin çarlarını gözleven bir milli bağımsızlık bağıtlamasını yeşiller.

Demek istiyorum ki, bugünlükle Gandhi'nin keçi südü yerine ayran, viñ eftimesine karşılık mekkik dokusak da, Türk halkı ile bu yoldan bir ilâti kurmanın olağansız, bu sözlerim boşuna. Berkes'te böyle düşünür sanıyorum. Asıl konuya gelelim. Berkes dır ki: «Aydın toplumsal etkisizliğini anlayınca ister istemez umudunu gene hükümete bağlar ve burada bizim topluma özgü ikinci bir anomalili ile karşılaşır: Hükümet ne kadar toplum sınıflarının dan bağımsızlaşırsa devrim şansı o kadar artar; ne kadar sınıfların etkisi altında olunursa bu şans o ölçüde azalır. Bunu Meşruyet devri aydınlarının «hücreyi» ve bugünkü aydınların «demokrasî» iddialarına uygulayarak ifade edersek söyle olur: Hükümet ne kadar aydın istediği birevci hürriyeti vermeyen ya da halkın iradesine dayanmayan bir hükümet olma sansı fazladır. Hükümetin hürriyetçi ve de-

mokrasıcı olduğu anımda ise bu şanslar azalır!» Bunu bir «normal» saymakla beraber, Berkes durumu böyle görüyor. İşte bu kandalarla hiç bir yonden kalmıyorum.

Berkes herhalde sadece bir «parados» yapmak istemiş, çarpıcı bir değişim yer vermiş, okuyucuya içnelemek istemiştir. Ne varki, yukarıdaki düşünceler, Türk aydınları arasında oldukça yaygın bulunuyor, Berkes'in satırları bu akımla degirmenine sunmaktadır. ister istemez.

Bir kez aydın toplumsal etkisizliğini kavrayınca, umudunu gene hükümete bağladıktı genel bir gerçek mi? Bence tersi doğrudır. Aydınlı toplumsal etkisizliğinin asıl hükümete bağlamına anılır. Berkes'in anlatıldığı biçimde tutucusu bir hükümete gitme yolundan etkili «ilericilik» denemeleri çok olmuşur yurdumuzda. hiç biri olumlu bir sonuç vermemiştir. Demokrat parti hükümete «etkili» olmak umudu ile giren «ilerici» bir sıvaset adamının 27 Mayıs'a dek nasıl etkisiz kaldılığını, Yassıada Devlet Bakanı olarak nasıl gittiğini hemimiz biliriz.

Kural açık: Gerici çevre ilericisi aydın, ister possusum ıckartır. Bu tehdiden kaçmış Türk aydınları en iyi bir ırneği. Berkes'in kendi vücutunu de emperyalistlerin elinde kovalılmıştır. Bence Hindistan'da çevresinde emperyalizme karşı silahlı savaş veren milletler kanlarını akıtmalarıdır. Ünici Dünya Harbinden sonra İngilizler ordularını geriye çekmek zorunluğunu duymayacaklardır. Ingiliz emperyalistleri başlarına gelecekleri önceden kestirdiler. Hintlerin sosyal devrimi cabeğiastırıracak bir akıma kayıtları: önemek için, «City»nin çarlarını gözleven bir milli bağımsızlık bağıtlamasını yeşiller.

Demek istiyorum ki, bugünlükle Gandhi'nin keçi südü yerine ayran, viñ eftimesine karşılık mekkik dokusak da, Türk halkı ile bu yoldan bir ilâti kurmanın olağansız, bu sözlerim boşuna. Berkes'te böyle düşünür sanıyorum. Asıl konuya gelelim. Berkes dır ki: «Aydın toplumsal etkisizliğini anlayınca ister istemez umudunu gene hükümete bağlar ve burada bizim topluma özgü ikinci bir anomalili ile karşılaşır: Hükümet ne kadar toplum sınıflarının dan bağımsızlaşırsa devrim şansı o kadar artar; ne kadar sınıfların etkisi altında olunursa bu şans o ölçüde azalır. Bunu Meşruyet devri aydınlarının «hücreyi» ve bugünkü aydınların «demokrasî» iddialarına uygulayarak ifade edersek söyle olur: Hükümet ne kadar aydın istediği birevci hürriyeti vermeyen ya da halkın iradesine dayanmayan bir hükümet olma sansı fazladır. Hükümetin hürriyetçi ve de-

bir ereği, bir umudu duyuruyor; du, bunu gerçekleştirmek için, hükümetlerin sınıf dışı bir tutumlar, olabilecegi düşüncesi, olsa olsa bizi şaşırır, sınıfsız toplum, ancak sosyalizmden sonra gelecek bir erişme noktasıdır. Konunun başka bir yönüne geçelim, ordu problemine:

Birçok memlekette ordunun özel bir durumu ve tutumu olmuştur. Yönetici kadroları bakımından çoğu zaman orta veya fakir katıldan gelen subayların demokratik gelişmede olumlu bir rolü olabilecegi görülmüşdür. Tersi de eksik değil. Sosyolojik bilgilerinden, yetisme biçimlerinden, özel bağlarından veya deneylerinden gelen kuralların doğruluk derecesine bağlıdır, bu demokratik gelişmede yada anti-demokratik gerilimdeki rolleri.

Bu değişik tutumlar, ordunun toplum katılarının dışında olduğu aksamda gelmez. Somut olarak eninde sonunda bütün devlet kurumları ya halktan yana yada halka tömörenlerden vanadır. Ayın kuralların doğruluk derecesine bağlıdır, bu demokratik gelişmede yada anti-demokratik gerilimdeki rolleri.

Bu söylemeklerime örnek olarak, sınıf dayanaklarını değiştirmeye olusunu içinde bulunan Mısr Hükümetini göstermek mümkün. Başkan Nâşir Hükümeti, iktidara gelişinin ilk yıllarında millî endüstri burjuaziye dayanıken, sonrasında iç ve dış etkenler altında yön değiştirerek büyük toprak sahipleri ile büyük burjuaziye halka dayanıp (ki buna ordu coğuluğu dahil) yenmesini bilmisti.

Başkan Nâşir devlet makamında ver alımı bulunan, değişik sınıf ideolojilerini yansıtan kişilerle birlikte, küçük burjuaziye, işçiye ve köylüye dayanan bir sosyalizm denemesine girişmiş bulunuyor. Başarıya ulaşması, bu çeşitli akımları kapsayan «velpazeyi» halka dayanarak, halkın istedigi yola getirmesine bağlı (Nâşir'in Biş Bellâ'nın, Kastro'nun her önemli dönemde milyonlara seslenişleri, hâki yansıtmadan, o da dayanımsız bir hâkî bir seyyin yahşılıyacağım bildiklerini gösterir. Her İleri atılıstan önce Atatürk de böyle yapmamıştı. Sınıf dayanaklarını değiştiren devlet adamları ve hükümetler olduğu doğrudur. ama bunlar sınıflardan bağımsızlaşmazlar, saat değişikliklerde sınıf gruplarını: yansıtırlar Yöneticiler, liderler, başka başka çıkarlarla başka başka sınıfların etkisi altındandır. Ama bu, sınıflardan bağımsızlıklarını anımlına gelir. «Sınıflar gibi hâlisiz bir coğula başvuran Berkes, bundan burjuaziye kastediyorsa, yerindedir. ama halk coğuluşunu kastediyor sa bence aldanıbor işçilâvîne inanmayan, bu sınıfların etkisine aşılmayan bir hükümetin devrimci olacagına aklım ermıyor, bunu Berkes bille söylese.

Yani toplumu etkilemenin birinci şartı, toplumun taban sınıfları tarafından etkilenmeyecektir.

Berkes daha da açıkıyor görüldüğü ve istedigi derinlemesine bir toprak reformunu içten geçen isteği yarıştırmak, halka sık sıkı bağlanmasa, onuna bir fikte eyleme geçmezse, devrimci olmak sansından yoksundur. İster gericiliğe, ister ilericiliğe kayan bir hükümet, elbetse sınıf ve gruplarının uygunluk veya gelişmelerini özünde taşıır. Yine de sınıf dışı bir durumu yoktur. Atatürk'in *“Toplumumuzda sınıflar sözli”*

Bu çetin düşüncelerin nedeni, duralı olarak verilmiş bir yargı ile, coğunkunugun bugün önemli bir ölçüde kendi düşmanlarına oy vereceği gereklisidir. Aslında bu yargı, halka yaklaşımada, örgütü discipline uymada başlıyor. halka karşı kırıksılığını yarattır. Bu seferde «bilmez, anlamaz, başaramaz» sıvanan halka karşı, zorda devrimcilik taslanır. Halka hürriyeti verilirse, devrimcilik dehil, gericilik kazanır kantisı ver etmiş aydınların kafasında. Demagoji mi yapıyorum, hayale mi kapılıyorum, romantizm midir tersini savunmak? Sanıyorum. «Halk iradesinin» gericilerde, sümürücülerden yana olduğuna inanmam için, önce halk iradesinin bugün gerken kendini gösterebilecek durumda olduğunu inanmam azim. Toplumumuzda «halk iradesi» gerçekten bir hürriyet ve

GENÇ FOTOGRAFSIZLAR NE DÜŞÜNÜYORLAR ?

**Konusan: Muzaffer ERDOST
TÜRKİYE'DE PADİŞAH VAR
NIYE OLMASIN?...**

TURAN ÇELİK — Tokat ili, Turhal İlçesi Kuytul köyünün Kuytul, Turhal'a üç saat. Yol var. «Daim vesait işliyorsa köye, Okul, giden yıl yapılmış. Okuması yazması yok. Turanın Nisanlısı var. Sevmi olaklısun. Caneana iması. «Ruhumuz tuttu birbirinizi diyor. Çiftçi. Babasının toprağında çatiyor. Köyün varaklılarından babası. Evlerinde masa var, sandalye var, çatal kaşık var. Radyo yok. Saat yok, saatte bakmayı bilmiyor.

1. «Atatürk kimdir?»
«Aha su karşımıdadır.» (Durakta fotoğraf gösteriyor.)
«Ne yaptı bu karşındaki. Niye o fotoğrafı oraya astılar. Senin, benim fotoğrafımı astırmalar da onun fotoğrafını astılar.»

«Zamanında hâkimmiş, onun 1. çin konmuş.»
«Ne yapmış ki hâkimmiş?»
«Düşmanı vurmak, kırmak, bıçmek ne gelmişse elliinden yapmış.»
«Geçen yıl Atatürk yaşıyor muydu?»

«Yaşıyor muydu? Resmi yazıyor, kendisi dünyada yok. Otuz, otuzbeş yıllı olmuş ölü.»

2. «Türkiye Cumhuriyeti diye bir şey isittin mi?»
«Türkiye Cumhuriyeti karşımızda. Cumhuriyeti o kurdu.»
«Padışah var mı Türkiye'de?»
«Var efendim, niye olmasın?»
«Peki Cumhurbaşkanı nerde duyar?»

«Şimdî Cumhurbaşkanı Ankara'da duruyor.»
«Padışah nerde duruyor?»
«O da Ankara'da.»

«Cumhurbaşkanım: adı ne?»
«İsmet Paşa.»
«Padışahın adı?»
«Adım bilmiyorum.»

3. «Büyük Millet Meclisi diye bir şey isittin mi?»
«İşitmediim.»

«Radyoda işitmedin mi hiç?»
«Radyo köyümüzde yoktur. Almıyorum. Adet olmamış.»

«Radyo dinlemek günah mı yok sa?»
«Günah değil.»

4. «Bizim düşmanlarımız kimlerdir?»
«Bilmiyorum.»
«Türklerin hiç düşmanı yok mu?»

«Kıyamet gibi, ama bilmiyorum.»
«Türkiye gibi devletler var mı dünyada?»

«Bize dahil olan devletler: Almanyada bir...»
«Amanva öyle bize dahil?»

«İşçilerimiz orada çalıştığı için dahil oluyor.»

demokrasi ortamı içinde midir? Değildir bence. Köyde ağa baskı, sefirda: efendi baskı, ayrıca yabancı baskı bütün bliçmeler ile işlerken, hürriyet ve demokrasinin lafi mi olur? Aslında bilesine ne bir demokrasi, sözçüğün öz anlamı ile celleme durumundadır. Demokrasiden umudu kesmeden önce, halk egemenliği olan demokrasılı, gerçekleştirmek lazımdır. Birinci hürriyet de toplumcu hürriyet, yada halkın iradesine dayanmayan bir hükümet olursa, devrimci olma şansları fazladır. Hükümetin hürriyetçi ve demokrasi olduğu zamanlarda ise bu şanslar azalır.»

Bence örgütü ilerlici aydınlar, halka «rağmen» değil, halka dayandıkları ölçüde «hazın romanız» den kurtulacaklardır.

Bu düpedüz gerçekleri tekrar larken Berkes'e bir sey öğretmeli kalkışının sanılmaması, nitelik Berkes'in kurtuluşu «orgütlü uğraşı» da halka bağlar kurma da gördüğünü unutmuyorum. Ne yazık ki örgütü uğraşı konusunda, aydınlarca çekimsizlik süregelmekte, çözümleri uzun bir çaba gösteren halkı egemen kılma savasında değil, halka karşı, halkın, itopyasının mdcizelerinde arıyorlar. İlerici azınlıkların devrimci etkilerine inanmıyorum. İnanıyorum ama, azınlığın etkili olması, için, coğunkul hâlinde gelemesi için, halka devrimi birbirine karşı olarak gösterme alışkanlığından kurtulmak lazımdır. Bundan vazgeçmedikçe, ikinci yüzü daha bocalarız.

SOSYALİZM GELİYOR SAVULUN!

AZİZ NESİN'in yeni kitabı çıktı

Günümüzde gülmek çok zor, en çok da gülmeye ihtiyacımız var. Bu kitabıki hikâyeleri okurken kahkahalarla güleceksiniz.

160 sayfa — hikaye — 5 lira
Dügün Yayınevi: Cağaloğlu, Nuruosmaniye,
Atasary 266 İSTANBUL.

(Yön: 062)

Şair Nâzım Hikmet

Nâzım Hikmet'in çağdaşı olmakla, insanlığımı adına övünüyorum.

Nâzım Hikmet'le aynı yurdun çocuğu olduğum için, yurdum, halkım adını övünüyoğum.

Nâzım Hikmet'in etkisinde kaldı, gün için, sanatım adına övünüyorum.

Bizden sonraki kuşakların, bu övünçü gittikçe daha derinden, daha çok duyarlıklarına da inanıyorum. Nâzım'ın tüm varlığını, kişiliğini yokejmek için uğraşanlar, kisa zamanda bu yeryüzünde adları sanatı silinip unutulacak, ama bu adsız sansızların iki üç kuşak sonrası coekuları bile onları anımsazken Nâzım'la övüneceklerdir.

Bence Nâzım, dünyaya gitmeye yiyiliş dalgalanmış bir bayraktır; bu bayrak Türk sessinin dalgalanması olarak dünyamızı dolanıp duruyor. Ölüm yılında, yeryüzündeki dillerde Nâzım'ın yayılanan kitaplarının, şiirlerinin ve kendisi için yapılmış anımlarının sayısı bini aşmaktadır. Kendi günlerinin gazetelerine, dükün, ölümlü ilânları anacak paraya koydurabilenler, Nâzım Hikmet'e dünyasını duyduğum bu günün önde ulusal bir övünç dayarak saygıyla derin derin düşünümelidirler.

Yaşamı ince'nenice surası belirgin olarak görüldür; Nâzım öyle bir bayraktır ki, dalgalanması için gerken rüzgarı da kendisi estiriyordu. 62 yıllık yaşamının, hiç dekilde yaşılmışlığında bu bayrak, kendi estirdiği rüzgarında dalgalanıp durdu. Bu benzetimleri, bir «debiyat» sisus dibe deşti, gözlemlerimin bir geceğini olarak söylevorum. Nâzım, şiirini yaşamından çekmedi, tersine, şiir için yaşadı, şiir için kendine rüzgarı, firtinalı bir yaşam yaratı, sonra bu yaşamından süzdüp şiirini çikardı. Bu yargı, Nâzım yapma, zorlama bir yaşam sürdürmek değilidir. Büyük, derin, soluklu şiirinin konusu, esini kendisi olabilemek için, demir tozlarının miknatısa koyması, peryanelein atesin ışığuna kapılmalari gibi, ölemli, acı dertli, ikinci bir yaşamın fastına üstüne, yürüdü; kendini kendi estirdiği rüzgarına kaptıır, dalgalandı. Şiirlerinde, mektuplarında, konuşmalarında, bu celişti yaşamından yakındığı

çok olmuştu; ama onun kendine sevgisi ancak bu yolda, başka türlerin seğemedi. Yaşamı, belgeleyile incelenince, Nâzım'ın daha çok küçük çocuklarından beri, bu yaşamı kendine hazırladığı görüldür. Manevi yapısının dokusu, herhangi bir ortalamaya kişiliğin rahatlığı uygun değildi. O bir bayık olacaktı, oldu. Bayrak dalgalanacaktır. Dalgalanması için rüzgarı yoksa, kendi rüzgarını, firtınasını kendisi estirecekti. Günlük birinde, Nâzım'ın bıçakrafisi yazıltı — ki bunu en iyi anacak bir Türk yapabilir! — Bu deindigim nokta üstünde önemli durmamış bence.

Biz yillarda duyduk, hâlâ da söyleyen: «Evet, çok, çok büyük şahit ama, ne yazık ki yanlış, kötü bir öğretiye kapılmış.»

Bu, bilim ve gerçek duş bir yargıdır; çünkü Nâzım, yaşamı, öğretisi ve şiirleriyle bir bütündür, bu üçü birbirinden ne ayrılabılır, ne de ayrıca ortada tek olarak biri kalabilir. Nâzım, kendine sevgisi yaşam ve öğretisine sürdürdügünü bıyaşam ve ondan çıkışlığı silriyle vardır.

Gerçek kalmış, ama kirk sunca yıl önce Kurtuluş Savaşı başırmak gibi, öbür geri kalmışlardan öneşli bir özgürlüğü olan ve bu hâkimden öbür geri kalmış ulkejerdenden ayrılan Türkiye'inde, toplumculuk akımı, daha çok halkın yaşamından fışkırmamış. Türkiye'nin önce birileri ayınları duygusal yollardan ve coekunsal etkilerle toplumeulüğe yönelmişlerdir. Benim kuşamdan olnalar, coekunluk, önce duygusal bir coekunun etkisiyle yönlendirildiğimiz toplumeulüğe billemele sonradan varabildik. Endüstri gelişimini normal çağında sahne tükeleri lehine bu durum bir terslik gibi görünebilir ama, içinde bulunduğu ve yetişliğimiz koşulların geçtiği budur. Bunu sunum için açıklamak istiyorum ki, Türkiye'de bugünkü toplumculuk akımına, Nâzım Hikmet'in yaşamıyla da, şiirleriyle de, davranışlarıyla da büyük etkisi olmuştur. Büyük örgütlerin bile zor bassrabilecek-

teri oranı, Nâzım Hikmet sannının büyük gücüne, Türk toplumeulüğuna kaynaklık etmiştir. Yirmi yıla yaklaşık bir zaman, Nâzım'ın şiirleri anayurdunda yaşınanamamış, o şiirleri bilinen yeni bir kuşak yetişmiş o doğu halde, onu bilmeyenlerin bile top lumenlerinde dolaylı olarak Nâzım'ın büyük etkisi vardır. Türkiye'de önce duygusal planda toplumculuk akımını yasan, geniş leten en başta Nâzım'dır demek, gereği söylemek olur.

Nâzım Hikmet'in toplumcuğu, önce çikarıcıları, sonra da anayassızlığını kalın, sert duarna çarpırtıracak, yokedilmiş yetik bir köprü kuşağıdır. O kuşağı nasıl uğruna yokedildiklerini anayılmamış için, onla in mahkum edildiği adlıyedeki dosyaları yeniden gözden geçirmemiz gereklidir. Bugün gazetelerde açıkça yazılan, Parlamentoda açıkça konuşulanların yanında pek hafif kılacak sözler, yazilar yüzünden, o köprü kuşağı etilmiş, ama bugünkü yoluya açılmış. Bir bakıma da de ou köprü kuşağı ardçılardan sayılırlar. Köprü kuşakları her zaman, her yerde acıları en büyüklerini çektileri halde, gitmigier, ama onları doldurdukları çukurdan, yenileneler karşı kiyiya gebebilmişlerdir. Kendiligidinden üstüne alıp yükümlendiği toplumsal görevi çukurda doldurmak olan köprü kuşaktan Nâzım Hikmet'in, bütün otekî yetikler içinde unutulmamış olması, unutulmak söyle dursun, dünyaya açılmış bayrak olarak dalgalanması, onun şiir gecenin, şiirin yükseltiliğini gösterir.

Nâzım Hikmet'in Türkiye'deki sınıfal düşmanları, onu cürütebilmek için, en güçlü yanı olan şiirlerinin değerini olduğunu iddia ediyorlar. Böyle bir iddia, bütün dünyanın enayi olduğunu sanmak demektir. Bu iddiada olanlar, Nâzım'ın eserlerinin altmış dile çevrildiğini, her dilde birçok kez basıldığı, gün geçiktikçe de daha çok yayıldığını ve bunun nedenini düşünmeliyiderler.

Aziz Nesin

JÖNTÜRK FÍKÍRLERÍ

Samih Emra

Kitaplar

II. Mahmut'a kadar padışah değişiren kuvvetlerin Yeniceri Ocağı ile ulema olduğunu, bu maddi manevi iki cephenin padışah io-raat ile zedeleden kendi çkarlarını «şeriatı aykırı hareket», ya da «cennet» fetvalarıyle maskeli yerek ortaya çıktılarını; Ocağı kaldırılmış, yeni bir aydın sınıfının yetişmesi ve Gülhane Hattı ilkeyle hal' kapısının kapandığı sanılırken, saltanat değiştirmek için yeni bir formül gerektiğini belirtten tarih görüşü. Abdülaziz'in tahttan indirilme sebebini, bu harekete girişen devlet büyükleri arasındaki garip bir ortaklıktır bulur: «Söz konusu devlet ricâli arasında fikri ve ruhi hiçbir yankı mevcut değil. Onları birleştiren tek unsur, padışahın kendilerine karşı beslediği kin ve bu kinin vicedanlarında padışaha karşı yarattığı emniyetisizliği. Bu sebeple, kendi güvenliklerini sağlamayı sonra da devletin buharlı durumuna bir düzeye vermemeyi düşündür. Fakat bu düşüncenin sahibi, maletmenin türlü mahsurularını kestirdikleri için hal sebebi olarak padışahn istibdatçılığını ileri sürdüler ve millet adına hareket ettiklerini iddialı ettiler. (Prof. Enver Ziya Karal, Osmanlı Tarihi, cilt VII, 110-111).

Mithat Paşa dışında ötekilerin genel bir fikirle hareket etmemelerini, iktidarda kalma ve güvenlik duygusuya yola gittiler. Abdülaziz yönetimi-

nin ne kendinden önceki, ne kendinden sorakilerden pek de farklı olmadığını, izlenen dîz politikanın zamanın koşullarının gerektirdiği doğru bir sorumluluk sayılması gerektiğini, hasta, ya da deli olmadığı halde Abdülaziz'in bununla suçlayan devlet adamlarının amaçlarına varmak için dîzî siyasete álet etmeye bir sâfka bulmadıklarını belirtten tarihçi su yergisi varır: «Sözün kasisi, devlet idaresinden Abdülaziz kadar başta sadrazam olmak üzere bütün vükelâ sorumu olduğu halde suç yalnız padışaha yüklenmektedir. Bu hal yâphezî devletin hukuki ve siyasi bliyne'sinden ileri geliyor. Abdülaziz kâ devri böylece kâpanmış oldu. Padışahı «şuur» muhtel ve siyasetten bâbehre' olarak gösterip tahttan indirilmiş olan onun tâyin ettiği vükelâ, suurunu altüst etmekleri Sultan Murat'ka etrafında, onun siyasette sahip olduğunu sandıkları behreleriyle devletin başına gelen tehlikeleri uzaklaştıracaklarını sanarak işe koyuldu. Padışah indirmekle bliyneyin değişimyeceği artik anlaşılmış ve tedbir olarak da Meşrutiyet idaresi tasavvur edilmeye başlamıştı. Buna rağmen, Abdülaziz kâ tahttan indirilmesi, bu tedbirin gerçekleştirilemesi için istifade bir vasita olarak kullanılmıştır. (Aynı eser, 112).

1876 Jenevi böyle... Ondan sonraki otuz üç yıl süre dilden «Eyvah!». O zehir giryeleriyle hüsracıları, buharları, ehvali, mülâli Amâl-i devâhlî ve suhû u seferiye — Bir sel gibi akmiş, mütevekkil, mütehalî...» diye yargılanmış; tarih ölçüsünde tartışmalı

Sayın SERİF MARDİN'ı kâ-

Sebastian Bach'ın 1 Numaralı Konçertosu

Güz sabahı,
Uzium başında sıra sıra,
Bükümüküküm,
Kütüklerde tekrar,
Kütüklerde salımların,
Salımlarda tanelerin,
Tanelerde aydınlanın.
Geceleyin çok büyük, çok beyaz evde,
Her birinde ayrı ışık,
Pacecerelerin tekrarı,
Yagan bütün yağmuruların tekrarı;
Toprağa, ağaca, denize,
Elime, yüzlüme, gözüm;
Ve camda ezen damlalar,
Günlerimin tekrarı,
Birbirine benzeyen, benzemeyen günlerimin,
Orilen örgüdeki tekrar;
Yıldız gökyüzünde tekrar;
Ve bütün dillerde «seviyorum» un tekrarı,
Ve yapraklarda ağacın tekrarı,
Ve ner olum doseginde acısı,
Tez biten yaşamın.
Yagan kardaki tekrar;
Inceçiken yanag karda,
Lapalapa yanag karda,
Buram buram yanag karda
Esen tipide savrularak,
Ve yolumu kesen kardak tekrar,
Çocuklar koşuyor avluda,
Avluda koşuyor çocukların,
İhtiyar bir kadın geçiyor sokaktan,
Sokactan ihtiyar bir kadın geçiyor;
Geçiyor sokactan ihtiyar bir kadın,
Geceleyin çok büyük, çok beyaz evde,
Her birinde ayrı ışık,
Pacecerelerin tekrarı,
Salımlarda tanelerin,
Tanelerde aydınlanın,
Yürümek liyî, hakîya, doğuya.
Düğüşmek yolunda iyim, hakîm, doğrunun,
Zaptemek liyî, hakîya, doğuya.
Sessiz gözyaşım,
Ve gülümsemem, gülüm.
Hüükütlarum ve kahkâham, gülüm.
Puripuri ve beyaz dişli,
Kahkâham tekrarı.
Güz sabahı,
Uzium başında,
Sira sıra,
Bükümüküküm,
Kütüklerde tekrar,
Kütüklerde salımların,
Salımlarda tanelerin,
Tanelerde aydınlanın,
Aydmâkta yürekim.
Tekrardaki mucize gülüm,
Tekrarın tekrarsızlığı.

Nâzım Hikmet

«Insan, düşünceleriyle, sınıfları etkisinedir; düşlinme, bağımsız bir kişiliğin özel yeteklerinden doğmaz, o bireyi birbirli bir biçimde sokan sosyal sınıftan gelir» şeklinde özetiyle bildiğimiz Marm görünübü «Fikir ürûnu, sosyal sınıfından çok, toplum bütünü olarak sosyal strüktürünün bilekesidir» yorumuya kulanıp tezini Batı toplumlarına uygulayan Mannheim yöntemi Serif Mardin'i de belirtti gibi, yeterince güçlü ve kultanmış defildir. Kısa bir tanıtma yazısında bu tartışmalara girmeye olağımız yok. Sanırım Serif Mardin'in şimdiği çalışmaları bu gerçekleri de aitça çıkaracaktır.

Kitap, açıklayıcı bir önsöz ve gerekli bir giriş bölümünden sonra Mizacı Murat Beyin, «Osmanlı» gazetesi çevresinde toplanan Fünal Hilmi ve arkadaşlarının Ahmed Rıza Beyin, Abdullah Cevdet'in, «Sûra-yi Ummet» grubu ve Sayınpaşa'dan, Prens Sabahattin'in ve İttihat ve Terakki'ye egenen olan son etkilerin, yine organlarına ve siyasi fikirlerine geniş yerler ayırmıştır. Bu konuda yayılmış bütün kaynaklardan varantıdırmış ve sandığımız Serif Mardin; özellikle son yıllarda Prof. Tarık Zafer Tunayın Meşrutiyet sonrası incelenen eserlerine çok yerinde bir başlangıç yapmış oluyor. Böylece Bir Sürgün — Kiralık Konak (Y.K. Karaoğlu) romanıyla edebiyatımıza girmış kuşakları, hem onları yonetmiş duygusal davranışları öğrenmiş olacağız.

Herseyden önce Osmanlı İmparatorluğunu parçalanmaktan kur-

NAZIM HİKMET'TEN ANILAR

3

Orhan Kemal

«Dilimizin sadeleşmesini sem patiyle karşılar, ama gene de «İfrat» ve «Tefrit» lere düşmek ten sakınırı:

— Dilde ölçü, «Halk» olmalıdır. Halkın yadırgadığı, her gün hâli konuşma dilinde kullanılmadığı kelimeleri alamanağa bilişsiz dikkat etmeli, derdi.

En sevdigi yeni kelimelelerden biri «Olağanüstü». Bu kelimeyi bol bol kullanırı. Esas türkçe olan kelimelelerin birleşmesiyle meydana gelmiş ve halkın kullanımına olduğu kelimeleler bayılırdı. Halkın kendi dil kuralına uydurduğu, kendi dil bün yesinin biçimini verdiği —arapça, farsça— kelimelelerin atılıp, yerlerine fransızca, gagatayca, bilim nece veya «Uydurmaçalar»a karşıdı. Bir dilin tepeden inme emirlerde değil, sanatkârlar tarafından işlenmeye kaaniyi sanıyorum. Bununla beraber, tepeden inme emirlerde «Empose» edilmek istenen kelimelelerin birçoğunu tuttuğu, bir çoğunsa kendi kendine tasfiye olduğunu, bu tarafla tepeden inmelelerin pek de saygısız olmalarını söylerdi.

— Yeni bir cereyanlarıyla da yakından ilgilendir, genç şairleri同情 ile karşılamakla beraber, yaptıkları, daha doğrusu, yapmak istedikleri seyin «Yeni» olmadığını söylerdi. Vezni, kafiyeyi, ühengi, resmi, hattâ mâmaya atmak suretiyle de şiir yazılabilirken, daha heri gibi, Fazla da atsa, nedeni bir diktatörlük olursa, hâlinde:

— Fakat, örtü, ne hâlde var bu kader nadir? Açıktır da her gelişe gelişe boyasın varsa, şirin konusunda hâlinde, hâlinde, hâlinde... Sadece... Sadece... Sadece... Sadece... Sadece... Sadece... «Yeni»

tarmak isteyen bu görüşe geçmişse özlem temalarıyla oyalanıp soyut özgürlük edebiyatı yaratmış adam toisiyle yurt kurtar maya çahsan, arada emperyalizm düşüncelihim nassis bulup millî kültür araştırmaya girişen, sonuca bir seçkinler sınıfından indat dileyen bu romantik ve saf Jöntürkler kuşağı; kendi gündeşinde Batıya yaygınlaşmış siyasi ve sosyal görüşlerden habersiz sağ ve ilkel fikirleriyle kendi kendilerini önemsemesi ve tasavvâlikleri devrine tamamen hazırlıksız girmislerdir. Tıpkı 1876 kuşağı gibi, Nihayet Mustafa Kemal, yazık ki «Çazakkalede ve Kurtuluş Savaşında birkaç Üniversitesi gençliğini gömerek», asıl devrimi bulur. Yanında nasıl bir kadroya kalıp onunla yetişmek zorunda olduğunu artık hep biliyoruz.

Aşk devlet memurları arasındaki bir mücadeleye, kapılık kavgasına dayanan Jöntürklerin bürokratik muhafazakârlığı, arada vataş kurtarma hareketinin düşsel örenğini veren küçük bir askeri aşama içinde olmak üzere (Enver Paşa), nerdeye bir entellektüeller ihanetine yaklaşarak tamamen halka karşı bir tutuma yönülmüşdür. Yakın tarihlerin boyunca rastlanan bu karışık ve teknik davranışları, hepsiği iyi anlamak için sayın Niyazi Berkes'in eseriyle (iki yüz yıldır neden bocalıyoruz?) sayın Şerif Mardin'in kitabı her halde okunmalıdır.

Sait Nazım Hikmet

nî» leşileceğini sanıyorlar. Melele «Şekil»den çok «Muhtevasıda, muhteva'nın yenilikçidir. Ümidi kurılmış, idealini kaybet mis, dejenere olmuş veya olma ga doğru giden bir sınıfın bezginliğini, dünyadan kaçmak istiyakımı-kı, realite karşısındaki yenilmekten gelir bilhassa bilhassa «Olim'ü terennüm ediyor birçoğu. Bir acaip egzotizm'e kaptırılmışlar kendilerini, insanlığı büyük dâvalarıyla ilgilendirmiyorlar, yahut cesaretleri kâflı gelmiyor. Tek müsbat tarifleri dilleri. Dile iyi tasarruf-bu da mahdut mânâda-ediyorlar. Onların şirleri, kocaman bir destandan dökülmüş pasajlar...

(1) Nazım Hikmet, şirle nesir aراسındaki huda da hâlde dikkat ederdi. «Memleketimden insan manzaraları» isimli eserinde, şiri nesre azamı derecede yaklaştırdı ve şirin şimdîki kadar kazandığı bütün imkânları ettiği istifade eder görürsektir.

— 1940, 41, 42 yılları içinde kasvetli, boğucu günler, bilhassa geceler geçirdik. Almanlar «Yâdirim harpler» yapıyorlardı. Bulgaristanda ordular tâhît etmişler, bizden yol isteyenleri, gün, hattâ saat meselesi haline gelmiş diye işittiyoruk. Bilhassa 1942 yılı hapsâne Alman tarafsızlığının şahlanışındaydı. Düşmanın bize saldıracagi kat'lı bir riyad keyfît hâlinde heri sırlılıklarda.

Nâzim Hikmet:

— Bu günlerdeki münâfak storia, düşverâ, hâsiat ve hâsiatın boyasına kader hâsin daya terâküler en et bin senen gidiye gidebilir!

Sonra ekiyordu:

— Fakat, Almanlar yenilecekler. Çünkü bu, tarihi bir zerre!

Alamancılar'sa bayram ediyorlardı. Bânlardan biri belki de en azılısı, 1.98 boy ve yüz on kilo ağırlığındaki «Devesydi Hâpihanede» böyle sülüler, dalga gecelerdir. Anası Taganroğlu, babası Türk. Cocukluğu, genelî Avrupa'nın çeşitli memleketlerine geçmiş, daha çok Sovya'da yerleşmiş. Koğus duvarına kocaman bir Rusya haritası asmış. Alman ilerleyişleri ni mayî oktarla» bu harfada fîlerdi. Hani aslında iyi bir insandır ama şagardı gene de nasıl oluyordu da «Nazi zaferleri» söyleyebiliyordu?

Zaman zaman «Hürriyet»ten bahseder, iyi seyler düşünlür, gayet güzel Fransızca, Almanca, Romence, Sırpça, Rusça, İtalyanca bilir, güzel sanatları meraklı, Nâzim'in şirlerine hayran, bir hayatı de hassetti.

Pekl neden Nazi zaferlerini sayıklardı?

Sonraları öğrendik: Roman ya bankalarından birinde bloke edilmiş epey bir para varmış. Sayet Almanya mazaffer olursa, bir gün tekrar Romanya'ya gitip, bankadaki paraceklarına kavuşabilirmiş. Sayet yenilirse, herşey millîleşeceğî için, paracekları da gleme gidecekmış!

Cok sıkıntılı günler, ayırdan sonra Alman ordularının Rus ya işlerinden, bilhassa Stalin-grat hezimetinden sonra, çekilişle birlikte «Deve» dostumuz «atağa düştü. Bobi Niyazi, Ne

cati falan, gider radyo dinler, gelirler, «Deve»nin istediği hâvâdisleri uydurur para turtuklar lar, sonra da bana:

— Haydi enayı parası yiye lim! derlerdi.

Nâzim Hikmet bununla da dostça ilgilendi, lümbagosu yüzünden yaşaşa düşen bu adamın dertlerine eğilmiştir.

Alman zaferi iflâsa yaklaşlığı, nisbette «Deve»de milittefliklere yaklaştı, tam zaferde birlikte de Ünlü Faşist—Nazist ya zarlarımıza kadar «Demokrat» oluş ekti sonunda.

Memleketimden insan manzaraları söyleyebilir: Haydarpaşa garında 1941 baharında taş on bey,

muş, anlaşılması güççe olan yerler atılıp daha sâde, daha açık olarak yeniden yazılmıştır.

«Millî Mücadele Destanı» isimli asıl büyük destanının içinde bir parçadır. Nâzim hapsâne halkına şirlerini okurken, çok rastlamışındır, iç

geçirenler, hattâ ağlayanlardan başka, galeyana gelip bağırılanlar olmuştur. Ali Kemal'in lînc edilmesi sırasında orada bulunmuş biri aynen söylememisti:

— Sahiden de Nâzim bey, Ali Kemal'î Izmit'te böyle parçalandılar da, Artin Kemal diye bağırdıktı hep...

Bazan bir tek kelime üzerinde asrı titizlik gösterirdi. Kitaplar karıştırır, yahut o kelimenin aslı hakkında en doğru bilgiyi öğrenmek için mediviller iner, mediviller çıkar, hâpisanenin yarı karantik debillerini rüzgâr gibi geçer, koğulalar dalar, eski adamlar bulur, sorar, sorusurur, eşeler, bir ta kim girizgâhlarla onları eski devirlerde götürür, öğrenmek istedığını mutlaka öğrenir, sonra da koğustan içeri bir zafer eğliliği halinde daları:

— Heseeeyet öğrendik be! Nese içinde, civil civildir. Kendini zaptedemez:

— Benden demli bir çay var misiniz?

Cevap vermemi beklemeden çaydanlığı kapar, gaz ocağına oturtur, sonra da çayı demeleri.

Nâzim Hikmet'ten amârları bu rada keseceğim. Sanırım bu kadarı bile YÖN için uzun. Ne olursa olsun, Nâzim Hikmet'le Üç Buçuk Yıl isimli kitabımın yukarıdaki anıları kopya etmeden, sözü uzatmadan edemeden.

O, yalnız şirrimiz değil nesrimiz üzerinde de etkin olmuş bir insanıdır. Sabahattin Ali, Kâmal Tâhir, ben ve arkadaşları ona çok seyler borçluyuz.

Bir gün Sait Faik:

— Ne adam be! demişti. Onu düşündüm mü, neden Anatolu insanını, çalışan insanı kendime konu olarak almadım diye yeriniyorum. Kendimi bir çeşit suçu görüyorum.

Ama Nâzim Hikmet onu çok severdi:

— İçinden geldiği gibi yazıyor. Güzel yazıyor... derdi.

**SARTRE'İN BÜYÜK
ROMANININ İKİNCİ
KİTABINI SUNAR**

**Jean-Paul
SARTRE**

**HÜRRIYETİN
YOLLARI**

**YAŞANMIYAN
ZAMAN**

NOBEL 1964

Tam olarak çevrilmiştir. 450 sayfa,
topluk döküslü cilt, 12,5 lira
ilk baskısı iki ayda biten birinci
kitap «AKILÇAĞI» tekrar basılmaktadır

Dagum yeri:
BATES Bayilik Teşkilatı
Ayduñluk Han, Cagaloğlu-İSTANBUL

Plaza'nın arabuluculuğunu reddetmek ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğini karşıma almakla, Kıbrıs politikasında işlenen hatalara bir venisini eklediğimiz ve bu davadaki yolumuzu tımsız ve geri dönümesi her seferden daha çok prestij kırıcı olacak ıssızlıklara doğru sürüklendiğimiz kansıdayız. Kıbrıs davalas, modern dünyanın gerçeklerine uyularak ve ulaşımak istenen bağımsız dış politikanın görünüşlerile değil fakat öz ve felsefesi ile benimsenecek türültüleceği, Türkiye ile Kıbrıs Türk Cemaatinin gerçek menfaatleri yeni bir anlayış içinde hesaplanarak hareket edileceği yerde, mevcut statükoyu muhafaza için küçük pazarlıklar girişili küçük tavizler koparılmaya çalışılmış, biçim ve katı hukuk görüşleri içinde kalının kendi kendini aldatmanın ve gerçeki gör memenia «İlkirdüğü yalamamak» kompleks ile nöbetle yer değiştiği bir hava içinde yuvaların gidiyor. Böyle bir politikanın neticesi: sıfırın çok üstünde deşildir ve meselesi: veniden bir boşluğa girdiği bir sırada, dünya devletleri ve dünya teşkilatıyla beraber kendimizin ve hasımlarımızın da tutumlarını içine alacak bir durum muhasebesi yapmak faydalı olmavaktır.

TURKIYE: 1959 — 1960 Andlaşmaları geçer ve her türlü müzakereye esas savmaktadır. Bu noktadan hareket ederek Kıbrıs'ın bugünkü hayatı bağımsızlık statüsü içinde federasyon istemektedir. Meselenin Türkiye ile Yunanistan arasında halledilebileceği kansıdadır.

YUNANISTAN: Andlaşmaların bozulması ve Kıbrıs'a Self Determination hakkı yerilmesini istemektedir. Bu suretle ve Erosis'ın Kıbrıs'ı ilhak etmeye tasarlamaktadır. Kıbrıs Rum Hükümetinin müzakerelerde tarafsızdır bir olmasına direnmekte ve genellikle bu konudaki temasları kendisini emin hissetti. Birlesmiş Milletler çerçevesi içinde tutmayı tercih etmektedir.

KIBRIS RUM HÜKÜMETI: Andlaşmaları getirdiği anavisa düşeni bakımından işlemez. Kıbrıs'ın tam bağımsızlığını kavutlavacı ve Self Determination hakkı önlevi savmakta ve bunları filen bozmus bulunmaktadır. Hükümet çevrelerinde Self Determination'ın Erosis için kullanılacağı açıkça ifade edilmekle beraber, sol kanata ve hatta Makarios'ta bu konuda bazı tereddütler ve ard düşünceler olduğu dünva yorumcular ve diplomatlar tarafından genellikle kabul edilmektedir.

AMERİKA — İNGİLTERE: Andlaşmaların «bağlancı» olduğunu ifade etmekle beraber bu andlaşmaların bir parçası olan müdahale hakkımızın karşısındalar ve esas itibarıyle Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını ön gören ve andlaşmalar temelinden aykırı olan bir çözümü getirmişlerdir. Anglo-Amerikalılar için önemli olan Kıbrıs'ı, NATO'nun etki cemberi içinde kalmasıdır. Ne bugünkü Kıbrıs statüsünün ne de bu statü çerçevesi içinde federatif bir sistemin kabul ettirebileceğine inanmadıkları için, bunun Kıbrıs'ın Yunanistan'a (kendilerince rizikolojik olan) tam bağımsızlık ve Self Determination vollarından da geçmeden, doğrudan doğruya) bağlanması gereklmesini istemektedirler. Cenevre'de sekilendirilen bu tutumların Washington'daki son Erkin Rusk görüşmesine rağmen değiştiğine dair simili birli bir işaret yoktur. Türk-Yunan 'kili müzakerelerine taraftar görülmektedirler. Bu da itimat etmedi. Makarios'u müzakereleri bırakmak istediklerinden ve genellikle meseleinin Tarafsızların ve Doğu Blokunun çoğulukta olduğu bir dünya forumu içinde gidişimenesini arzu etmediğitinden di.

NATO VE DIGER BATILILAR: NATO teşkilat olarak Türkiye'nin bütün zorlamalarına rağmen ihtiلاف pasif kalımı tercih etmiştir. NATO'ya mensup devletler, Fransa hariç genellikle Anglo-Amerikalılar politika çizgisini içindeler. Ayrıca bu memeketlerde Amerika ve Ingiltere'de de olduğu gibi, andlaşmaların getirdiği anayasayı düzeninin işlemesini kansı yavgındır.

SOVYET RUSYA VE DOĞU BLOKU: Andlaşmaların ve müdahale hakkının karşısındalar. Bu tutumlarında yalnız nazari planda kalmamakta ve «Toprak Büyünlüğünü» destekledikleri Kıbrıs'ı askeri malzeme yardım yapmaktadır. Tamamen bağımsız ve tarafsız bir Kıbrıs istemektedirler. Böylece Erosis'in de karşısındalar. İç rejim konusunda, iki cemaatin ayrı varlığı kabul etmekte, merkezî hükümeti kuvvetli olmak şartıyla, seçilecek devlet şekillerinden birinin tederasyon olabileceğini söylemekle fakat nihai karar Türk ve Rum bütün Kıbrıslılarla bırakmaktadır. Kıbrıs Rum Hükümetinin dahil olmadığı herhangi bir müzakereyi yeterli saymamakta ve Kıbrıslıların meseleyi aralarında haletmelerine taraftar görürmektedirler. Nasıl Batılarım davranışları tüm

YALNIZLIGA DOGRU

Ibrahim Çamlı

olarak Kıbrıs'ı Nato'nun etki çemberinden çıkarmamaya yönelikti. Sovyetlerin politikası da Kıbrıs'ı tamamen NATO içinde bırakmayı hedef tutmaktadır.

TARAFSIZLAR: Askeri bir bloka mensup üç devlete topraklarında asker bulundurmak ve iç işlerine müdahale etmek vektisini veren, ayrıca topraklarında Asya ve Afrika geopolitiğini niteleyen bir İngiliz üssüne müsaade eden Kıbrıs'ın bugünkü rejimine ve onu getiren andlaşmalarla Tarafsızların karşı olacakları açıktır. Ote yandan, yapıları ve felsefeleri ile Self Determination'a taraftarılar. Ancak dünvadaki kuvvet bloklarından birine mensup bir devlete İlah olunmak için kullanılacak Self Determination'ın yanında olmalarına ja imkân yoktur. Bunun içindir ki, Kahire Tarafsızlar Konferansı Tebliğ bir taraftan Kıbrıs'a Self Determination hakkını tanırken diğer taraftan delegeler Konferansa katılan Makarios'dan Kıbrıs'ı Nato'ya bağlamayaına dair özel teminat alınmak lüzumunu duymuslardır. Yani Tarafsızlar prensip itibarıyle Erosis'in karşısındaki taraftan delegeler Cemaatlerin aynı varlığı meselesi içinde düşüncelerinin değişik olduğu tahrif edilebilir Araplardan Israel politikamızı yazdırarak geçirmek sözüne karşılık bazı afaki beyanlar almıştır. Bunların en kesinini Türkiye ziaret esnasında Burgiba yapmıştır (Buna mukabili Burgiba Atina'da andlaşmaları tutmadığını söylemiştir). Federatif Yugoslavya bu konuda Rusya'yı takip et-

mek istemiş, fakat Papandrea'nun basıktı karşısında vazgeçmiştir. Diğer taraftan Gana'nın federatif sistemi destekleyeceği iddia edilmektedir. Müzakereler mevzuunda Tarafsızların tutumu, kendilerinden savdıkları Makarios Hükümetinin Kıbrıs'la ilgili her türlü konusmada bir numaralı taraf olarak kabul edilmesi yolundadır.

BIRLESMIS MILLETLER: Dünya Teskilatının tutumu 4 Mart 1964 tarihli Güvenlik Konseyi Kararı, U-Thant'ın raporları ve Plaza'nın raporlu açıklaması bulunmaktadır. U-Thant'ın raporları genellikle Adadaki durumu anlatmaktadır. İlerlemeli olarak üzerinde durmayacaktır. Plaza'nın raporu ise ilerde degeceğiz. Güvenlik Konseyine gelince, 4 Mart tarihli karar bir taraftan 1959-1960 Andlaşmaların kabul ederken diğer tarafın bu andlaşmaların verdiği müdahale hakkını doğayı olarak kaldırılmaktadır. Ancak olağın gösterdiği gibi andlaşmaların rüvet prensibi nazarı kalmış, müdahale hakkını kullanma vasağı ise bir örnek olarak gelmiştir. Diğer taraftan 4 Mart tarihli karar Makarios Hükümetini resmen tamamla onu Kıbrıs için yapılacak müzakerelerde tabii bir taraf savmış olmaktadır. Nitelik Güvenlik Konseyi müzakerelerine Makarios Hükümeti Türkiye ve Yunanistan'a beraber eşit olarak katılmıştır.

İste Londra Konferansından Güvenlik Konseyine ve Arabulucuva, Washington'dan Cenevre'ye, Erkin'in Moskova

ziyaretinden Podgorny'nin Ankara ziyareti kadar Kıbrıs meselesinin bütün dönenleriyle arz ettiği imkânlar toplamı bunlardır ve şöyle sonuçlanabilir:

1 — Andlaşmalar genellikle tutulmamakta ve sayılmamaktadır.

2 — Andlaşmaları uygulamak için Türkiye'nin elindeki yegane çare olan müdahale hakkı, Amerikalılar Nato'yu bölecek Sovyetler, Kıbrıs'ın bağımsızlığını tamamen kaldıracak düşünsüle ölümek istemektedirler. Bu önleyicilik Güvenlik Konseyinin bağlayıcı olan bir karar ile hukuklaşmıştır.

3 — Makarios hükümetinin katılımcı müzakereler itibar görmeyecektir. Kaldı ki, 1,5 yıldan beri olaylar Kıbrıs meselesinde bu hükümetin giyabında bir çözüme gidilemediğini göstermiştir.

4 — Cemaatlerin karşılık durumu ve Enosis konusunda ise vaziyet şöyledir: Bir taraftan Türk cemaatinin ayrı varlığı düşüncesi yavaş, yavaş kuvvet burulurken, Enosis, Self-Determination prensibinin kutsallığını rağmen, Kıbrıs içinde başlayıp ve 58 devletlik Tarafsızlar Blokunda büyük bir gedik halinde uzanan itirazlar ile karşı karşıyadır. Bu gecikme Doğu Blokunda tam bir «hayır» inkilap etmektedir. Bu itirazlar tamamen bağımsız ve tarafsız bir Kıbrıs isteyen devletlerin itirazlarıdır ve dünya çapındaki efseneleri devletlerin NATO ile bütün ilişkileri kesilmiş, tamamen bağımsız ve tarafsız olmuş bir Kıbrıs'ın bir gün Enosis ve Yunanistan yoluyla tekrar NATO'ya bağlanmasına erge karışı olacakları aşıklardır. Kıbrıs Meselesinin Türkiye için çözümü de, bu gazete de Eylül 1964 ten beri defalarea belirtti, miz gibi, buradadır.

Bu çözüm, 1959-1960 Andlaşmaların koyduğu statüden vazgeçmek, Kıbrıs tam bağımsızlığını ve tarafsızlığını kabul etmek ve bir Self Determination-Enosis oldu bütünü sağlamak için de durumun Doğu ve Batı Blokları ve Tarafsızlar temsilcilerinin katılacağı bir konferans ile teslimini ve garanti altına almasını istemektedir. Federasyon tezne gelince, (tabii o da 1959-1960 andlaşmalarının bağımsızlığı kayıtlı nükümlerinden temizlenmiş olması şartıyla), böyle bir konferans bu tez için yegane forum olabilecektir. Ancak, federasyona erişileceği şüphelidir. Bununla beraber Kıbrıs Türklerinin bu konferansa katılabilecek olanların garantisini ve Birleşmiş Milletlerin gözlemi altında sosyal ve ekonomik gelişmeleri için en müşait ve işler bir statüve kavusacakları sağlanır. Önemli olan da budur. Böyle bir çözüm her iki ülkeyedir! Türklerin mutluluğuna avk olamayacak Anadolunu emniyetine dokundurmayıcağın bağımsızlığın ve tarafsızlığın gittikçe yayıldığı bugünkü depolar ze dünayamızı ruhuna uvacık kısacası ulaşmak istediyimiz özgür, ileriçi ve barışçı dis politikanın tabii bir eseri olacaktır. Bu çözüm değişmez dünya gerçekleri ile menfaatlerimi en iyi şekilde bağdaştıracak üstelik, Batılıların da çaresiz katılabilecekleri bütün dünya kuvvetlerinin direkt, teminat altında bulunacağının ömürü olacaktır. Bu görüş karsısında resmi tezim taraftarları: «Evde iş andlaşmaları sadakat ve 1964 öncesi durumun iadesi, sonra gereklisi mutabık kılınacak bir çözüm ile bunların değiştirilmesi» diye bilinen mantığı ileri süreceklerdir. Sorular: 1964 öncesine dönmeve silen imkân var mıdır? Ve dönülse bile bir çözüm aranacak değil midir? Niye şimdiden aranmasın? Ve son bir soru: Erim Cenevre'de Acheson ile müzakereye başlarken «Once andlaşmaların getirdiği statükoyu fade edelim» diye bir istekte bulunmuş muydu? Ve bulunmussa üzerinde israr etmiş midir?

Plaza geçen Kasımada Ankara'ya geldiği zaman bizim yukarıda öne sürdüklerimizde çok yakın bir çözümü. Avusturya misali tarafsızlaşdırılmış bağımsız Kıbrıs formülümü teklif etmiştir. Plaza o zamanlar «Enosis Birleşmiş Milletler İögündünde yoktu» diye yazmıştır. Ne yazık ki, Plaza'nın bu teklifi zaman reddedilmiştir. Şimdi Plaza müzakereleri cemaatlere inisar ettiyor ve hepsinden kötü. Enosis'i, 10.000 Yunan askeriyle Enosis'ci Grivas'ın arkasında nobet beklediği Makarios'un takdirine bırakıyor. Ama bütün bunlara rağmen Plaza kanaatlerini raporda bildirmesi vesile edilerek (zayıf ve südan bir vesiledir bu) reddedilmiyecekti ve Birleşmiş Milletler ile bağlarımız kopmayaçktı. Ne var ki, Hükümet meseleyi tekrar kısır mebedine, NATO topluluğuna getirmeye çöktür. O topluluk ki teşkilatı iki İftihâf üyesi arasında hareketsizdir. O topluluk ki dünya kamuoyunu ağırlığı karşısında Kıbrıs meselesini değil çözmek, el bile değdirememiştir. Ve o topluluk ki, bas mimarı bizimle Cenevre'de masaya oturduğu zaman elimize Enosis'e ilk gitmecek ekspres için bilet sıkıştırılmıştır.

Nasıl ümitsiz ve çığırılıklar dolu bir ıssızlığa sürüklenecektiyiz!

REKLAMİNİZ
GAZETE VE DERGİLERDE
DEĞERLENDİRİLEN!

USTA

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DİŞİ REKLÂMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlüğü :
Cagaloğu, Türkocağı Caddesi No: 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU